

ZBIÓR
RAPORTÓW NAUKOWYCH

Najnowsze badania naukowe.

Teoria, praktyka

Poznan

30.03.2015 - 31.03.2015

Część 1

СБОРНИК
НАУЧНЫХ ДОКЛАДОВ

Актуальные научные исследования.

Теория, практика.

Познань

30.03.2015 - 31.03.2015

Часть 1

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zl.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór raportów naukowych. „Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka„ (30.03.2015 - 31.03.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - 104 str.

ISBN: 978-83-65207-05-0 (t.1)

Zbiór raportów naukowych. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji 30.03.2015 - 31.03.2015 roku. Poznan.

Część 1.

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane.

Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

Warszawa 2015

ISBN: 978-83-65207-05-0 (t.1)

"Diamond trading tour" ©

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

SEKSCJA 1. ARCHITEKTURA. BUDOWNICTWO. (АРХИТЕКТУРА.
СТРОИТЕЛЬСТВО.)

1. Гейко І. П..... 6

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
БЕЗПЕКИ У ЗАЛАХ СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ РАЙОННИХ БУДИНКІВ
СУДУ

2. Ковальська Г.Л., Репкіна К. В..... 11

ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ЦЕНТРІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ
ТВОРЧОСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

SEKSCJA 3. NAUK BIOLOGICZNYCH.(БИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

3. Сковоринська О. І., Ткачук М.А., Грегірчак Н.М. 15

ДРІЖДЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО РИЗИКУ У ВИРОБНИЦТВІ ХЛІБА

4. Skovorynska O., Gregirchak N..... 18

USING THE HACCP SYSTEM IN MANUFACTURE OF COMPRESSED
BAKER'S YEAST

5. Дзюбенко О. 20

ЗАБРУДНЕННЯ ТОВАРІВ НАРОДНОГО СПОЖИВАННЯ ВАЖКИ-
МИ МЕТАЛАМИ ТА ПРИНЦИПИ ЇХ НОРМУВАННЯ

6. Черепнин В.А. 26

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГЛИКОПРОТЕИНА-АНТИФРИЗА БОЛЬШОГО
МУЧНОГО ХРУЩАКА (TENEBRIO MOLITOR) В КАЧЕСТВЕ КРИО-
ПРОТЕКТОРА ДЛЯ КРИОКОНСЕРВАЦИИ СПЕРМЫ КАРПА

SEKSCJA 5. GEOGRAFICZNY NAUKI (ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАУКИ)

7. Козак Т.І..... 28

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПІДТРИМКА (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПАРЛАМЕНТ-
СЬКИХ ВИБОРІВ 2014 РОКУ) ЯК ОСНОВА ВПЛИВОВОСТІ ПОЛІ-
ТИЧНИХ ПАРТІЙ

SEKSCJA 7. JOURNALISM.(ЖУРНАЛИСТИКА)

8. Бичикашвили И..... 32

ИНТРИГА - ДВИЖУЩАЯ СИЛА СОВРЕМЕННОЙ ЖУРНАЛИСТИ-
КИ. ПРИЧИНЫ, ПРИВЕДШИЕ К ЭТОМУ

9. Купцова А.О. 37

ГУМАНІСТИЧНА МОДЕЛЬ ЖУРНАЛІСТИКИ

10. Васюк І.І.....	41
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НОВІТНІХ МЕДІА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ	
11. Дударевич І. К.	45
СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАКОНТЕНТУ ТБ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ	
12. Гурчіані Х. Д.	50
СПЕЦИФІКА НАПОВНЕННЯ ПРАЙМ-ТАЙМ НА НАЦІОНАЛЬНИХ КАНАЛАХ УКРАЇНИ В ДОКРИЗОВИЙ ТА КРИЗОВИЙ ПЕРІОДИ	
СЕКСЈА 8. ART (ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ)	
13. Бойчук О. М.	54
ВНЕСОК ІВАНА ТА ЛЕВКА ГПСЬКИХ У РОЗВИТОК ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ПІ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ	
14. Кузнецова І.О., Сірак В.В.	57
ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ “РУХ В ДИЗАЙНІ”	
15. Кузнецова І. О., Луганцева Д. А.	62
СХІДНОТРИПІЛЬСЬКИЙ КЕРАМІЧНИЙ ПОСУД УМАНЩИНИ: ХАРАКТЕРНІ РИСИ ФОРМОУТВОРЕННЯ	
16. Рудак О. М.	67
СУЧАСНІ МОНУМЕНТАЛЬНІ ХРАМОВІ РОЗПИСИ УКРАЇНИ. МАЛЯРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ДРОГОБИЦЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ХУДОЖНИКІВ	
СЕКСЈА 12. NAUK MEDYCZNYCH. (МЕДИЦИНСКІЕ НАУКИ)	
17. Журавльов С.О., Кривенда В.С.	73
МЕХАНОТЕРАПІЯ ЯК ВИД ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ТЕРАПІЇ	
18. Винокурова О.М., Повидиш О.С., Анциферова Н.В.	76
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЖИРНИХ КИСЛОТ І ЇХ ПРОГНОСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ У ХВОРИХ НА ГОСТРИЙ ГЕПАТИТ В ТА ЙОГО РЕЦИДИВИ	
19. Лемешко В.А.....	80
К ВОПРОСУ О ФИЗИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ У ЛИЦ С ГЕМОРАГИЧЕСКИМИ ВЫСЫПАНИЯМИ	

20. Fedonjuk L.Ya., Malyk Yu.Yu., Hrymaljuk O.I. 83
TYPICAL MITRAL VALVE CHORDAE TENDINEAE AND ABNORMALLY
LOCATED CHORDAE TENDINEAE OF THE HUMAN HEART LEFT
VENTRICLE IN THE INVESTIGATION BY METHODS OF THREE-
DIMENSIONAL RECONSTRUCTION AND LASER POLARIMETRY
21. Fedonjuk L.Ya., Penteleychuk N.P., Tumanova O.A. 86
MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE TENDINOUS CORDS
OF ATRIOVENTRICULAR HEART VALVES OF FETUSES, NEWBORNS
AND INFANTS IN THE NORM
22. Fedonjuk L.Ya., Semeniuk T.O., Yarema O.M. 89
PHISICAL PROPERTIES AND MORPHOLOGICAL SIGNS OF THE
HUMAN HEART VALVES IN NORM
23. Бігуняк Т.В., Стецюк І.О., Бігуняк К.О. 92
ГЕНЕТИЧНІ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПАДКОВИХ КОА-
ГУЛОПАТІЙ
24. Червоненко Н.М., Мозуль В.И., Дьяченко А.Ю. 97
МАРКЕТИНГОВЫЙ АНАЛИЗ ФИТОПРЕПАРАТОВ ТОНИЗИРУЮ-
ЩЕГО ДЕЙСТВИЯ НА РЫНКЕ УКРАИНЫ
- СЕКСЈА 28. TURYSTYKA. (ТУРИЗМ)
25. Микитка Л. О. 101
ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ВИДІВ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

Гейко І. П.

Магістр архітектури,
аспірантка кафедри основ архітектури
та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва
та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ У ЗАЛАХ СУДОВИХ ЗАСІДАнь РАЙОННИХ БУДИНКІВ СУДУ

Анотація: У статті розглядаються основні вимоги до формування архітектурно-планувальної, інформаційно-технічної структури залів судових засідань.

Ключові слова: будинок суду, зал судових засідань для розгляду кримінальних справ, безпека, комфортність, демократичне суспільство.

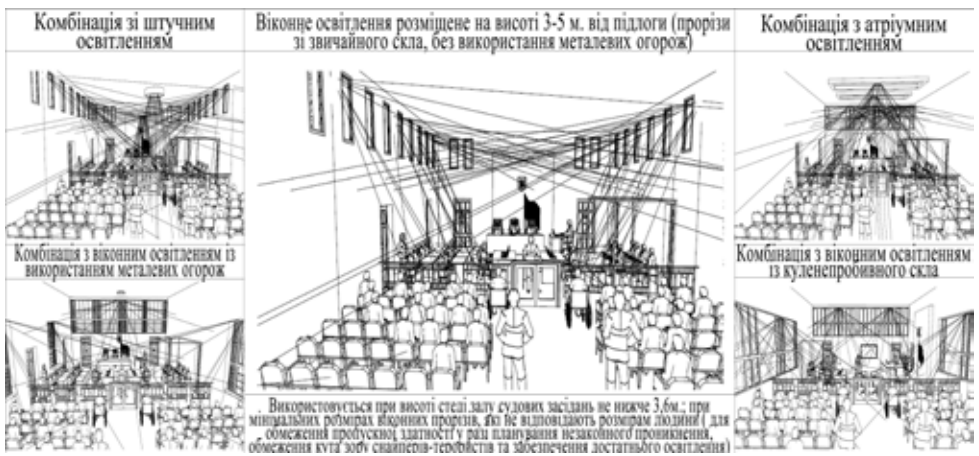
Summary: The article discusses the basic requirements for the formation of architecture and planning, information technology structure of the courtrooms.

Keywords: the courthouse, the courtroom for consideration of criminal cases, safety, comfort, democratic society.

Внутрішній простір судової установи, як і в інших адміністративних та громадських будівлях має основний простір – зал судових засідань та ряд додаткових просторів, таких як нараді кімнати для суддів, для присяжних засідателів та ін.. Синтез організації основного та додаткового простору дозволяє створити досконалий простір – будинок суду, який буде поєднувати у собі усі типи та рівні функціональних процесів.

Зали судових засідань для розгляду кримінальних справ являються багатофункціональними приміщеннями, у яких сконцентровані всі можливі учасники судового процесу, тому їх безпека має бути організована на найвищому рівні. Головними складовими організації безпечного простору для судового процесу можна вважати: 1) вдале планувальне рішення, у якому всі учасники мають бути розділені за функціями, які вони виконують; 2) системи зв'язку та сигналізації; 3) вмеблювання залу судових засідань; 4) ізоляція підсудного від інших учасників судового процесу.

Архітектурно, безпека організовується за рахунок чіткого поділу циркуляції маршрутів для учасників судового процесу, ліквідації непроглядних площин, де може бути поміщена зброя або бомба і ліквідації стовпів або колон в залі суду, за яким хтось може ховатися. [1,3-7]. Під зона для підсудних і конвою процесуальної зони в залі судових засідань для слухання кримінальних справ не повинна примикати до вікон. Якщо в залі є віконні прорізи вони повинні бути ізольовані драпіруванням або іншим віконним покриттям для обмеження видимості учасників судового процесу. За нормами ДБН В.2.2-26:2010 віконні отвори залів судових засідань для розгляду кримінальних справ повинні бути захищені металевими ґратами, які відчиняються із внутрішньої сторони приміщення. З архітектурно-композиційної точки зору наяв-

Мал.1. Організація безпеки залу суду за допомогою висоти стелі.

Мал. 2. Організація безпеки та комфорту за допомогою атріумного освітлення.

Мал. 3. Організація безпеки за допомогою використання металевих віконних огорож.

Мал. 4. Організація безпеки за допомогою засклення віконних прорізів куленепробивним склом.

ність металевих ґрат, навіть високохудожнього майстерного виконання, на різносторонніх площинах фасаду створює негативне художнє сприймання останнього. З психологічної точки зору наявність металевих ґрат на віконних прорізах залів судових засідань має негативний вплив на головних учасників судового процесу та на відвідувачів суду. Враховуючи вищезгадане необхідно створити інший композиційний простір без використання металевих ґрат, але з дотриманням всіх норм безпеки у суді. Існує ряд архітектурно-композиційних та технологічних засобів створення безпечного та комфортного перебування у залах судових засідань для розгляду кримінальних справ:

1) за допомогою висоти стелі (висоту стелі у залах судових засідань бажано приймати 3,6 – 4,2 м.) – віконні прорізи залу суду мають невеликий розмір, який не відповідає масштабам людини (для обмеження пропускну здатності у разі планування незаконного проникнення) та збільшену частоту розстановки (для забезпечення достатнього рівня освітлення та вентиляції), розміщуються вони, як правило, на відстані 2,5-3,5 м. від підлоги, що запобігає видимості учасників судового процесу, унеможливує область бачення снайперів-терористів (мал..1);

2) за допомогою атріумного освітлення (з використанням невеликих, різноманітних за формою світлових отворів) можливо створити цікавий архітектурно-композиційний простір, виконуючи при цьому санітарно-гігієнічні норми та норми безпеки (мал..2);

3) використання штучного освітлення (освітлюваних стельових та стінових панелей, використання вбудованих світильників та ін..) допоможе створити архітектурно виразний та безпечний простір для здійснення правосуддя (мал..3);

4) за допомогою використання куленепробивного засклення віконних прорізів можливе створення простору повністю забезпеченого природнім освітленням, із дотриманням всіх норм безпеки (економічність даного критерію є негативним чинником, адже використання настільки дорого будівельного матеріалу може дозволити собі не кожна судова установа) мал..4);

Мал. 5. Просторова організація систем зв'язку та сигналізації залу судових засідань.

5) за допомогою комбінації вищезгаданих засобів.

Технологічно зал судових засідань можна зробити більш безпечним за рахунок використання куленепробивного матеріалу, щоб захистити лави суддів та секретарів судового засідання. Однак, використовуваний матеріал повинен виключати рикошетні відскакування куль. [7,106].

Кожен зал судових засідань має бути обладнаний сучасними пультами централізованого відео нагляду, концентраторами, переговорними пристроями, кінцевими пристроями охоронної та тривожної сигналізації, які з'єднані безпосередньо з диспетчерською. Між залами судових засідань для розгляду кримінальних справ та допоміжними приміщеннями має бути забезпечений адміністративно-господарський зв'язок (звукова сигналізація). Під стіл суддів в залах судових засідань встановлюється кнопка тривоги з виводом сигналу на пульт начальника варті чергового підрозділу охорони. У кожному залі судових засідань необхідно встановлювати системи відео нагляду та пульти засобів оповіщення, які з'єднуються з диспетчерською. [2,40-41]. Схематичне зображення системи зв'язку та сигналізації у залі судових засідань представлено на мал..5.

Вимоги до меблів в будівлях суду відрізняються від подібних в інших громадських та адміністративних будівлях. Меблі для відвідувачів, суддівські столи та огорожі, столи для присяжних – стаціонарні. Прокурорські, адвокатські столи, столи судового пристава повинні бути досить важкими, щоб виключити можливість їх використання як засобу раптового нападу. [7,119]. Зона слухачів оснащується стаціонарними глядацькими місцями, прикріпленими до підлоги.

За нормами ДБН В.2.2-26:2010 під зону для підсудних в залах судових засідань для розгляду кримінальних справ слід відгороджувати стаціонарними металевими загороджувальними ґратами, що відокремлюють підсудних від складу суду і присутніх громадян. Подібні норми оперуються критеріями безпеки учасників судового засідання та відвідувачів суду, але з точки зору архітектурно-композиційної організації

наявність металевї клітки аж ніяк не прикрашає самий досконалий інтер'єр. Не слід забувати, у даному випадку, і про ліберальні засади демократичного суспільства – підсудний не вважається винним, доки його вина не доведена у суді, але на самому судовому процесі звинувачений має перебувати у клітці, як злочинець. Даний фактор може мати негативні психологічні наслідки для особистості звинуваченого. З метою поліпшення образу залу судового засідання для розгляду кримінальних справ існує практика використання клітки з куленепробивного скла та куленепробивної стінки, яка відділяє підсудного від інших учасників судового процесу. Також існує можливість організації дерев'яної бар'єрної огорожі із прихованими металевими поручнями, до яких приковують підсудного наручниками. Вищезгадані прийоми організації простору зони підсудного ніяк не порушують норми безпеки судового процесу, і тим самим поліпшують архітектурно-композиційний образ залу судових засідань для розгляду кримінальних справ.

Висновки. Об'ємно-планувальна структура залів суду повинна мати потенціал для розвитку і можливих функціонально-композиційних змін, за рахунок гнучкості планувальної структури та заздалегідь передбаченому будівельному резерві площ для подальшого розвитку або реконструкції, спричиненими змінами у юридичній, будівельно-нормативній та ін.. системах. При цьому, зал судових засідань має відповідати всім нормам безпеки та технологічним вимогам. Поеднання сучасних принципів гнучкості та мобільності залів судових засідань із консервативним дотриманням правил безпеки дозволить створити досконалий, архітектурно виразний простір залу судових засідань в районних будинках суду України.

Література.

1. Гиговская И. Е., Лернер И. И., Розен А. Я. Административные здания – М.: Стройиздат, 1975.- 183 с.
2. ДБН В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди»
3. ДБН В.2.5-56:2010 «Системи протипожежного захисту»
4. Еникеев М.И. Юридическая психология. С основами общей и социальной психологии: Учебник для вузов-М.:Норма,2005-640с.:ил.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р.
6. Лесман Е.А. Освещение административных зданий и помещений –Л.: Энергоатомиздат. Ленинград.отд.-ние; 1985-88с.:ил.
7. Ситнов А.С. Особенности формирования архитектуры зданий судов. Дис. канд. арх. – Екатеринбург, 2003.- 201 с.: ил.
8. Michigan Court Facility Standards Projects. (2000). MICHIGAN,AIA Michigan 553 E. Jefferson St.Detroit, MI 48226 – 338p.

Ковальська Г.Л.

кандидат архітектури, доцент кафедри
дизайну архітектурного середовища КНУБА

Репкіна К. В.

аспірант кафедри дизайну
архітектурного середовища КНУБА

ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖИ ЦЕНТРІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Ключові слова: мережа позашкільних навчальних закладів, радіус обслуговування, центр художньо-естетичної творчості.

Центри художньо-естетичної творчості для дітей та юнацтва (ЦХЕТ) представляють один з найбільш масових типів в системі дитячих позашкільних установ додаткової освіти, що одержав поширення в останнє десятиліття під впливом змін в соціально-економічному і політичному житті України. Переважна більшість ЦХЕТ сформувалася на матеріальній базі мережі Будинків піонерів і школярів. Головною відмінністю ЦХЕТ від їх генетичного попередника є відсутність основної для Будинків піонерів ритуальної функції, орієнтованої на роботу з піонерською дружиною школи по ідейно-політичному вихованню дітей і, навпаки, максимальний розвиток раніше додаткових функцій з навчання та клубної діяльності.

Формування мережі позашкільних навчальних закладів пов'язано з організацією ступінчастої системи обслуговування населення. За нею все обслуговування розподіляється на рівні залежно від частоти користування. Варіанти найкращої організації центрів творчості визначаються на основі витрат часу доступності населення до центрів обслуговування і економічних витрат на будівництво та експлуатацію. Їх слід розміщувати з урахуванням створення єдиної системи обслуговування населення міста і його приміської зони, а також часткового обслуговування населених пунктів, що тяжіють до міста. Позашкільні навчальні заклади необхідно передбачати з урахуванням членування сельбищної території міста на її структурні елементи (мікрорайони, житлові, сельбищні райони), а також оптимальних радіусів обслуговування.

Сучасними державними нормативними документами встановлено, що первісним структурним елементом житлового середовища є житловий квартал площею до 20 га з неповним переліком установ і закладів обслуговування місцевого значення. Кwartали такого типу переважно сформовані у зонах історичної забудови, а також у малих містах та селищах міського типу в умовах складного рельєфу і при реконструкції існуючої забудови. Кwartал – це первинна одиниця планувальної структури населеного пункту.

Мікрорайон також є первісним структурним елементом житлового середовища площею до 50 га і характеризується наявністю повного комплексу установ і закладів обслуговування місцевого значення. Мікрорайон – це первинна одиниця соціально-планувальної структури міста. Формування мікрорайонів можливо у містах

Таблиця 1.

Величина максимально допустимих радіусів обслуговування

Містобудівний рівень ПНЗ	Радіус обслуговування, м
Позашкільні заклади мікрорайонів	500-750м
Позашкільні заклади житлових районів	750-1500м (не більше 20-ти хв. пішохідної дост-ті)
Позашкільні заклади міського значення	не більше 30-ти хвилинної доступності на громадському транспорті
Позашкільні заклади загальнодержавного значення	на рівні всієї держави

з населенням від 10-20 тис. чол. Чисельність населення мікрорайонів складає 4-6 тис. мешканців у малих містах, 6-12 тис. у середніх і великих містах, до 20 тис. у значних і найзначніших містах. Основою для шкільної та позашкільної освіти в мікрорайоні є загальноосвітні школи.

До значно більшого за територією структурного елементу міста належить житловий район, який займає площу від 80 до 400 га. В його межах формуються мікрорайони, розташовуються установи і заклади з радіусом обслуговування не більше 1500 м. В структурі житлового району рекомендується формувати більшість позашкільних закладів. Межами житлового району зазвичай є магістральні вулиці, а також природні утворення. Розміри та структура житлових районів залежать від величини міста, його планувальної організації та поверховості забудови. Згідно містобудівних норм житловий район може мати населення 25-40 тис. в середніх і великих містах, 40-80 тис. мешканців в значних і найзначніших містах.

Найбільшим структурним елементом сельбищної території міста є сельбищний район або житловий масив площею понад 400 га, в межах якого формуються житлові райони, розгалужена система установ і закладів обслуговування населення районного і загальноміського значення. Житлові масиви характерні для Києва, Харкова, Дніпропетровська, Одеси та інших найбільших міст України [1]. В громадських зонах сельбищних районів або міст в цілому формуються позашкільні заклади міського значення, а в крупніших містах – загальнодержавного значення.

В Україні ДБН 360-92** регулює максимально допустимі радіуси обслуговування позашкільних навчальних закладів (ПНЗ) на рівні житлового району. Проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні нормативні документи, а також вивчаючи існуючу мережу закладів, вводимо свої пропозиції щодо радіусів обслуговування на кожному містобудівному рівні.

Мережу позашкільних закладів слід організовувати згідно особливостей та потреб дітей та в залежності від віку. Учні умовно поділяються на три групи: молодші (1-4- класи), середні (5-9 класи), старші (10-11 класи). Сфера і радіус обслуговування позашкільних закладів залежать від рухливості вікових груп, тому враховуючи величину радіусу обслуговування дітей молодшої групи, потрібно зосередити основну гурткову роботу для цього віку в межах мікрорайону. Зі збільшенням віку з'являється більше можливостей за один і той же час відвідати позашкільні заклади, що знаходяться за межами мікрорайону, використовуючи для цього транспорт [2].

Позашкільна освіта художньо-естетичного напрямку може бути представлена як складова частина поліфункціонального закладу і як окремий заклад з

Таблиця 2.

Містбуд. рівень	Поліфункціональний профіль	Художньо-естетичний профіль (єдиний)
Державного значення	- державний центр позашкільної освіти; – міжнародний центр дитячої та юнацької творчості;	- обласний центр художньо-естетичної творчості;
Міського значення	центр (палац, будинок, клуб) дітей та юнацтва; комплексний позашкільний навчальний заклад; центр технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді;	центр (палац, будинок, клуб) художньо-естетичної творчості учнівської молоді;
Районного значення	- районний центр (палац, будинок, клуб) культурного, спортивного розвитку дітей, юнацтва та молоді;	- районний центр (палац, будинок, клуб) художньо-естетичної творчості дітей та юнацтва;
Мр значення	–	- філія центру творчості; – гурток (студія, група) дитячої творчості у приміщенні навчального закладу

художньо-естетичним профілем (монофункціональний). Пропонуємо наступні види центрів художньо-естетичної творчості для дітей та юнацтва на кожному містобудівному рівні:

Архітектурно-планувальна організація центру художньо-естетичної творчості залежить від того, який радіус він обслуговує.

Заклад мікрорайонного рівня може бути вбудований у перші поверхи житлового будинку або прибудований до них як блок, чи культурно-громадський центр мікрорайону. Центр повинен бути максимально наближений до житла, розташовуючись в середині групи житлових будинків. Також заняття можуть проводитись у загальноосвітній школі у позашкільний час, у вигляді гуртків. При цьому площа, що потрібна для занять, є мінімальною – декілька класів для занять, санвузли, актові або виставкові зали (за можливістю).

Заклад районного рівня – окремо розташована будівля, або вбудована в культурно-громадський блок. В такому закладі необхідно передбачати класи (майстерні або студії) для занять, приміщення для вчителів, санвузли, актову залу, виставковий простір, вільний простір для спілкування.

Заклад міського рівня – окремо розміщена будівля до 3 поверхів, до складу якої, окрім класів (майстерень або студій) для занять, мають бути включені декілька актових залів різної місткості, виставкові зали або простори, значні за площею рекреаційні зони, що передбачають розміщення великої кількості людей.

На сьогодні позашкільна освіта є невід’ємною складовою неперервної освіти в Україні, яка спрямована на пошук і розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді, залучення їх до світу творчості та мистецтв, формування патріотизму, високих морально-духовних якостей. В Україні діє 1496 державних та комунальних позашкільних навчальних закладів, у тому числі 872 центри художньо-естетичної творчості та 5 малих академій мистецтв. У 80,3 тис. гуртків 1 млн. 257 тис. вихованців

здобувають позашкільну освіту за художньо-естетичним (43,1%). Всього в Україні позашкільною освітою охоплено 37,5% дітей шкільного віку [4].

Позашкільне навчання і виховання спрямоване на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми та юнацтвом додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, підготовку їх до активної професійної і громадської діяльності [3]. Основний шлях реформування позашкільного навчання і виховання – створення нових та оптимізація мережі існуючих комплексних і профільних позашкільних навчально-виховних закладів незалежно від форм власності.

Література

1. Посацький Б. С. Основи урбаністики: Навч. посіб для студ. у 2-х ч. – Л., 2001. – 243с.
2. Степанов В. И., Л. Б. Мирчевская. Организация сети учреждений для внеучебной работы в городах / В. И. Степанов, Л. Б. Мирчевская – М. 1975. – 51с.
3. Дополнительное образование детей. / Под ред. Лебедева О.Е. – М.: ВЛАДОС, 2000. – С. 23.
4. Уряд удосконалив мережу позашкільних навчальних закладів:[Електронний ресурс]// Урядовий портал. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244447551/ (Дата звернення 15.02.2015).

Сковоринська О. І.

Ткачук М.А.

Студенти 4 курсу

кафедри біотехнології і мікробіології

Національний університет харчових технологій

Грегірчак Н.М.

Кандидат технічних наук

доцент кафедри біотехнології і мікробіології

Національний університет харчових технологій

ДРІЖДЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО РИЗИКУ У ВИРОБНИЦТВІ ХЛІБА

Ключові слова: дріжджі, ризик, хліб, тісто, контамінація.

Keywords: yeast, risk, bread, dough, contamination.

Від якості хлібопекарських дріжджів, їх мікробіологічної чистоти значною мірою залежить характеристики готової хлібопекарської продукції. Особливого значення проблема набуває при використанні прискореної технології приготування тіста, що набула останнім часом широкого поширення. Дана технологія приготування тіста передбачає введення значної кількості дріжджів – до 5% і більше від маси борошна [1].

Відсутність строгих умов асептики на виробничому етапі вирощування дріжджів-сахароміцетів в бродильних апаратах сприяє розвитку бактеріальної мікрофлори, «диких» дріжджів, пліснявих грибів внесених з сировиною, повітрям [2].

Так, погано простерилізована бурякова меляса може слугувати джерелом таких бактерій як молочнокислі, гнильні, лейконосток. Розчини солей можуть містити в основному спороутворюючі бактерії. З технологічним повітрям вносяться лактобацили, лейконосток, дикі дріжджі.

В зв'язку з тим, що склад середовища і фізико-хімічні параметри процесу культивування хлібопекарних дріжджів (аерація, температура, величина рН) сприятливі для розвитку супутньої їм контамінуючої мікрофлори, остання може розвиватися в великих кількостях і здійснювати вплив як на процес культивування, так і на якість готових дріжджів і, відповідно, хліба [3].

Молочнокислі бактерії здатні продукувати леткі кислоти (оцтову і мурашину), які пригнічують багато метаболічних процесів дріжджів. Однак, ці бактерії відносяться до нормальної мікрофлори тіста і не завдають шкоди технологічному процесу.

Лейконосток (*Leuconostoc mesenteroides*), що також відноситься до молочнокислих бактерій, чинить на дріжджі аналогічну дію. Крім того, в середовищах, що містять сахарозу, лейконосток утворює слизову капсулу, що складається з полісахариду декстрану. Тому лейконосток викликає склеювання дріжджових клітин, в результаті чого утворюються конгломерати дріжджів і бактерій, схильних до зсідання. При цьому активність дріжджів помітно знижується.

Активне розмноження лейконостока в тісті призводить до непродуктивних витрат цукру, спричиняє утворенню слизових згустків в тісті.

Гнильні бактерії здатні відновлювати нітрати, що містяться в розчині м'яси в отруйні для дріжджів нітриту, які залежно від їх кількості можуть затримувати нормальне брунжування, придушувати або припиняти розмноження дріжджів. Крім того, ці бактерії продукують активні протеолітичні екзоферменти, тому їх присутність в пресованих дріжджах викликає в процесі зберігання посилення протеолітичної активності, внаслідок чого знижується бродильна активність дріжджів.

При нормальному бродінні тіста (в умовах достатньої кислотності) гнильна мікрофлора не розмножується, однак при порушенні технологічного процесу і при недостатньому санітарному контролі може з'явитися в напівфабрикатах. Продукти життєдіяльності гнильної мікрофлори становлять небезпеку для здоров'я людини.

Найбільш часто в дріжджовому виробництві зустрічаються представники спороутворюючих бактерій (*Bacillus subtilis*, *B. mesentericus*, *B. mycoides*, *B. cereus*, *B. megaterium*, *B. licheniformis*, *B. pumilis*, *B. polymixa*), багато з них, подібно гнильним бактеріям, здатні відновлювати нітрати до нітриту.

Спори цих бактерій не гинуть під час випічки хліба (стійкі при нагріванні до 121°C), швидко проростають при зниженні температури хліба до 50°C і викликають псування продукту, оскільки мають дуже активні ферментні системи, здатні руйнувати білок, вуглеводи, пектин та інші компоненти хлібної м'якушки, спричиняючи "картопляну" хворобу хліба.

Більшість «диких» дріжджів, що зустрічаються в дріжджовому виробництві відносяться до родів *Candida*, *Torulopsis*, *Rhodotorula*, володіють слабкою збродувальною здатністю або її відсутністю.

Біомаса зі значною кількістю сторонніх дріжджів володіє не тільки низькою бродильною активністю, але і зниженим терміном зберігання, має підвищену вологість і темний колір.

Тісто під впливом «диких» дріжджів набуває неспецифічний запах, гіркуватий присмак і знижує підйомну силу.

Мицеліальні гриби, розвиваючись на поверхні пресованих дріжджів, утворюють наліт білого, зеленуватого або чорного кольору. При цьому дріжджі набувають затхлий запах і стають непридатними для використання у виробництві хліба. Крім того, вони можуть містити отруйні речовини, оскільки більшість цвілевих грибів продукують мікотоксини [4, 5].

В статті проаналізовано основні контамінанти дріжджового виробництва, шляхи їх потрапляння, вплив на чисту культуру дріжджів та технологічний процес виробництва хліба.

Список використаних джерел:

1. Куренная В.В. Повышение эффективности штаммов хлебопекарных дрожжей (о качестве мелассы) // Кондитерское и хлебопекарное производство. 2008. №3. – Режим доступа: <http://ikar.ru/articles/57.html> (Дата звернення: 16.02.2015).
2. Акимова М.С., Харламова О.С., Акулинин Е.И. Повышение качества целевого продукта в спиртодрожжевом производстве сб. науч. ст. молодых ученых, аспирантов и студентов / ФГБОУ ВПО «ТГТУ». – Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО

«ТГТУ», 2014. – Вып. V. – 340 с. – Режим доступа: <http://www.tstu.ru/book/elib/pdf/stmu/2014/45.pdf> (Дата звернення: 16.02.2015).

3. Пономарева О. И. Микробиологические аспекты качества хлебопекарных дрожжей // Пищевая промышленность. — 2008. — № 1. — С.46-48.
4. Пономарева О.И., Черныш В.Г., Борисова Е.В. Влияние условий культивирования на выход и качество хлебопекарных дрожжей // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия: Процессы и аппараты пищевых производств – 2014. –Т.22, №7. С. 1-10 – Режим доступа: http://processes.ihbt.ifmo.ru/ru/article/7445/vliyanie_usloviy_kultivirovaniya_na_vyход_i_kachestvo_hlebopekarnyh_drozhzhey.htm
5. Вредная микрофлора заквасок и теста [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hlebinfo.ru/vrednaya-mikroflora-zakvasok-i-testa.html> (Дата звернення: 17.02.2015).

Skovorynska O.

Student of Microbiology and Biotechnology Department
National University of Food Technologies

Gregirchak N.

Candidate of Technical Sciences
Associate professor of Microbiology and Biotechnology Department
National University of Food Technologies

USING THE HACCP SYSTEM IN MANUFACTURE OF COMPRESSED BAKER'S YEAST

Yeast in common with flour, water and salt are the main ingredients of bread – an integral part of the human diet. Therefore, the quality and safety of compressed baker's yeast are two main aspects that need to be observed in the technological process of its production [1].

Effective management of compressed baking yeast production quality based on the principles of HACCP is a topical area allowing to achieve high stability of its quality and production safety.

The goal of research was the application of HACCP stages in the production process of compressed baker's yeast.

The study subject was laid by manufacturing process of compressed baker's yeast according to GOST 171-81 [2].

The first phase of study involved the initial information about the production of yeast and composed a chart of technological process. Based on process chart, plan of risk analysis was developed. In these conditions were included consideration of microbiological (CGB coli-forms, *Salmonella*, *Staphylococcus aureus*, mold fungi), chemical (radionuclides, arsenic, cadmium, mercury, lead) and physical (glass, plastic, metal particles, packaging materials (polyethylene in particular), sand, stones) hazards. Assessment of the microbiological and physical factors was based on standards established by SanPin 2.3.2.1078-01 p.5.9.9.2. [3]

The second phase involved assessment of the probability of hazardous factors. Assessment of the probability of hazardous factor was performed in scores according to criteria: 1 point – hazardous factor does not occur during 5 years; 2 points – hazardous factor can occur from once per 5 years to once a year; 3 points – hazardous factor can occur from once a month to 11 times a year; 4 points – hazardous factor can occur from once per week to 3 times a month.

The severity of the consequences were also scored according to the criteria: 1 point – the low level of danger (the action of hazardous factor does not result in the loss of ability to work); 2 points – the average level of danger (loss of ability to work for several days, but without apparent consequences); 3 points – severe level of danger (long-term loss of ability to work, group 3 disability); 4 points – critical level of danger (1st or 2nd group disability or death).

Risk analysis for each potential hazardous factor was conducted taking into account the probability of the factor and the severity of its consequences, according to risk analysis diagram shown in Fig. 1.

Fig. 1. Risk analysis diagram

ification of hazardous factor and (or) risk management.

The study revealed a significant number of CCPs, but it is known that a large number thereof leads to a lack of control and duplication. Therefore, in order to optimize the monitoring process, these points were combined according to the rule: the CCPs can be combined if they are monitored by the same person and relate to the same operation.

The analysis identified five CCPs: initial control of raw materials, preparation of molasses and nutrient salt solutions, growing seed and commodity yeast, separation of commodity yeast from yeast slurry, forming and packaging of compressed yeast.

The research resulted in implementation of the HACCP system principles in the production of compressed baker's yeast, compilation a list of certain microbiological, chemical and physical hazardous factors, determination of CCPs.

References

1. Voica D. Bakery yeast *Saccharomyces cerevisiae* manufacturing based on Good Manufacturing Practice and Food Safety Principles // *Annals. Food Sciens and Technology* – 2009 – Vol 10, №1 – P. 400-403.
2. ГОСТ 171-81 Дрожжи хлебопекарные пресованные. Технические условия – Введ. 01.02.1981
3. Санитарные правила и нормы. Продовольственное сырье и пищевые продукты. – М.: “Книга сервис”, 2002. – 160 с
4. ГОСТ Р 51705.1-2001. Системы качества. Управление качеством пищевых продуктов на основе принципов ХАССП. Общие требования. – М.: Издательство стандартов – Введ. 01.07.2001.

The third phase of study involved the determination of CCP for raw materials used and all steps of the compressed yeast production process. Determination was carried out by the «Decision tree» method according to GOST R 51705.1 [4].

The critical control point (CCP) shall be understood as phase in which control measures may be applied, and which is essential to prevent or eliminate hazardous factors or reduce them to acceptable level, monitoring procedure for the identi-

Олена Дзюбенко

кандидат біологічних наук, викладач
Переяслав-Хмельницького ДПУ
мені Григорія Сковороди, Україна.

ЗАБРУДНЕННЯ ТОВАРІВ НАРОДНОГО СПОЖИВАННЯ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ТА ПРИНЦИПИ ЇХ НОРМУВАННЯ

Ключові слова: важкі метали, кадмій, свинець, ртуть, миш'як, берилій ксенобіотики, товари народного споживання.

Несприятлива сучасна екологічна ситуація в Україні спричиняє забруднення питної води, повітряного басейну, ґрунтів і, як наслідок, – харчових продуктів. Джерелами забруднення навколишнього середовища (НС), продуктів харчування і продовольчої сировини є викиди промислових підприємств, транспорту, відходи комунальних господарств, засоби хімізації сільського господарства тощо [1, 2].

Різка погіршення екологічної ситуації практично в усіх регіонах світу, пов'язане з антропогенною діяльністю людини, вплинуло на якісний склад їжі. З харчовими продуктами в організм людини надходить значна частина хімічних і біологічних речовин. Вони потрапляють і накопичуються в харчових продуктах як за біологічним, так і за харчовим ланцюгом. Харчовий ланцюг охоплює всі етапи сільськогосподарського і промислового виробництва продовольчої сировини і харчових продуктів, а також їх зберігання, пакування і маркування. У зв'язку з цим гарантування безпеки і якості харчових продуктів є одним з основних завдань сучасного суспільства, від розв'язання якого залежить здоров'я населення і збереження його генофонду.

Товари народного споживання в економіці — товари, що безпосередньо споживаються населенням, а не використовуються для виробництва інших товарів. Товари народного споживання є безпечними, якщо вони не містять шкідливих речовин або вміст їх не перевищує законодавчо визначені санітарно-гігієнічні нормативи. Шкідливою вважають усяку речовину, яка в процесі виробництва, споживання або

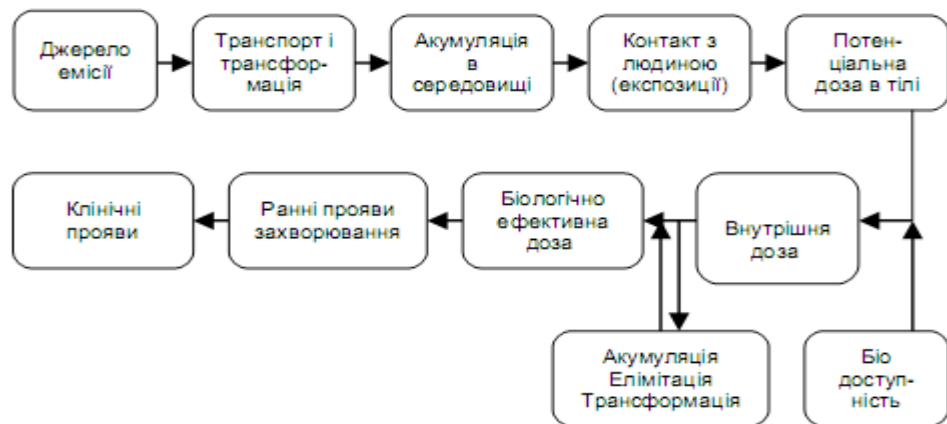

Рис. 1. Схема дії контамінанта на організм людини

використання в побуті при контакті з організмом людини може спричинити відхилення у стані здоров'я сучасного та наступного поколінь. Законодавством України гарантовано встановлення і дотримання регламентованого рівня вмісту контамінантів – речовин- забруднювачів хімічної та біологічної природи, а також природних токсичних речовин. Усі контамінанти і харчові добавки (ХД) об'єднують терміном «сторонні речовини», або «ксенобіотики».

В основу показників безпечності товарів народного споживання покладено вимоги щодо обмеження допустимих рівнів вмісту основних груп потенційно небезпечних для здоров'я речовин хімічного та біологічного походжень. Безпечність товарів визначається як відсутність токсичної, мутагенної, канцерогенної, алергенної або іншої несприятливої для організму людини дії у загальноприйнятих кількостях, межі яких встановлюються Міністерством охорони здоров'я України.

Практично всі харчові продукти містять ксенобіотики (чужорідні речовини) і контамінанти (забруднювачі). Вважають, що з отрут, які потрапляють в організм людини, 70% надходить з їжею, 20% – з повітрям і 10% – з водою.

До ксенобіотиків належать сполуки, які не властиві натуральному продукту, але можуть бути додані до нього для покращення або збереження якості й харчових властивостей або утворюватися в результаті технологічного оброблення продуктів. До ксенобіотиків належать також харчові добавки (барвники, смакові інгредієнти, ароматизатори, антиоксиданти та ін.), які вносять у продукти у кількостях, необхідних для досягнення технологічного ефекту, не перевищуючи встановлених норм.

Шлях ксенобіотиків і контамінантів від джерел емісії до органа-мішені наведено на рис. 1.

Найнебезпечнішими для здоров'я людини є контамінанти, які потрапляють у харчові продукти з навколишнього середовища. Це токсичні речовини промислових виробництв, транспорту, важкі метали, радіонукліди, нітрозаміни та інші канцерогени. Практично у всіх продуктах є залишки сільськогосподарських отрутохімікатів, неправильно застосованих стимуляторів росту, гормональних препаратів, лікувальних і профілактичних медикаментів. Продукт може забруднюватись також токсичними метаболітами мікроскопічних грибів, бактерій, водоростей та ін.

Хімічними контамінантами харчових продуктів, які потрапляють із навколишнього середовища, є: 1) метали: свинець, ртуть, олово, кадмій, хром, сурма, кобальт, нікель, миш'як, олово, мідь, залізо, цинк; 2) пестициди, метаболіти, продукти їх деградації: фосфорорганічні інсектициди, хлорорганічні інсектициди, дигіокарбонати, метилбромід та ін. 3) радіоізотопи: цезій-137, стронцій-90, йод-131; 4) нітрати, нітриди, нітрозосполуки.

Інші контамінти, що не відносять до вказаних чотирьох груп: поліциклічні ароматичні сполуки, полігалогенні дифеніли і терфеніли, стимулятори росту сільськогосподарських тварин, антибіотики, органічні сполуки, що мігрують з пакувальних матеріалів тощо.

Сучасне ведення сільського господарства в Україні перебуває в умовах безперервного зростання техногенного навантаження. Воно супроводжується застосуванням великої кількості хімічних елементів, які залучають до міграційного процесу. Особливу увагу слід звернути на важкі метали, токсичність яких визначається спроможністю впливати на динамічну хімічну рівновагу в системі живих організмів та призводить до розвитку низки біохімічних змін в організмі [6].

Метали можуть мати негативний вплив на здоров'я людини, і тому як необхідна умова безпечності у товарах народного споживання передбачено нормування їх допустимого вмісту.

Метали поділяють на есенціальні (життєво необхідні) та неесенціальні. До есенціальних металів належать хром, марганець, цинк, кобальт, мідь, залізо, молібден, селен, нікель і ванадій. За певних умов есенціальні й неесенціальні метали при критичному рівні проявляють токсичну дію. Для деяких металів встановлено як безпосередні, так і віддалені токсичні ефекти на індивід (канцерогенний ефект – для хрому, миш'яку, кадмію, берилію, нікелю) і його потомство (ембріотоксичний, тератогенний). Особливо небезпечні для здоров'я людини елементи, що акумулюються в організмі. До неесенціальних металів належать кадмій, свинець, ртуть, миш'як, берилій, титан, алюміній, барій, телур, олово, сурма. При значному надходженні їх в організм спостерігається хронічна інтоксикація, яка має своєрідний для кожного металу характер і патогенез (критичні ефекти й органи).

Наявність важких металів у біосфері (воді, ґрунті, рослинах) має подвійне значення: як мікроелементи вони необхідні для нормального перебігу фізіологічних процесів, але водночас токсичні за підвищених концентрацій, що негативно позначається на здоров'ї, продуктивності тварин та якості сільськогосподарської продукції. Токсичні хімічні елементи, що потрапляють до організму людини і тварини (з їжею, кормом), виводяться з нього повільно. В організмі важкі метали акумулюються окремими органами й тканинами. Тому вирощені на забруднених ґрунтах овочі та фрукти можуть стати джерелом надмірного надходження важких металів в організм і негативно впливати на обмін речовин [6].

Серед окремих галузей сільського господарства найдинамічнішим є рослинництво. Ця галузь – основний виробник у світі відносно дешевих і біологічно повноцінних харчових продуктів для людини.

Серед різних хімічних елементів, наявних у складі ґрунту, води та повітря, які трансформуються та накопичуються в фруктах та овочах особлива роль належить важким металам. Темпи розсіювання і залучення цих елементів у біогенний кругообіг

Таблиця 2

Попередні рекомендації ВООЗ про допустиме щотижневе надхоження токсичних важких металів в організм людини через інші джерела

Важкі метали	Норма	
	в міліграмах на одну людину	в міліграмах на кілограм маси тіла
Ртуть	0,3	0,005
Метилртуть (у перерахунку на ртуть)	0,2	0,003
Свинець	3,0	0,05
Кадмій	0,4–0,5	0,0067–0,0083

за останні десятиріччя значно зросли, а їх надзвичайно високий вплив на живі організми дає підставу віднести їх до особливо небезпечних забруднювачів біосфери. Це зумовлено тим, що важкі метали характеризуються високою токсичністю за низьких концентрацій, акумулюються в окремих ланках трофічного ланцюга людини і тварини, створюючи довготривалу реальну небезпеку існуванню цих організмів [3].

Забруднення сільськогосподарських угідь важкими металами здебільшого відбувається за рахунок атмосферних викидів підприємств промисловості, вугледобувної галуззі, відходів тваринницьких ферм і внаслідок застосування мінеральних добрив та отрутохімікатів. Органічні добрива – гній і компост – також містять чимало важких металів. У результаті внесення органіки в ґрунт в ньому зростає концентрація таких хімічних елементів, як свинець, кадмій, мідь, цинк, залізо, марганець.

У результаті збільшення інтенсивності нагромадження важких металів у харчових ланцюгах зростає ризик надходження їх до організму тварини, а отже, й людини [6].

Згідно з вимогами Об'єднаної комісії ВООЗ з харчового кодексу найважливішими при гігієнічному контролі харчових продуктів є ртуть, кадмій, свинець, миш'як, цинк, мідь, олово і залізо, які мають високий рівень токсичності. Вміст цих важких металів нормують у харчових продуктах, продовольчій сировині, деяких інших товарах народного споживання.

Особливо токсичними металами і найбільш важливими при гігієнічному контролі харчових продуктів є ртуть, свинець і кадмій, що пов'язано з їхніми високими кумулятивними властивостями. Попереднє допустиме їх надходження в організм людини наведено у табл. 2.

Джерелом забруднення ртуттю сільськогосподарських продуктів є використання ртутьвмісних пестицидів, протравленого зерна і борошна з нього. При годівлі тварин забрудненим ртуттю зерном забруднюються продукти тваринництва.

Особливе місце щодо забруднення ХП ртуттю посідають морська риба і продукти моря, а також риба прісноводних водоймищ. Це пояснюється близькістю до акваторії індустріальних, промислових і сільськогосподарських джерел забруднення. Небезпечними щодо забруднення ртуттю водоймищ є стоки целюлозної та паперової промисловостей, а також хімічних підприємств з виробництва їдкового натрію та ацетальдегіду. З неорганічної ртуті в організмах гідробіонтів утворюються алкільні похідні, які є основним джерелом отруєння. Крім цього, сполуки ртуті, які потрапляють у озера, моря та інші водойми, під впливом бактерій перетворюються на токсичну

метилртуть, яку риби здатні накопичувати безпосередньо з води. При забрудненні водоймищ ртуть вже через 48 год концентрація її у рибі збільшується у 300 разів.

За даними досліджень Київського НДІ гігієни харчування концентрації ртуті у рибі, виловленій з великих рік України, становили: у щуки, окуня, сома, судака – 107 – 509 мкг/кг, ляща та ліна – 79 – 200 мкг/кг. До 1000 мкг/кг виявлено концентрацію ртуті у морській рибі (тунці, риби-шаблі).

Людина при споживанні 1,5–2,0 кг харчових продуктів у день отримує 0,045–0,06 мг ртуті. За рекомендаціями експертного комітету ВООЗ вміст ртуті в харчових продуктах не повинен перевищувати 0,03 мг/кг. Ураховуючи незначний вміст сполук ртуті у рослинних продуктах і підвищений у гідробіонтах та інших продуктах, доцільною є диференціація ГДК для різних груп продуктів.

Ураховуючи повільне виведення важких металів із ґрунту, за тривалого надходження навіть відносно невеликих кількостей кадмію і свинцю їх концентрація з часом може сягати дуже високих показників [5]. Велика кількість кадмію надходить у навколишнє середовище з продуктами горіння. Вміст металу у деревній золі коливається в межах від 2 до 30 мг/кг, а в золі зі соломи – 10 мг/кг. Значне забруднення кадмієм атмосфери, ґрунту і води відбувається під час лісових пожеж. Оскільки зола має лужну реакцію, наявний в її складі кадмій нерозчинний у воді й погано засвоюється рослинами, проте він накопичується у ґрунті і в разі закислення стає доступним для рослин [5].

Суттєву частку забруднення кадмієм і свинцем ґрунтів, які знаходяться вздовж автомагістралей, складають викиди автомобілів. Після припинення дії чинників, що збільшують вміст цих важких металів, їх концентрація у ґрунтах довгий час залишається високою внаслідок тривалого терміну виведення. Зокрема в багатьох країнах, незважаючи на відмову від виробництва бензину, до складу якого входить свинець, вміст цього металу в ґрунтах уздовж доріг надалі залишається високим [5]. Важкі метали в складі рослинної продукції згодом потрапляють до організму тварин, а потім до людини, або відразу в організм людини, яка є останньою ланкою трофічного ланцюга. При цьому особливого значення набувають якісні показники рослинної продукції. Адже з продуктами рослинного походження – 75–85 %.

З ґрунту через траву і кормові культури кадмій потрапляє в організм тварин, акумулюється в печінці, нирках, включається у харчовий ланцюг. За статистичними даними з продуктами харчування і напоями в організм людини надходить кадмію у такій кількості: у США – 39 мкг, Швеції – 10–20 мкг, Великобританії – 10–30 мкг.

Отруєння кадмієм спостерігали при споживанні у їжу рису, вирощеного у Японії на ґрунті, зараженому цим елементом (хвороба «йтай-йтай»). Серед продуктів особливо небезпечними є гриби, які здатні накопичувати кадмій у великих кількостях.

Потрапляє свинець в організм людини з ґрунту, води, забрудненого оточуючого середовища, обладнання, трубопроводів, пестицидів, що містять свинець, пакувальних матеріалів і предметів побуту, заводи тощо) та автомагістралей. Найбільша кількість свинцю накопичується у грибах, на листках овочів, у консервах (у результаті застосування свинцю для запаювання швів консервних банок). Однак поблизу промислових підприємств та автострад концентрація свинцю у картоплі, овочах і злакових може у десятки разів перевищувати ГДК. Побутові отруєння свинцем можливі

при вживанні у їжу продуктів, особливо кислих (варення з клюкви, брусниці), які тривалий час зберігалися у глиняному посуді, покритому свинецьвмісною глазур'ю.

Джерела забруднення фруктів та овочів – пестициди, що містять мідь (особливо при вирощуванні винограду), індустріальне забруднення навколишнього середовища. У найближчих до виробничих підприємств зонах концентрація міді у ґрунті досягає 350 мк/кг. У рослинах мідь міститься у комплексному зв'язку з білками, амінокислотами і в цій формі легше засвоюється. Сліди міді у продуктах з фруктів та овочів призводять до повного руйнування вітаміну С. В організм сільськогосподарських тварин мідь потрапляє з кормами [4].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що проблема забруднення важкими металами набуває глобальних масштабів і потребує нового інноваційного підходу до детоксикації техногенно забруднених важкими металами чорноземів звичайних для відновлення їх екологічних функцій, основною серед яких є родючість, та одержання екологічно безпечної продукції рослинництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білявський Г.О. Основи екології: теорія і практика: навч. посіб. / Г.О. Білявський, Л.І. Бутченко, В.М. Навроцький. – К.: Лібра, 2002. – 402 с.
2. Заверуха Н.М. Основи екології: навч. посіб. / Н.М. Заверуха, В.В. Серебряков, Ю.А. Скиба. – К.: Каравела, 2006. – 368 с.
3. Куркіна С.В. Міграція важких металів у біотехнологічній системі з виробництва м'яса курчат-бройлерів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: 03.00.20 / С.В. Куркіна. – Біла Церква, 2002. – 20 с.
4. Нечипорук М.В. Основи екології й безпеки товарів народного поживання / М.В. Нечипорук – Х.: ХАІ, 2008. – 109 с
5. Параняк Р.П. Шляхи надходження важких металів в довкілля та їх вплив на живі організми / Р.П. Параняк, Л. П. Васильцева, Х.І. Макух // Біологія тварин. – 2007. – Т. 9, № 3. – С. 83 – 89.
6. Савченко Ю. І. Міграція важких металів в системі корми-організм бугайців на відгодівлі / Ю.І. Савченко, І.М. Савчук, М.Г. Савченко // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 1 (28). – С. 225 – 231.

Черепнин В.А.

старший научный сотрудник
Институт рыбного хозяйства
НААН Украины

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГЛИКОПРОТЕИНА-АНТИФРИЗА
БОЛЬШОГО МУЧНОГО ХРУЩАКА (TENEBRIO MOLITOR)
В КАЧЕСТВЕ КРИОПРОТЕКТОРА ДЛЯ КРИОКОНСЕРВАЦИИ
СПЕРМЫ КАРПА**

Annotation: *The purpose of this study was to evaluate the effect of sperm cryoselection of fish, depending on the improvement of quality of defrosted sperm after modification cryoprotective media used to dilute the native sperm before freezing. The following results were obtained from experiments conducted using sperm of carp (Cyprinus carpio carpio L.) as well as their offspring in the early stages of ontogenesis.*

Ключевые слова: карп, сперма, криозащитная среда, криоселекция.

В состав стандартного криозащитного раствора [1] вводили пурифицированный гликопротеин-антифриз TmAFP в количестве 600 $\mu\text{g}/\text{мл}$, полученный из личинок большого мучного хрущака (*Tenebrio molitor*) [2], подвергнутого двухнедельной холодовой акклимации при температуре $+2^\circ\text{C}$. Замораживанию подвергалась сперма шестилеток нивчанского чешуйчатого карпа (НЛК), в которой находилось не менее 60% сперматозоидов, которые двигались прямолинейно-поступательно. Для замораживания, дефростации, активации спермиев и осеменения икры использовался стандартный протокол [1]. В качестве исходного материала для проведения эксперимента была использована икра шестилетних самок нивчанских чешуйчатых карпов (НЛК). Отобранная икра разделялась на несколько частей, одна из которых оплодотворялась нативной спермой, а для оплодотворения других порций использовалась дефростированная сперма. Эмбрионы на одной из критических стадий развития (стадия закладки органов) были подвергнуты резкому воздействию высокой сублетальной температуры и высокотоксичного для рыб химического соединения. Для этого икру карпа на чашках Петри быстро переносили из водной среды с температурой 20°C в эксикаторы с температурой воды 40°C , или раствором пестицида «Хлордан» с концентрацией 10 мг/л, и, после 60 секундной экспозиции, возвращали в аквариумы с начальной температурой. Подращивания передличинок проводилось в аквариумах.

При этом обращает на себя внимание тот факт, что показатели выхода живых эмбрионов в экспериментальных группах (дефростированная сперма) были менее отличны между вариантами с применением повреждающих факторов и без них.

При использовании криозащитного раствора, модифицированного гликопротеином TmAFP, выживаемость сперматозоидов была на 36,3% выше, чем при использовании раствора, приготовленного по стандартной рецептуре. По продолжительности активного поступательного движения сперматозоиды двух групп почти не отличались. Процент живых эмбрионов, полученных с использованием размороженной спермы, был ожидаемо ниже, чем в контроле с нативной спермой.

Выход свободноплавающих эмбрионов от заложенной на инкубацию икры, которая развивалась после воздействия повреждающих факторов, и личинок после 14-суточного подращивания (%)

n=100 для каждой группы	Стандартный криозащитный раствор			Криозащитный раствор с добавлением TmAFP			Эмбрионы, полученные от нативной спермы		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Термошок	85	78	7	82	68	14	70	51	19
Хлордан		74	11		64	18		55	15
Подращивание	87			80			71		

Примечание: 1–выход эмбрионов без воздействия повреждающих факторов; 2–выход эмбрионов после воздействия повреждающих факторов; 3–разница между колонками 1 и 2.

Таким образом, в приведенной выше таблице цифры в каждой третьей колонке (выделение полужирным шрифтом) могут служить критерием для оценки эффекта криоселекции. Данный эффект тем более выражен, чем меньше будут показатели в третьей колонке. Результаты подращивания личинок до 14-суточного возраста указывают на то, что карпы, полученные с использованием как стандартного протокола криоконсервации, так и модифицированного криозащитного раствора, по уровню выживаемости превосходят контрольную группу на 16 и 9% соответственно. Отсюда следует вывод о том, что икра, оплодотворенная дефростованой спермой, менее подвержена воздействию повреждающих факторов, что можно расценивать как проявление эффекта криоселекции.

Учитывая высокий процент выживаемости сперматозоидов, полученных от модификации криозащитного раствора пурифицированным гликопротеином TmAFP, можно рекомендовать этот метод для криоконсервации спермы карпов с целью массового воспроизводства. Стандартную рецептуру целесообразнее применять в селекционных работах и племенном деле.

Литература

1. Cryopreservation of Fish Sperm. Cryopreservation and Freeze-Drying Protocols / Kopeika, E., J. Kopeika, T. Zhang. Methods in Molecular Biology. – 2007. Vol. -368. Pp. 203-217.
2. Christopher B. Marshall et al. Identification of the ice-binding face of antifreeze protein from *Tenebrio molitor* / FEBS Letters 529 (2002). Pp. 261-267.

Козак Т.І.

Аспірант кафедри географії України
Львівський національний університет імені Івана Франка

**ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПІДТРИМКА
(ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2014 РОКУ)
ЯК ОСНОВА ВПЛИВОВСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ**

Дослідження електорального уподобання як базового показника впливу політичних партій і блоків.

Research electoral preferences as the primary indicator of influence of political parties and blocs.

Ключові слова / Key words: вибори / election, географія впливу політичних партій / geography influence of political parties, електоральні симпатії / electoral preferences.

Політична географія належить до блоку основних дисциплін у структурі суспільної географії (за класиф. О. І. Шаблія, 1997). Деякі дисципліни блоку сягають кінця XIX ст. В Україні вона починає динамічно вивчатись із початку 90-х років XX ст. У її складі виділяються «галузеві» (географія партій і рухів, електоральна географія) і «просторові» (глобалістика, країнознавство, регіоналістика і мікрогеографія поселень) дисципліни. Актуальність вивчення політичних партій зумовлена сучасними геополітичними викликами. В українській політико-географічній літературі географія впливу політичних сил уже частково відображена в публікаціях М. Дністрянсько-го [1], В. Миронюка [2], О. Склярської [3], Є. Хана [4], В. Шишацького [5] та ін.

У сучасному суспільстві роль політичних партій є однією з головних в контексті цілісності держави, формуванні політичного курсу країни, визначенні її зовнішньої політики та геостратегії. Ключовим показником впливовості політичних партій і блоків є конфігурація їхньої електоральної підтримки, яка й дає найбільше матеріалу для оцінення напрямків геополітичних орієнтацій. Оскільки рівень підтримки партій виявляється насамперед на виборах, то певні висновки з цього приводу можна зробити на основі аналізу результатів виборів.

Отже, об'єктом дослідження є електоральні відмінності України за результатами позачергових парламентських виборів 2014 року, адже саме вибори мають вагомий суспільноформуючий значення.

Для дослідження дифереціації виборчих уподобань були проаналізовані симпатії виборців на усіх окружних виборчих округах, які функціонували під час позачергових виборів до Верховної Ради України 2014 року. Інформація про кількість голосів, відданих за партію чи блок була узята із офіційного сайту Центральної виборчої комісії України [6]. Результати виборів зіставлялися з соціально-географічними реаліями (особливостями розселення, географічним положенням поселень, розміщенням ареалів компактного розселення етнонаціональних спільнот і груп).

Позачергові парламентські вибори до Верховної Ради України 2014 року відбувалися в умовах інформаційного тиску, окупації Автономної Республіки Крим та чисельних терористичних актів на сході України із боку Російської Федерації. Тому, згідно частини п'ятої статті 8 закону «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» вибори на території Автономної Республіки Крим, міста із спеціальним статусом Севастополь, Донецької та Луганської областей (15 округів) не проводилися. Відповідно, свій громадянський обов'язок не змогли здійснити більше 6 млн громадян. Водночас позитив у тому, що мали змогу проголосувати біженці з Донбасу за пред'явленням паспорта.

Законом «Про вибори народних депутатів України» було встановлено 5-ий прохідний бар'єр і змішану систему: 225 депутатів обираються в загальнодержавному багатомандатному окрузі за виборчими списками від політичних партій, а інші 225 – за мажоритарною системою в одномандатних округах. Своім окремим списком було репрезентовано 29 політичних партій. Порівняно із парламентськими виборами 2012 року було передбачено участь блоків, які складаються з партій. Середовище колишніх провладних політичних сил представляли, зокрема, «Опозиційний блок» (більшість колишні члени «Партії регіонів», що уже не виступала окремою політичною силою), «Комуністична партія України». Найбільш розпорошеним виявилось середовище національно-демократичних сил, з яких п'ятивідсотковий бар'єр подолали: «Народний Фронт» (22,14%), «Блок Петра Порошенка» (21,82%), «Об'єднання Самопоміч» (10,97%), «Радикальна партія Олега Ляшка» (7,44%), Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (5,68%). «Народний Фронт» одержав найбільшу підтримку в Україні загалом та зокрема в областях: Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Тернопільській, Чернівецькій і ще у 10 областях набрав понад 20% голосів (крім Одеської, Харківської, Донецької та Луганської областей). В цілому по Україні підтримка становила 22,14%. Також найбільше прихильників у закордонному виборчому окрузі 25% (10 тис.). Багато науковців вважає, що особистий рейтинг прем'єр-міністра Анатолія Яценюка переріс в значний електоральний ресурс «Народного Фронту». Найбільше голосів виборців «Блок Петра Порошенка» здобув на малій батьківщині президента України (П.О. Порошенко) – Вінниччини (37,45%). Базовою опорою були 14 областей, зокрема місто Київ (23,95%). Найменші показники по країні зафіксовані в Запорізькій, Харківській, Луганській областях. В цілому по Україні підтримка становила 21,82%. Загалом результат підтримки БПП став меншим, аніж персональний здобуток Порошенка на виборах Президента України 2014 року. Найбільша різниця у відсотках характерна для електорально-динамічних західних областей, а менша для більш консервативно-електоральних східних областей. Загальна різниця склала 33% (6 млн виборців). «Об'єднання Самопоміч» добротний результат показало в місті Києві (21,39%), Львівській області (18,78%) та інших західноукраїнських областях (10%). Найменший кредит виборчої довіри в Донецькій області (3,85%), що помітно контрастує на фоні помірної підтримки центральноукраїнських областей (5%-10%). В цілому по Україні підтримка становила 10,97%. За партію, здебільшого, голосував електорат, котрий прагнув привести в політику нових та неангажованих осіб. Вплив «Опозиційного блоку» мав яскраво виражену просторову тенденцію: частка голосів, поданих за них, зростала у східному і південному напрямках, досягаючи максимальних значень у Харківській

(32,16%), Луганській (36,59%) і Донецькій (38,69%) області. В цілому по Україні підтримка становила 9,43%. Опорою «Радикальної партії Олега Ляшка» стали Чернігівська (16,42%), Кіровоградська (11,67%), Полтавська (10,85%), Житомирська, Сумська, Черкаська області. Найменші результати в Донецькій (4,14%) та Івано-Франківській (4,85%) областях. В цілому по Україні підтримка становила 7,44%. Можна зазначити, що голосування за цю партію було найбільш рівномірним і територіально розосередженим по всій території України. Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» показало найкращі результати в Кіровоградській (8,34%), Хмельницькій (7,65%), Волинській (7,48%), Чернівецькій, Сумській областях, а найгірші в Харківській (3,88%), Луганській (2,33%) та Донецькій (1,95%) областях. Своєрідним анклавом виділяється прохідний показник для партії в Херсонській області (5,68%), на відміну від інших областей пд. та пд.-сх. України. Водночас анклавом виділяється не прохідний показник для партії в Львівській області (4,73%) на фоні добротної підтримки в зх. областях. Показовим став і той факт, що «Комуністична партія України», котра генетично виходить із російського більшовизму, з сильними проросійськими настроями, євразійськими геополітичними орієнтаціями, поєднаними з ідеями реставрації СРСР вперше за часів української незалежності не буде представлена в законодавчому органі державної влади України. Хоча теоретично, навіть без врахування голосів Криму та Донбасу, вона могла бути представлена мобілізувавши електорат виборців 2012 року, який склав понад 1 млн. осіб. В цілому по Україні її підтримка становила 3,88%. Близьким до подолання п'ятивідсоткового бар'єра було в праворадикального угруповання Всеукраїнського об'єднання «Свобода» (4,71%). Вважаю, що їх основною хобою став вузький акцент на патріотичній ідеології без наявності соціально-економічної платформи дій. В закордонному виборчому окрузі «Свобода» поступилась конкуренту за націонал-патріотичний електорат – «Правому сектору». Серед партій, які не подолали бар'єр, виділяється «Сильна Україна» (лідер С. Тігіпко), що посіла дев'яте місце за кількістю голосів виборців (3,11%) і, «Громадянська позиція» (лідер А. Гриценко), що посіла десяте місце за кількістю голосів виборців (3,10%).

Аналізуючи соціально-демографічні характеристики виборів помітно, що міське населення найбільшу підтримку висловило «Блоку Петра Порошенка», сільське – «Народному Фронту». Статеві-вікові залежності вказують на перевагу молоді серед електорату «Правого сектору», «Самопоміч», а традиційно старшого віку серед прихильників «Комуністичної партії» та «Опозиційного блоку». Значна чоловіча підтримка характерна для партій (т. зв. «чоловічі партії»): «Правий сектор», «Свобода», «Громадянська позиція», «Радикальна партія Олега Ляшка», відповідно жіноча («жіночі партії») для «Опозиційного блоку», «Народного Фронту», «Батьківщини», «Заступу». Решті партій притаманна зрівноважена статеві-вікова структура.

Позачергові парламентські вибори 2014 року відобразили кілька позитивних моментів і насамперед – збільшення підтримки населенням національно-демократичної ідеології, тобто консолідуючого фактора. Більш сприятливою стала ситуація й у географічному аспекті – збільшилися території, де зберегли популярність національно-демократичні ідеї. Загалом, виборчий процес протікав спокійно, централізовано, як і по усій Україні не працював адміністративний ресурс та не були задіяні кримінальні елементи. Результати виборів засвідчили значні проукраїнські

настрої населення. Відбулося значне оновлення складу парламенту на 60%, хоча можна відзначити частковий непрофесіоналізм парламентарів. Вважаю, що негатив виборчої компанії полягав у втраті інтересу до волевиявлення, мажоритарній складовій, тому доцільно говорити про відмову від мажоритарної складової, ліквідацію корупційних ризиків у виборчому законодавстві. Потрібно запровадити пропорційну систему за відкритими списками в парламент. Результати за мажоритарними округами все ж таки змінюють передислокацію політичних сил у майбутній Верховній Раді. Позитивним моментом була б заборона платної політичної реклами. Деякі політичні партії запропонували також відмовитися від оприлюднення соціологічних результатів за три тижні до виборів, аргументуючи це маніпулюванням свідомості виборців.

Позачергові парламентські вибори засвідчили гостру конкуренцію в Україні окремих політичних лідерів та груп великого бізнесу, внаслідок чого зменшилася роль ідеологічних партій і зросла роль іменних блоків. Причому об'єднання в блоки призвело до втрати політичної значущості деяких партій. Тому в політико-географічному аспекті вплив більшості сучасних партій є локальним. І лише підтримка кількох партій в Україні має регіональне і міжрегіональне поширення, що мало сприяє формуванню в державі цілісної системи регіональної взаємопов'язаності [1].

Отже, проблематика впливу політичних партій потребує подальшого вивчення (у т.ч. географічною наукою) і надалі, так як її аналіз має значний прикладний потенціал, а результат має суттєву просторову диференціацію.

Список використаної літератури

1. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України [навч. посібник] / М. С. Дністрянський. – Тернопіль: Богдан, 2010. – 344с.
2. Миронюк В. М. Електоральна географія регіону (на матеріалах галицьких областей) [Текст]: дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Миронюк Василь Миколайович; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2002. – 163с.
3. Склярська О.І. Політико-географічні процеси в Закарпатській і Чернівецькій областях: монографія / Оксана Склярська. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011. – 242 с.
4. Хан Є. А. Електоральна географія Криму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук спец 11.00.02 “Економічна та соціальна географія” / Є. А. Хан. – Одеса, 1999. – 20с.
5. Шишацький В. Б. Електоральна географія – новий напрямок суспільної географії в Україні. // Економічна і соціальна географія. – К., 2002. Випуск 53.
6. Центральна виборча комісія. – [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/>

Ирина Бичикашвили,
ассоциированный профессор
фак-та социально-политических наук
Тбилисского государственного университета
им. И. Джавахишвили

ИНТРИГА – ДВИЖУЩАЯ СИЛА СОВРЕМЕННОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ. ПРИЧИНЫ, ПРИВЕДШИЕ К ЭТОМУ

Если бы мы намеревались рассмотреть интригу (от лат. слова *intricare* – запутывание) в литературоведческом аспекте, то привели бы массу доводов о творческих возможностях этого понятия, о его динамических, сюжетообразующих достоинствах. Но когда речь идёт о журналистике, сфере достаточно удалённой от литературы, то интрига в этом пространстве воспринимается как показатель чего-то не совсем здорового, не достаточно серьёзного и ответственного. В чём причина гиперприсутствия интриги в современных СМИ, о чём это свидетельствует и чем грозит сознанию человека – читателя? Об этом наши рассуждения, подкреплённые выводами учёных как минувших лет, так и современных.

В начале тридцатых годов 20 века австрийский психотерапевт Отто Ранк (1880-1939), любимый ученик З. Фрейда, живший и работавший в тот период в США, издал две знаменательные книги: «Психология души» (1931 г) и «Волевая терапия»(1936 г). Это был период технократического бума,¹ а рассуждения австрийца касались примата не материи, а культуры, духовности. О.Ранк считал, что если человек не будет иметь возможности сохранить привычную шкалу ценностей, среду обитания, культурного общения, то распад **Я** необратим. Ранка посчитали автором субъективистских категорий, высмеяли его «психологический идеализм». Оппоненты не особо вслушивались в тонкие, футуристические для того времени рассуждения психотерапевта, предрекавшего массовые депрессии, рост суицида, массовые асоциальные поступки людей. Самое интересное, что Ранк связывал свои предрекания не только с отрывом человека от привычной ценностной среды, но и, в большой степени, с ускоренными темпами технологических прорывов. Именно в ускорении технологий виделась ему главная для человека опасность. О Ранке вспомнили в шестидесятые годы, в период массовых последствий «вьетнамского синдрома». Абсурдная война США в джунглях Вьетнама, применение американской армией ныне запрещённых напалмовых бомб, уничтожали сознание солдат, вырванных из привычного нравственного контекста: закон, семья, религия, образование и т.п. Они теряли смысл жизни. Жить ради уничтожение вьетнамцев в их же доме – это была абсурдная установка. У солдат началось «психологическое онемение», блокирование чувств, восприятий, эмоций.

Отто Ранка не могли не вспомнить и социотерапевты Р. Лифтон и Э. Олсон, которые наблюдали солдат, прошедших вьетнамскую бойню. Именно Ранк пред-

¹ В области полиграфии это проявилось в модификации способов вёрстки (скорость набора текста, рост тиражей, использование клишированного изображения, рост конкуренции между изданиями и т.п.). Особое воздействие на журналистику оказал процесс радиофицирования во всех ведущих странах мира. Скорость распространения информации, объём и качество тиражируемых печатных и эфирных сведений меняли мировоззрение человека.

упреждал, что если человека вырвать из привычного ценностного окружения, то неизбежно разрушение его **Я**. Указанные социотерапевты ввели в профессиональный оборот термин «мортификация» (от лат. *morte* – смерть), защитный механизм, предохраняющий человеческую психику от окончательного краха. Живительную силу возрождения Лифтон и Ольсон видели в умении человека создавать в своём сознании систему образов, которые придают миру осмысленность, помогают человеку увидеть жизненную перспективу. Но социотерапевты были жёсткими реалистами и в своей книге «Living and dying» (1974 г) высказали тревогу по поводу скорости исторических, технических, культурологических сдвигов. Эта скорость такова, писали авторы труда, что способность человека к символическому осмыслению своего личного опыта, не успеваает за калейдоскопом мировых событий, т.е. способность человека к ценностному осмыслению собственного жизненного опыта не выдерживает гонки со скоростью течения исторических процессов.

В этом процессе позитивную, поддерживающую роль смогли бы сыграть СМИ, но они настолько коммерциализированы, что не всегда могут создать вокруг человека исцеляющую воспитательно-назидательную атмосферу. В 1962 году вышла в свет книга профессора Принстонского университета Томаса Куна (1922-1994 гг) «Структура научных революций», которая знаменательна для нас тем, что в ней автор вводит в научный оборот термин **парадигма** (от греч. – модель, образец), означающий определённый алгоритм, по которому развивается мыслительный процесс познания.² Если применить термин Т. Куна к современной журналистике, то окажется, что её очертания не укладываются в парадигмальный формат. Времена, когда журналист находился в строго очерченных рамках идеологической структуры СССР, знал, что он часть властной машины, эти времена давно прошли. Сменилось мироощущение журналиста, его статусное самовосприятие. Изменились отношения как между самими журналистами, так и между журналистами и обществом. Если научная парадигма прошлых лет относилась сферу журналистики к области идейно-воспитательных нравственно обогащающих институтов, то сегодня чиновник любого уровня видит в независимом журналисте потенциального противника, провокатора. Социально-значимая информация становится для журналиста не доступной. Без оперативности, без синхронности с текущими событиями продукт журналистики теряет актуальность, а значит и ценность. Куда, в таком случае, идёт журналистика и каким подспорьем она овладевает, чтобы сохранить себя как общественному институту? По мнению многих журналистика ищет выход в повышении градуса интригования. Об этом ниже приведём рассуждения Е. Прониной. А пока послушаем мнение американских учёных.

По мнению супружеской пары Тоффлеров «пришла третья волна

² Рассуждая о ценностном содержании научной парадигмы, Томас Кун советовал не отказываться от четырёх критериев научного познания:

- мышление развивается поэтапно, от парадигмы к парадигме, хотя возможны временные выпадения из этого процесса;
- действующие парадигмы науки не должны отвергать истинность выводов прошлых парадигм. Будет правильнее понимать их в их историческом контексте;
- устойчивость действующей парадигмы не вечна, её отвергает новая «сумасшедшая» идея, поэтому надо дать время вырзть новой парадигме;
- человек сознательно подчиняется той или иной парадигме, в зависимости от предмета исследования и от обстоятельств жизни.

цивилизации-информационная, которая является следствием новых технологий». Речь, конечно же, в первую очередь идёт о «пришествии» компьютера. В своей книге «War and Anti-war» (1995 г) супруги предупреждают о негативных последствиях информационной цивилизации, которая противоречит человеческим возможностям: психологическим, эмоциональным, физическим и прочим. Информационный штурм невозможно отражать без потерь: человек и связанные с ним духовно-эстетические сферы (куда всегда относили и СМИ) вырабатывают новые адаптационные, защитные способы восприятия.

По мнению Е. Прониной³ эволюция человечества постепенно перетекает в деэволюцию, откат назад в эстетическом, нравственном аспекте. Поэтому не журналистика калечит читателя, а читатель требует не того, чем сотни лет занималась журналистика. У журналистики, как института общественно-политической и информационной деятельности, не такая уж продолжительная история, чтобы запутаться в её дебрях. Все отлично знают, что огромным толчком для рождения и формирования журналистики были технические достижения (печатный станок Иоганна Гутенберга, социально – экономические сдвиги XVI – XVII вв – время активного развития международной торговли, классовые изменения в структуре общества, активизация буржуазии, которые вызвали к жизни политическую прессу XVII-ого века). Журналистика стала важнейшей областью жизни общества. Темпы развития технических возможностей передачи информации не вступали в противоречие с физическими возможностями человека. Он жил в гармонии с техническим прогрессом, с окружающим миром. Интернет принёс много благ, но он же навредил творческим возможностям человека, испортил его вкус как потребителя информации.

Мортификация людей нынешнего активного поколения проявляется агрессивно: в отрицании устоев ближайшего прошлого, в желании опорочить недавние приоритеты и строить свои защитные панцири.

Негативная идентичность, отвергание того, что вчера считалось достоинством – это и есть приоритеты нынешних молодых. Это их способ защиты от голой реальности. Если пройтись по перечню ещё вчера признаваемых ценностей, то в каком состоянии они находятся? **Семья** теряет традиционные очертания. В некоторых странах слова «отец» и «мать» становятся устаревшими понятиями. Дети сравнительно обеспеченных родителей едут в Америку или Европу за образованием, что даёт им шанс получить в дальнейшем место под солнцем. Там эти дети приобретают опыт, не соответствующий традиционному опыту старших членов их семей. **Труд** – в смысле наличия работы – главный показатель успешной жизни. Сегодня смысл понятия «труд» (полезное, осознанное занятие) почти размыт: вчерашний врач, учитель или инженер вынуждены в поисках заработка переместиться в чуждую им сферу. **Религиозная** среда пронизана фарисейством, часто является просто модным трендом. В церковных общинах люди ищут единения, приобщённости. **Экологическая** грамотность, умение гармонично проживать в лоне природы не прививается ни семьёй, ни

³ Е. Прониная – яркий представитель плеяды учёных, обосновывающих свои теоретические выводы целым каскадом практических наблюдений. Будучи глубоким теоретиком она участвовала в составе Психологической службы при редакции одной из ведущих российских газет и вела мониторинг психической напряжённости в обществе, в частности среди читателей.

Книга Г. Прониной «Психология журналистского творчества», изданная в 2006 году, прекрасный образец осмысления новых парадигм в современной журналистике.

школой, поскольку в стране, где два десятилетия назад проживали родители и учителя сегодняшних детей, прибегали больше к запретительным мерам, а не к наглядно – просветительским. **Энтузиазм** – настолько отмирающий человеческий навык, что нынешнему поколению трудно понять суть всеобщего волонтерства, что было свойственно их отцам и дедам. Сегодня душевный порыв как гражданский акт не совсем бескорыстен (запись в CV о волонтерстве даёт некие выгоды в «делании» карьеры).

Все перечисленные выше реалии замечены во многих странах мира. Сформировался человек – прагматик. Всё, что не приносит материальной выгоды, его не «колышет». Его не прошибить духовными, взволнованными текстами. Он отлично усвоил интернетовскую, сленговую скороговорку, его интригует какафония звуков, он может быть частью субкультуры (панки, фанаты, рокеры, скины и т.п.). Ему нужна журналистика в традиционном понимании? Конечно же, нет.

Состояние человека с подобными приоритетами Е. Пронина называет «драйвовым»⁴. Пребывая в подобном состоянии, человек отгораживается, закрывается от ценностей прошлого. «Драйвовое» состояние и есть парадигма массового сознания нынешнего поколения. Вот его приблизительное описание. Отработав где-то, в качестве кого-то, получив привычную дозу агрессии или равнодушия от окружающих, человек добирается до собственного пространства и включается привычный мир социальных сетей. Что должно случиться такого, чтобы все ему подобные объединились вокруг одной темы, что может взволновать всех, а не некоторых? Это «драйв-журналистика». Примеров «драйв-журналистики» множество. Она имеет свою разновозрастную аудиторию, у которой сформировалось особое драйв-мышление. У этой аудитории есть способность увлечься лишь интригующими новостями и гедонистическими текстами. Что же сегодня входит в эту категорию? Глумливые факты, хорошо работающие на десакрализацию фундаментальных ценностей, которые соблюдались предыдущими поколениями. Отказ от любых тематических запретов в СМИ размывает самосознание читателя, делает его ведомым в его пристрастиях. К чему же приучают новые поколения? Деньги, противостояние, смерть, ужас и т. п. Пребывающая в состоянии мортификации публика может встрепенуться лишь от «передозировки» драйв-журналистскими текстами, изобилующими интригующими домыслами. Эти факторы сегодня составляют парадигму массового сознания.

Дегуманизация общества, процветание драйв – журналистики исторически бесперспективный процесс. Говоря словами Е. Прониной это «аппендикс». Драйв-мышление не может поддержать человека, у него нет ценностной предыстории. Оно может поддержать подростковое сознание в период буйства гормонов, но находиться в его плену всю жизнь – это равнозначно самоубийству. Отсутствие научной парадигмы, могущей квалифицированно, спокойно и результативно оздоровить современное общество (и журналистов, и потребителей информации), когда –нибудь приведёт к одному из двух выходов: или к атрофии сознания и полной потере смысла

⁴ Предложенный Е. Прониной термин похож на американский термин «шоу-журналистика». Английское слово drive означает стихийное, безудержное движение. Пребывая в «драйвовом» состоянии человек уже не нуждается в какой-либо упорядоченности, основывающейся на выработанных поколениями этических, ценностных эталонах, он предаётся инстинктам, влечениям, которые формируются идолами поколений (их- то и тиражируют СМИ, включая интернет). Это, конечно же, не сталевары и не плотники, не мосто-строители и не ткачихи, а люди шоу-бизнеса, вокруг которых можно возвести вожделенные интриги.

жизни, или даст желанный толчок к рождению новой научной парадигмы, способной дать новые жизненные установки, учитывающие не только новые тенденции, но и те, проверенные на практике ориентиры, которые использовались предшествующими поколениями.

Февраль, 2015

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НОВІТНІХ МЕДІА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглядається питання, пов'язане з виникненням і розвитком новітніх медіа у контексті масових комунікацій. Визначено та досліджено особливості новітніх медіа. Також робиться спроба встановити контекстуальні зв'язки новітніх медіа з традиційними засобами комунікації та визначити майбутнє традиційних засобів масової інформації за умови експансії новітніх медіа.

Ключові слова: новітні медіа, засоби масової комунікації, нові комунікаційні технології, Інтернет.

The article deals with issues related to the emergence and development of new media in the context of mass communications. Determined and the features of the new media. Also, attempts to establish contextual links new media with traditional means of communication and determine the future of traditional media provided expansion of new media.

Keywords: new media, mass communication, new communication technologies, the Internet.

Постановка проблеми. Світова інформатизація суспільства сприяє швидкому збільшенню масивів інформації. У зв'язку з цим відбувається розвиток нової комунікативної системи, яка розглядається як сукупність взаємопов'язаних нових комунікативних технологій, головним посередником яких виступає мережа Інтернет. Основою цієї системи є новітні медіа, які стали причиною зміни не лише технологічного процесу, а й соціокультурного загалом. Тобто, поєднання в одній системі тексту, зображення та звуку у глобальній мережі в умовах відкритого, недорогого доступу призвело до фундаментальної зміни характеру комунікації. Як результат, новітні медіа потрапили у фокус наукових досліджень і на сьогоднішній день фігурують у концепціях трансформації сучасного суспільства як один із головних чинників. Але що ж чекає на традиційні засоби масової комунікації – пресу, радіо, телебачення за умов стрімкого розвитку новітніх медіа? Тому питання розвитку новітніх медіа у контексті функціонування традиційних засобів комунікації є актуальним та вимагає аналізу.

Мета статті. Метою даного дослідження є розгляд особливостей розвитку новітніх медіа та аналіз подальшого функціонування традиційних засобів комунікації.

Основні результати дослідження. Історія розвитку засобів масової комунікації – це не лише історія технічних інновацій, адже їх виникнення пов'язано із значними соціальними змінами. Так, поява перших газет у XVIII ст. є безпосереднім наслідком виходу на політичну арену нового соціального класу – буржуазії, для якої

вони стали основним інструментом реалізації економічних, політичних, культурних цілей. Саме у цей час і виникає метафора «четверта влада», яка відображає вагоме значення мас-медіа у суспільному житті. Подальший розвиток засобів масової комунікації проявлявся у поступі соціальної та культурної сфери. Становлення сучасної бюрократії, покращення життєвих стандартів, урбанізація та інші глобальні соціокультурні процеси були б неможливі з відсутністю мас-медіа, які являються не лише головним атрибутом сучасного суспільства, а й рушієм громадських змін.

Однак, наприкінці минулого сторіччя у контексті функціонування традиційних засобів масової комунікації з'являється таке явище як новітні медіа. Термін «новітні медіа» виник незадовго до впровадження Т. Бернерсом-Лі технології www і масового поширення Інтернету, проте ототожнювати ці два явища не зовсім правильно. До 1980-х років базисом для засобів масової комунікації були друковані та аналогові носії. Але через стрімкий розвиток комп'ютерних, мережевих, цифрових технологій засоби масової комунікації зазнали значних змін. Тому нові здобутки та досягнення позначилися не лише на традиційних медіа, але й призвели до появи новітніх медіа. Засновані на нових, цифрових носіях, безпосередньо пов'язані із еволюцією комп'ютерів та Інтернету, широко застосовувані у різних сферах суспільного життя, новітні медіа стали інтерактивнішими за традиційні засоби масової комунікації. Проте, на початку виникнення новітніх медіа під означеним терміном розуміли власне процес появи та розвитку цифрових мережевих технологій та комунікацій. Так, у книзі «Теорії медіа. Теорії суспільства» Т. Беннета новітні медіа асоціюються перш за все з історією XIX і XX століть – преса, радіо, телебачення, індустрія кіно і звукозапису – традиційно об'єдналися під заголовком «мас-медіа», а їхнє визначення розвивалося як складник соціології масової комунікації [2, с. 57]. Таким чином, зазначена теза доводить факт трансформації новітніх медіа внаслідок виникнення нових технологій засобів масової комунікації.

Дослідник сфери масових комунікацій А. Черних виокремлює три означення для новітніх медіа:

Це епохальна, як причиною, так і наслідком, частина більш великих, навіть глобальних, історичних змін;

Це могутній утопічний та ідеологічний позитивний заряд для «нової» концепції;

Це термін, який демонструє конвергенцію «новітніх медіа» в технічних або інших (та спірних) умовах [5, с. 43].

Важливим моментом інтерпретації новітніх медіа є уявлення про конвергенцію, тобто образ ідеальної комунікативної системи, у якій відбувається поєднання текстових даних, звуку, відео з можливістю їх подальшого зберігання у гігантських бібліотеках [1, с. 29].

Очевидно, рушійними силами зазначених змін стали комп'ютеризація, інтернетизація і віртуалізація інформації. Адже саме комп'ютер уперше дав можливість подати будь-який із видів інформації – текстовий, зображальний, звуковий у цифровій формі. У свою чергу Інтернет як візуальний простір разом із здатністю комп'ютерної пам'яті до відтворення сприяли значному розширенню інформаційних мереж, а також створенню нової інформаційної картини світу [4].

Безперечно, інтернетизація забезпечує новітні медіа все більшою кількістю учасників комунікації. Її багатовекторність, ефективні умови функціонуван-

ня за умов інтенсивного розвитку спроможні модифікувати модель комунікації «багато-багатом» у ледве не «всі-всім», оскільки можливості новітніх медіа є досить масштабними. Однак, не варто ототожнювати новітні медіа із мережею Інтернет, комп'ютерами, інтерактивністю тощо. Адже з часом і цифрове телебачення, і онлайн-видання стали традиційними, а конвергенція як об'єднання різноманітних медіа стала звичним атрибутом сучасної журналістики.

Без сумніву, інформаційне суспільство і новітні медіа як його чи не найголовніший атрибут ознаменували формування нового медіа-середовища, яке безпосередньо накладає свій відбиток на традиційні засоби масової комунікації. Однак чи означає це поступовий відхід від традиційних медіа і заміну їх новітніми. На нашу думку, це не є вірним тв. Між традиційними та новітніми медіа існує конкуренція за споживача, а не боротьба за витіснення. Інформаційне суспільство передбачає нову стратегію взаємозв'язку інформації, медіа та Інтернету. Ця стратегія полягає у їхньому взаємовпливі, що проявляється в інтернетизації медіа та медіалізації Всесвітньої мережі. Тобто, це означає, що Інтернет змінює традиційні засоби масової комунікації – пресу, радіо, телебачення, однак водночас і вони змінюють його – перетворюють Всесвітню мережу на стартову платформу медійного бізнесу. Зазначена стратегія взаємовпливу є неминучою, оскільки і традиційні медіа, і новітні об'єднані спільним комунікаційним простором. У цьому контексті варто згадати і про наукову концепцію німецького журналіста Вольфганга Ріпля, або іншими словами закон Ріпля. Основна суть закону полягає у не витісненні новітніми медіа своїх попередників. Так, науковець стверджував, що нові, більш розвинені засоби масової комунікації ніколи не замінять традиційних – натомість шукатимуть для себе нові орієнтири та сфери застосування [3]. Тому і розмежування традиційних медіа від новітніх відбувається не лише за технічними ознаками. Так, традиційні засоби масової комунікації досягають стабільності завдяки внутрішньому схематизму, а новітні медіа – завдяки зворотньому зв'язку. Мас-медіа роблять комунікацію можливою шляхом розширення мовлення, а новітні медіа – шляхом використання Всесвітньої мережі.

Переведення у цифровий формат усіх даних створило можливість об'єднати один з одним усі медіа, що транслюють зображення. При цьому традиційні засоби масової комунікації виявилися не витісненими, а стали додатковим елементом у цьому функціональному зв'язку. У зв'язку з цим, можна передбачити, що традиційні засоби масової комунікації в майбутньому вироблять нове розуміння себе і свого місця у суспільстві. Тому, варто очікувати не на витіснення традиційних медіа новітніми, а їх успішного співіснування та взаємодоповнення.

Висновки. Новітні медіа – це своєрідний феномен масової комунікації, завдяки якому почали говорити про суттєві трансформації мас-медійного простору. Іншими словами, традиційні засоби масової комунікації перестають бути єдиним джерелом поширення інформації: масова й індивідуальна аудиторія перетворюється на активного учасника комунікаційних взаємодій між виробником і споживачем інформаційного продукту. Новітні медіа виходять за межі класичних уявлень про професійних постачальників інформації, адже сьогодні будь-який блогер, користувач твіттера може бути генератором інформації. А активність, властива обговоренню і коментуванню мас-медійних та індивідуальних публікацій в інтерактивному режимі, визначає нові можливості глобального спілкування. Крім того, аудиторія

безперервно продукує різного роду контент, бере участь в опитуваннях, форумах, дискусіях з журналістами тощо. Однак, такі зміни у жодному разі не свідчать про витіснення традиційних засобів масової комунікації із інформаційного простору. Адже традиційні засоби масової комунікації мають безпосередні контекстуальні зв'язки із новітніми медіа, що забезпечує їхнє подальше функціонування у сучасному інформаційному суспільстві

Література:

1. Больц Н. Алфавіт медіа. М.: Видавництво «Європа», 2010. – 136 с.
2. Беннет, Т. Теорії медіа і теорії суспільства. Казань: Видавництво Казан. ун-та, 2001. – 387 с.
3. Кандиба, І. Що таке нові медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moreintelligentweb.net/post/200> (Дата звернення: 02.03.2015).
4. Семенюк, Г. Нові медіа: сутність, перспективи та загрози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newmedia.univ.kiev.ua/2010-11-02-12-33-08/40-2010-11-27-22-10-58/32-where-is-the-static-content> (Дата звернення: 02.03.2015).
5. Черных, А. Мир современных медіа. М.: Видавничий дім «Територія майбутнього», 2007. – 312 с.

Дударевич І. К.

Здобувач, викладач
факультету Систем та засобів масової комунікації
Дніпропетровського національного університету
ім. Олеса Гончара.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАКОНТЕНТУ ТБ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

Ключові слова: медіа-контент, корейська, політика, інтернет, розвиток, аудиторія, особливості.

Key words: media content, Korean, policy, internet, development, audience, features.

В останні роки інтерес до Країни ранкової свіжості стрімко зріс, і актуальність питань, пов'язаних з культурою і мовою, в даний час набуває небувалої гостроти.

Об'єкт даного дослідження – візуальні ЗМІ Республіки Корея як складова корейської культури. Предметом дослідження є програмна політика та продукція виробництва корейських телестудій.

Було проведено збір, обробку та аналіз багатьох текстових та відеоматеріалів, були опрацьовані програмні концепції передач окремих каналів. Для аналізу мною були обрані найбільш популярні розважальні програми програми «Star King», «Strong heart» та інформаційні «OhmyNews» та «PD Note».

Сучасна корейська журналістика розпочалася після відкриття Кореї в 1876 році. Говорячи про радіо та телебачення, то у Південній Кореї на сьогоднішній день існує чотири провідних теле- і радіокомпаній. Це «KBS» («Korean Broadcasting System»), «MBC» («Munhwa Broadcasting Corporation»), «EBS» («Educational Broadcasting System») і «SBS» («Seoul Broadcasting Station»).

«Телевізійне мовлення в Республіці Корея розпочалося в 1956 році з відкриттям приватної комерційної телекомпанії в Сеулі. Робота першої корейської телестанції розпочалося 12 травня 1956. Офіційно станція називалася «KORCAD», але в побуті за нею закріпилася інша назва – «HLKZ-TV». Корея стала 4 азіатською країною, в якій з'явилося телемовлення». [1, 10].

«Південна Корея зробила феноменальний ривок і стала прецедентом для світового розвитку національних інформаційних інфраструктур. Значна підтримка національних мереж з боку держави має стратегічні економічні цілі. Корейські економісти прийшли до висновку, що завдяки розвитку інтернет – економіки можна підвищити конкуренцію і прозорість традиційних галузей економіки. [2, 98]

Як і в багатьох інших країнах, телебачення є основним засобом отримання інформації для більшості корейців. Всю структуру корейського телебачення можна подати у вигляді таблиці (див. Табл.1).

Як зазначалось вище, історично склалося, що існує 4 загальнонаціональні канали. Вони діють і були створені на основі видавництва чотирьох найбільших газет. Вони є найбільш потужними, мають багато кабельних каналів. Але є сильний суперник – «CJE&M», найбільша медіакомпанія Сеула. Вона володіє майже 30 – 40% усіх кабельних каналів.

Найбільша кількість каналів спостерігається серед розважального сектору (різноманітні шоу). Приблизно та сама кількість каналів, які транслюють корейські драми. Після них – дитячі канали, де можна дивитися японські аніме та американську продукцію. Канали новин дещо поступаються дитячим.

Останні роки дві національні мережі «KBS» та «MBC», які є державними, домінують на телевізійному ринку Кореї. «KBS» з 25 місцевими станціями охоплює всю країну і управляє двома каналами («KBS1» повинна бути основним громадським каналом і «KBS2» – розважальним, але насправді різниця між ними часто розмита), «MBC» робить те ж саме з 19 місцевими станціями (хоча «MBC» і знаходиться у державній власності, насправді працює як комерційна середовище мовлення). Ще одна популярна мережа «SBS», яка є комерційною, має свою нішу в області Сеула. «EBS» має меншу популярність.

На сьогодні спостерігається конкуренція і боротьба за аудиторію двох провідних мереж «KBS» та «MBC». Обидві є відкритими, і обидві мають свої власні Ради директорів, але уряд має вирішальний голос на комплектування вищого керівництва двох систем. Конкуренція рейтингів часто нагадує конкурс на сенсаційність.

Щодо структури програмної сітки, як правило, загальнонаціональні канали працюють з 6 ранку до 2 ночі. З іншого боку, кабельні канали доступні 24 години на добу, сім дні на тиждень. Як бачимо, більшість продукції транслюється не більше години. У суботу та неділю переважно транслюють розважальні шоу, поп-шоу, щотижневі драми, документальні фільми. У будні зазвичай випускають в ефір щоденні драми і програми для дітей. Найпопулярнішими телепередачами в даний час є «Вживання к-поп зірки», «SUPERSTAR-K», «Star king», «We got married», «Голос Кореї». Ці програми схожі з «Американським ідолом». Спеціалізовані канали мають чітку характеристику: спортивні канали надають інформацію, пов'язану зі світом спорту: різноманітні інтерв'ю, онлайн – трансляції, аналітичні програми та ін. Музичні канали загалом зорієнтовані на к-поп: музично-розважальні шоу, власне музика.

На сьогодні для участі у програмах запрошують зірок, які були б цікавими широкій аудиторії. Така тенденція, зберігаючись протягом останніх десятиліть, призвела до того, що в корейському телевізійному просторі тривалий час домінують і користуються більшою популярністю програми корейського виробництва.

В ефірі телекомпаній «KBS», «MBC», «SBS», «EBS» працює чимало професійних ведучих, програми яких мають стабільну аудиторію протягом вже не одного року. Зміст ефіру багатьох телеканалів свідчить про те, що телебачення в Республіці Корея давно завершило перехід у стадію комерційного і на сьогодні діє за законами бізнесу. Південна Корея розуміє необхідність рекламувати тих, хто має безпосереднє відношення до виробництва. Розраховуючи на високі рейтинги телепрограм, компанії все одно проводять рекламу самих телеведучих, авторів, репортерів. Корейські компанії нерідко йдуть іншим шляхом, залучаючи до свого ефіру з метою підвищення рейтингу вже популярних серед глядачів особистостей.

Телебачення є скрізь. 4 національні мережі з 40 кабельними каналами і цифровим супутниковим мовленням в сумі складають 74 канали. Кожен канал орієнтується на свій сегмент аудиторії. Кабельні канали («FOX channel», «SBS Plus», «KBS Drama»), та «KBS2», «MBC», що транслюють великий обсяг розважальної продукції, у тому числі і дорами, орієнтуються більше на жіночу аудиторію, це молодь або домогосподарки. Зараз йде активне розширення аудиторії (створюють драми, що будуть в однаковій мірі цікаві і чоловікам). На інформаційних каналах («SBS CNBC», «YTN», «Korean Economics TV»), де переважна більшість програм стосується політики та економіки, аудиторію складають успішні та активні чоловіки віком від 25- 30 років.

Найвпливовішим засобом масової інформації в Південній Кореї є телебачення з найбільшим процентом аудиторії. Тому для аналізу були обрані наступні популярні шоу. Це «Star King» і «We Got Married» (на приватному корейському телеканалі «SBS») та інформаційні «OhmyNews» (« Ohmy TV») та «PD Note» («MBC»).

Розважальне шоу «Star King» почало виходити з 16 грудня 2006 року. Показ ведеться щосуботи о 18:30. Це перше онлайн-шоу на корейському телебаченні. Конкурсанти з усього світу показують свої таланти в магії, гнучкості, танцях, співах, пародіюванні, кулінарії, жартах присутнім гостям-зіркам. Шоу піднімає і такі злободенні теми як зайва вага, а також пропонує спосіб боротьби з нею (епізод – «Diet King»), шукає спосіб завоювання популярності (епізод – «Train me!»)

Характерна особливість візуальних ЗМІ – їх сильний вплив на корейську свідомість. Наприклад, у епізоді № 109 «Star King» співачка Вікторія з «f (x)» заявила в ефірі, що вона любить тільки високих хлопців, а всі, хто нижче 180 см, – карлики. Наступного дня в інтернеті розгорівся неабиякий скандал, співачка була змушена публічно принести вибачення всім тим, хто вважав себе ображеним. Згідно з останніми статистичними даними корпорації «CJ», якій належить мережа магазинів «Olive Young» (продають косметику та інші засоби гігієни), відразу після виходу в ефір випуску «Star King» на 80% зросли продажі гумових і силіконових підкладок у взуття, що збільшують зріст.

Сайт новин «OhmyNews», заснований колишнім журналістом Про Ён Хо 22 лютого 2000 року, має гасло «Кожен громадянин є репортером». На даному сайті працюють 1300 добровольців-репортерів. В одному опитуванні він був оцінений як один з десяти найвпливовіших ЗМІ нації. «OhmyNews» мав великий вплив на визначення результатів південнокорейських президентських виборів 2002 року. Після обрання Президент Но Му Хен дав ексклюзивне інтерв'ю саме «OhmyNews».

«OhmyNews» місцями буває антигромадським, антиурядовим і антиамериканським, випуски часто надмірно суб'єктивні і емоційні, але це йде програмі на ко-

Табл. 1

Види	# каналу	Канали-представники
Загальнонаціональні	4	KBS1(Korea Broadcasting Service, Public), KBS2, MBC(Munhwa Broadcasting Channel), SBS(Seoul Broadcasting Service), EBS(Education Broadcasting Service)
Драма(CableTV)	18	FOX channel, SBS Plus, KBS Drama, OCN series, ...
Кіно(CableTV)	11	Channel CGV, OCN, CatchOn, XTM
Розважальні(CableTV)	21	Mnet, tvN, MBC every1, KBS Joy, MBC music, SBS MTV...
Спорт/Ігри	7	KBS N Sports, MBC Sports plus, SBS ESPN...
Дитячі	17	AniMax, Disney Jr., Disney channel, Champ...
Новини/економіка	14	SBS CNBC, YTN, Korean Economics TV...
Дозвілля	12	Living TV, Baduk TV, Brain TV...
Продажа товарів	6	CJ O Shopping, GS SHOP, Lotte homeshopping..
Мода	13	O'live, OnStyle, ELLE at TV...
Іноземні	26	CCTV4, CNN headline news, Star Sports, NHK world, BBC, Eurosport...
Релігійні	10	CBS TV, Buddhism TV...,
Громадські	10	National Assembly Broadcast, Welfare TV, Army Broadcast, Arirang...
Освітні	11	EBS Plus, EBS English, EduKids TV...
Документальні	13	MBC LIFE, KBS Prime, Discovery, National Geographic,...
Інформаційні	16	MBCNET, TBS, Medical TV, ...
Генеральна організація	4	JTBC, MBN, Channel A, TV Chosun

ристь: притому, що вона висвітлює традиційні теми ЗМІ- від спорту до міжнародної політики – емоції і суб'єктивність надають йому індивідуальність.

Отже, можна підвести наступний підсумок:

- корейське телебачення має досить чітку структуру;
- в Республіці Корея спостерігається ідейний вплив програм телекомпаній на формування національної свідомості;

- цільова аудиторія інформаційних каналів – більша частина – чоловіки віком від 30 років, політично та соціально активні; прибуток вище середнього. Цільова аудиторія розважальних каналів – переважно жінки віком від 15 до 50 років, домогосподарки, школярки, студентки. Також розважальні канали можна вважати сімейними.

- серйозний тон дикторів, надання достовірних фактів, ретельно вивіреним баланс «позитиву» і «негативу» в новинах, майже повна відсутність еротики та сцен насильства, неупереджена оцінка дій як уряду, так і його супротивників – характерні риси корейських інформаційних каналів. У той самий час як розважальні канали не несуть особливого смислового навантаження. Корейські зірки є постійними гостями різноманітних програм.

Телебачення є однією із складових широкомасштабного політичного порядку. В його управлінні велика роль відводиться саме державі. Корейські засоби масової

інформації відіграють у суспільстві стабілізуючу та заспокійливу роль.

Підводячи короткий висновок, заснований на результатах аналізу структури сучасного телебачення, програм «Star King», «OhmyNews», можна стверджувати, що ЗМІ мають величезний вплив на жителів Кореї та інших країн, подача матеріалу залежить від типу передачі, найбільша кількість розважальних каналів та тих, які транслюють серіали, приватний капітал зосереджений в основному на кабельному телебаченні.

У Республіці Корея зараз відбувається активний розвиток власного виробництва масового інформаційного продукту: шоу різноманітної тематики, серіали та фільми, які конкурують на рівні з голлівудськими.

В останнє десятиліття завдяки активній державній політиці відбулась потужна ліберальна трансформація інформаційного простору ЗМІ. Держава враховує потреби суспільства, діє в його інтересах, гарантує свободу слова і друку і в той самий час зберігає високий авторитет.

Література

1. Лі І., Лі С., Чхе В.. Корейська мова. М.: Перше березня, 2005. – 10с.
2. Ткачова Н.В.. Інформаційні стратегії країн Сходу у період ринкових реформ. М.: 2007. – 98с.

Гурчіані Х. Д.
викладач кафедри
масової та міжнародної комунікації Дніпропетровського
Національного університету ім. Олеса Гончара (м. Дніпропетровськ)

СПЕЦИФІКА НАПОВНЕННЯ ПРАЙМ-ТАЙМ НА НАЦІОНАЛЬНИХ КАНАЛАХ УКРАЇНИ В ДОКРИЗОВИЙ ТА КРИЗОВИЙ ПЕРІОДИ

Ключевые слова: масс-медиа, прайм-тайм, национальные каналы, социальная проблема.

Ключові слова: мас-медіа, пройм-тайм, національні канали, соціальна проблема.

Keywords: mass media, primetime, national channels, social problem.

Вступ. Для дослідження було вибрано одну з найбільш актуальних тем для українського телебачення – соціальну проблематику та її висвітлення на національних каналах. Тема виглядає особливо цікаво, якщо говорити про одні з головних каналів країни – «Перший національний», «1+1» та «Інтер». Якщо міркувати в масштабах всього обсягу ЗМІ в Україні, як паперових, так і електронних, то ці канали можна вважати одними з найпопулярніших.

Соціальна проблематика є одним з найцікавіших та найважливіших об'єктів журналістської діяльності. Ключовим моментом в висвітленні даного питання є людиноцентричний підхід, який зближує соціальну сферу та журналістику, в тому випадку, коли вона служить людині, а не абстрактному поняттю суспільного інтересу.

Трансформація соціальної проблематики в світі та її висвітлення в ЗМІ мало свою специфіку та традиції. Так чи інакше головні соціальні проблеми завжди були пов'язані із суспільством та владою, де журналістика виступала посередником. З одного боку розкриваючи гострі соціальні проблеми, з іншого спонукаючи владу до дії та відповідальності. Для світової спільноти вислів, що журналістика – це 4 влада, є дійсністю, з якою рахуються.

На сучасному етапі соціальна проблематика, якій присвячена увага ЗМІ, неможливо однозначно віднести до однієї сфери, гострі питання стали дифузійними: економічно-соціальними, екологічно-соціальними тощо. Зрозуміло одне – трансформація соціального питання відбувається постійно та завжди є гострою для суспільства.

В Україні соціальна проблематика трансформувалась дещо в іншому контексті. На сьогоднішній день у всьому ефірі українського телебачення присутня соціальна проблема. Чи то випуск новин, чи «Вечірній квартал», де на сцену виходить жінка похилого віку та починає голосити про тяжку долю та низьку пенсію. Звісно, у кожному жанрі своя специфіка, свій ракурс, яким висвітлюється соціальна проблема суспільства і не завжди це відбувається цілеспрямовано, а є наслідком впливу загального настрою в країні. Але важливим і показовим є те, що в Україні соціальні питання, проблеми стоять дуже гостро і мають своє, суто національне забарвлення.

Питання соціальної проблематики та його трансформація у ЗМІ розглядалось у різні часи різними науковцями: як у сфері соціології, так журналістиці. Серед останніх Є. П. Прохоров [2], В. В. Різун [3], Є. Л. Вартанова [1] та інші.

Проте все ще детального вивчення вимагає сучасний стан соціальної проблематики в Україні.

Постановка проблеми. Мета статті – проаналізувати наповненість національних каналів під час прайм-тайм, порівняти данні за докризовий (2013 р.) та кризовий (2015 р.) періоди. Виявити, яке місце в прайм-тайм займає соціальна проблематика та який вид вона приймає в цей час.

Результати. Прайм-тайм – проміжок часу, впродовж якого регулярно перебуває (знаходиться) найбільша кількість глядачів і слухачів біля екранів телевізорів і радіоприймачів. Для телебачення основний вечірній прайм-тайм з 20:30 до 21:30, ранковий з 7:00 до 7:45 ; з 9:15 до 10:15. На радіо ранковий прайм-тайм різний у різних радіостанціях [4, с. 306].

Ще одне важливе зауваження – зазвичай в цей час реклама коштує набагато дорожче, ніж в інший. Телеканали намагаються показувати найрейтинговіші телепередачі, найчастіше це – ток-шоу, мильні опери і теленовели.

Проаналізуємо, що в цей час транслюють канали «1+1», «Інтер» та «Перший національний».

Почнемо з ранкового прайм-тайму (2013 р.):

В період з 7:00 до 7:45 на «1+1» по буднях в цей час транслюють новини «ТСН», ранкове розважальне шоу «Сніданок з 1+1» та дитячий мультфільм «Бернард». Друга половина ранкового прайм-тайму це продовження програми «Сніданок з 1+1» та початок серіалу «Величне століття. Роксолана», який триває до 11.40. У суботу дещо інша картина, з 6 години до 8 йде передача «Обережно, свекруха!», друга частина ранкового прайм-тайму зайнята лотереєю «Хто там?» та дитячими мультфільмами. У неділю перша половина зайнята повтором показу художнього фільму, який транслювався пізно уночі в суботу, а друга половина – це дитячі програми та лотерея «Лото-Забава».

З 7:00 до 7:45 на каналі «Інтер» проходить всього дві програми – «Новини» та «Ранок», та весь цей час передачі змінюють один одного, транслюючи невеликі блоки сюжету. В період з 9:15 до 10:15 – в ефірі знаходиться російський серіал. У суботу – весь ранковий прайм-тайм йде «Шустер LIVE», з 7:10 до 11:20, а у неділю – немає фіксованої передачі. Іноді це трансляція концерту, іноді повтор якоїсь передачі.

В період з 7:00 до 7:45 «Перший національний» не працює, в цей час йде трансляція каналу «Єра», а от друга частина ранкового прайм-тайму зайнята різноманітними програмами. В середньому показують 3-5 передач, а саме: «Погода», «Підсумки тижня», «Без цензури», «Конституційна асамблея», «Шеф-кухар країни», «Офіційна хроніка», «Служба розшуку дітей», «Уряд на зв'язку з громадянами». Вихідні дні не дуже відрізаються, транслюють інформаційно-розважальні, пізнавальні програми.

Вечірній прайм-тайм (2013 р.):

З 20:30 до 21:30 на «1+1» з понеділка по середу транслюють серіал «Королева бандитів», у четвер – програма «Міняю жінку» та «Пекельна кухня», у п'ятницю – художній фільм, у суботу – програма «Великі перегони», та у неділю – «Голос країни».

В період з 20:30 до 21:30 на каналі «Інтер» з понеділка по п'ятницю йде російський серіал, зараз це «1943». У суботу та неділю – художній фільм.

З 20:30 до 21:30 на каналі «Перший національний» проходить програма з Андрієм Пальчевським «Про життя...», яка розпочинається о 19:45 та закінчується 20:45,

потім йде «Офіційна хроніка» о 20:55 та «Підсумки дня» о 21:00. У п'ятницю цей режим дещо змінюється, о 20:15 йде передача «Відверта розмова», о 21:00 – «Підсумки дня», які закінчуються о 21:30. У суботу проїм-тайм виглядає наступним чином: о 20:40 програма «Відверта розмова», потім лотерея «Мегалот», за якою транслюють «Службу розшуку дітей», «Підсумки дня» та завершує вечірній проїм-тайм передача «Без цензури», яка завершується о 21:55.

Таким чином, проаналізувавши прайм-таймові передачі на трьох національних каналах за 2013 р., можемо зробити очевидний висновок: найвигідніший час у ефірі «1+1» зайнятий розважальними ток-, талант-шоу, проте у ранковий проїм-тайм є час для однієї соціальної програми, яка триває 3 хвилини. Тим часом як ефір «Інтер» займають серіали або фільми. А от сітку мовлення «Першого національного» здебільшого займає соціальна передача «Про життя». На всіх каналах програму декілька разів перериває реклама, яка продовжується від 5 до 20 хвилин.

Зараз подивимось на те, як змінився ефір цих каналів у кризовий період.

Почнемо з ранкового прайм-тайму (2015 р.):

В період з 7:00 до 7:45 на «1+1» транслюють програму «Сніданок», короткі випуски новин та мультфільм «Маша та ведмеді». У вихідні більша частина ранку зайнята дитячими мультфільмами та випусками новин. Порівняно з 2013 р. ранковий прайм-тайм «1+1» не дуже змінився.

З 7:00 до 7:45 на каналі «Інтер» всього дві програми – «Новини» та «Ранок», та весь цей час передачі змінюють один одного, транслюючи невеликі блоки-сюжети. В період з 9:15 до 10:15 – в ефірі знаходиться російський серіал. У суботу – весь ранковий проїм-тайм крутять програми «Школа доктора Комаровського», новини та фільми з 8:35 до 12:00, а у неділю розважальні передачі: «Готуємо разом», новини та починається рейтингова передача «Орел або Решка». Як бачимо, суттєво сітка мовлення «Інтеру» не змінилася за останні роки, залишившись практично ідентичною.

В період з 7:00 до 7:45 «Перший національний» не працює, в цей час йде трансляція каналу «Єра», а от друга частина ранкового прас-тайму зайнята різноманітними програмами. З понеділка по п'ятницю це практично ідентичний варіант: «Вечное» (програма на релігійну тематику), погода, а потім варіації, іноді це документальний або художній фільм, іноді якась програма власного виробництва. Вихідні дні транслюють інформаційно-розважальні, пізнавальні програми. Зміна порівняно з 2013 р. відбулась не суттєва, транслюють менше програм, ефір став більш однорідним.

Вечірній прайм-тайм (2015 р.):

З 20:30 до 21:30 на «1+1» з понеділка по середу транслюють ЧистоNews (новини, представлені у кумедному світлі) та серіал «Між нами, дівчатами», у п'ятницю – Казкова Русь та Київ Вечірній, у суботу – програма «Українські сенсації», Вечірній квартал та у неділю – «Голос країни».

В період з 20:30 до 21:30 на каналі «Інтер» з понеділка по п'ятницю йде російський серіал, зараз це «Орлова и Александров», у п'ятницю – «Подорожці» та програма «Чорне дзеркало». У суботу та неділю – художній фільм.

З 20:30 до 21:30 на каналі «Перший національний» транслюють новини та спорт, у вихідні – новини та програму «Утеодин з Майклом Шуром».

Висновки. Таким чином, проаналізувавши прайм-таймові передачі на трьох національних каналах за 2013 р., можемо зробити очевидний висновок: найвигідні-

ший час у ефірі «1+1» зайнятий розважальними ток-, талант- шоу, проте у ранковий пройм-тайм є час для однієї соціальної програми, яка триває 3 хвилини. Тим часом як ефір «Інтер» займають серіали або фільми. А от сітку мовлення «Першого національного» здебільшого займає соціальна передача «Про життя». На всіх каналах програму декілька разів перериває реклама, яка продовжується від 5 до 20 хвилин.

У 2015 р. ситуація змінилась не кардинальним чином, сітка мовлення залишилась практично ідентичною, проте зміст набув дещо іншого ракурсу: з'явилась більша кількість соціальних тем, програм, які в докризовий період здвигались на менш прибутковий час ефіру.

Список використаних джерел:

1. Вартанова Е. Л. От человека социального – к человеку медийному / Е. Л. Вартанова // От книги до Интернета: десять лет спустя. – 2009. – № 3. – 200 с.
2. Прохоров Є. П. Теорія журналістики / Є. П. Прохоров. – М.: Аспект Прес, 2003. – 368 с.
3. Різун В. В. Маси / В. В. Різун. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с.
4. Чернега, О. П. Типологические особенности социальной журналистики / О. П. Чернега [Электронный ресурс]. – Режим доступа до статті: <http://www.infohome-altai.ru/node/436> (дата обращения: 12.12.2014)

Бойчук Оксана Миколаївна

старший викладач

кафедри методики викладання

мистецьких дисциплін

Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка,

кандидат мистецтвознавства

ВНЕСОК ІВАНА ТА ЛЕВКА ГІПСЬКИХ У РОЗВИТОК ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ПІ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Ключові слова/ Key words: музичне мистецтво/art music; мистецька діяльність/artistic activity; педагог/ educator; диригент/conductor; музичне життя/ musical life; Тернопіль/Ternopil.

В історію розвитку музичної культури Тернопільського краю Іван Іванович Гіпський увійшов талановитий диригент, педагог, композитор, фольклорист, публіцист та музично-громадський діяч. Першу музичну освіту здобув у Дерманській вчительській семінарії, яку закінчив у 1920 р. Згодом, у 1930 р. – дворічні вчительські музичні курси у Львові та у 1937 р. – педагогічний факультет Варшавської консерваторії.

У 1932-1940 рр. був керівником хору вчителів у м. Кременець (концертмейстер – М. Левицька), що неодноразово виступав із концертами перед місцевими жителями, а також у Дубно, Рівному, Почаєві, Вишнівці Шумську та ін. Колектив об'єднував у своєму складі педагогів, студентів, урядовців, інженерів, правознавців тощо. У репертуарі – різнохарактерні твори як українських (М. Вериківського, Д. Січинського, М. Лисенка, О. Нижанківського та ін.), так і зарубіжних композиторів (Л. Бетховена, С. Монюшка, В.-А. Моцарта, С. Таннеєва Ф. Шуберта та ін.), а також ряд авторських творів диригента [5].

Неперічною подією у мистецькому житті Тернопільщини була творча співпраця І. Гіпського з Тернопільською обласною хоровою капелою. Значний обсяг матеріалу про діяльність хорового колективу (1944-1950 рр.) знаходиться у краєзнавчому музеї м. Кременець, зокрема: фотографії артистів капели, книга відгуків, афіші концертів, диригентська паличка та камертон І. Гіпського, сорочки-вишиванки деяких капелян. Цінним експонатом музею є лист Д. Шостаковича, датований 29 серпня 1972 р., в якому адресант дякує І. Гіпському за повернення йому партитури опери Р. Вагнера «Золото Рейна». Зі спогадів І. Гіпського дізнаємося, що цю партитуру він випадково відшукав та придбав у Львові на ринку в повоєнні роки, а згодом повернув власникові. Ще два листи від Д. Шостаковича деякий час зберігалися у приватній колекції Б. Климчука, композитора та вихованця Кременецької музичної школи, та

згодом були передані до фондів Кременецького музею [4, 4; 7].

Сприятлива атмосфера, створена у колективі І. Гіпським, сприяла досягненню високих показників у роботі, а сам керівник хору користувався великою шаную у капелян. У цьому сенсі цінними є спогади артиста хору С. Генсірука: «Івана Івановича я згадую якнайкраще. Це була людина великого інтелекту, одержима і закохана в музику. Ще під Бродами гриміли бої, а він з інтузіазмом взявся за організацію хорової капели...» [4, 2]. Репертуар колективу у 1944-1945 рр. налічував близько семи десятків творів, серед яких були композиції як українських К. Данькевича, Є. Козака, П. Козницького, Ф. Колесси, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, Л. Ревуцького, К. Стеценка, так і зарубіжних композиторів О. Александрова, М. Глінки, М. Іполітова-Іванова, Р. Шумана та ін. [4, 1-2].

Маловідомим для музикознавства залишається факт цілеспрямованої композиторської творчості І. Гіпського, якою він намагався вписати свою вагому сторінку в музичне життя Тернопілля. Відтак, у творчому доробку – дитячі хори «Зайчик» на сл. В. Щурата, «Літо краснее минуло», «Вишенька» на сл. Лесі Українки, «Літній ранок» на сл. Б. Грінченка, «Осіння квітка» на сл. Г. Чупринки, «Заклик», «Колискова» на сл. М. Валія; усі твори зберігаються у родинному архіві м. Кременця. У 1930-х рр. у Луцьку за сприяння польського товариства «Wotyński związek młodzieży» вийшла друком збірка аранжувань українських народних пісень І. Гіпського для мішаного складу, до якої увійшли наступні твори: «На городі калинонька», «Гей у лузі», «Шумлять верби понад ставом», «Чи ти чула, дівчинонька», «Що то за предивна», «Ой у лузі та при березі». [6, 392].

Педагогічна діяльність І. Гіпського розпочалася у 1920-х рр. на посаді вчителя музики і співів у Кременецькій семирічній школі, а згодом, Кременецькому педагогічному інституті. У 1928-1929 рр. маестро співпрацює з «Музичним канікулярний осередком» («Muzyczne Ognisko Wakacyjne»), що діяв до 1939 р. при Кременецькому лиці. На курсах отримували знання викладачі державних, приватних середніх шкіл, учительських семінарій, а практика проходила під керівництвом викладачів Катовіцької, Познаньської, Варшавської консерваторій за місцем працевлаштування. І. Гіпський проводив заняття з диригування, вивчення співочого репертуару та хоролий вправ. Результатом засвоєного матеріалу були показові лекції співу, музичні аудиторії на теми «Творчість Ф. Шопена», «Свято пісні», «Шкільні урочини» тощо [3, 1].

І. Гіпський був активним дописувачем тогочасної преси. Так, у журналі «Muzyka Polska», що виходив у Варшаві (ред. Б. Рутковський, К. Сікорський, Ю. Пуліковський, А. Хибінський), неодноразово знаходимо його статті, де висвітлювалося музичне життя м. Кременця (рубрика «З музичного руху в Польщі») [8]. У журналі «Młoda wieś» (м. Луцьк) вів рубрику «Музичний відділ», де друкувалися його авторські твори, зокрема: аранжування українських народних пісень «Шумлять верби над ставом», «Ой у лузі тай при березі», «На городі калинонька», «Чи ти чула, дівчинонько», «Ой ходила дівчина бережком» та ін. Протягом 1937 р. маестро записував у селах Шумського р-ну (нині – Тернопільська обл.) давні календарно-обрядові пісні та похоронні плачі, мелодії яких зберігаються в ебонітових диска у Кременецькому музеї [8].

Традицію хормейстерської діяльності у родині продовжив син Івана Гіпського – Левко Гіпський, з ініціативи якого у 1966 р. була заснована *хорова капела*

«Будівельник» при одноіменному Будинку культури. У її склад увійшла більшість артистів Тернопільської обласної хорової капели, що була розформована у 1963 р. Серед перших творів у її репертуарі знаходимо хори К. Домінчена «Україно моя сонячна», О. Александрова «Поема про Україну», С. Прокоф'єва «Вокаліз» тощо. У 1967 р. капела була учасником республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва у м. Києві. Згодом, капелу очолив І. Левенець [1].

У 1970 р. при Облспоживспілки м. Тернополя Л. Гіпським заснована *чоловіча хорова капела «Кооператор»*, учасники якої – працівники галузі споживчої кооперації. У репертуарі колективу – твори українських та зарубіжних композиторів: Ш. Гуно, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, П. Ніщинського, К. Стеценка, А. Рубінштейна та ін. З 1974 р. колектив працював під керівництвом Б. Іваноньківа та С. Каньського, а згодом, припинив свою творчу діяльність через недостатнє фінансування. П'ятнадцять творів у виконанні капели були записані на грамплатівку фірмою «Мелодія» [1; 2].

Таким чином, поява в регіональній площині професійних музикантів сприяла переорієнтації хорової музики провінційного середовища з напівприкладної функції музикування на задоволення естетичних потреб до мистецтва високого рівня духовності. Відтак, з часом хорова аматорська діяльність піднімається на рівень професійного розвитку, що, своєю чергою, формує фахово підготовлену слухачьку аудиторію та потребу в наявності спеціалізованих навчальних закладів. Мистецька діяльність Івана та Левка Гіпських була помітним явищем у розвитку хорового мистецтва Тернопілля. Своєю музичною діяльністю вони пропагували українську пісню та самотню обрядову культуру галичан, збагачуючи, таким чином, виконавську палітру колективів краю.

Література

1. Велиган Я. У записах фірми «Мелодія» / Я. Велиган // Вільне життя. – 1978. – 8 грудня.
2. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – ф. Р-802. – оп. 1. – спр. 29
3. ДАТО. – ф.131. – оп.1. – спр.251
4. ДАТО. – ф. Р-3438. – оп.1. – спр.97
5. Легкун О. Постаті музичної культури Південно-Західної Волині першої третини ХХ століття / О. Г. Легкун // Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство / ТНПУ ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – №1. – С. 124-129.
6. Тернопільський енциклопедичний словник / Передмова Г. Яворського. – Т.: Збруч, 2004. –Т.1: А-Й. – 696 с.
7. Ченихівський Г. І вічна музика звучить... / Гаврило Чернихівський // Свобода. – 2001. – 4 травня
8. Gipski J. Koncert chyry nauczycielskiego / Jan Gipski // Życie Krzemienieckie. – 1937. – № 9. – S. 189-190.

Кузнецова І.О.

доктор мистецтвознавства

Сірак В.В.

студент

Національний авіаційний університет, м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «РУХ В ДИЗАЙНІ»

Анотація. В даній статті були наведені результати аналізу наукових робіт, які тлумачать термін «рух» та «дизайн». Виділено основні аспекти, що всебічно розкривають поняття руху в різних галузях знань, : фізиці (обертальний, прямий, кінематика), філософії (спосіб існування матерії), геометрії (переміщення), астрономії (обертання), біології (спосіб існування). Виділено три основні критерії визначення руху як матерії, процесу та явища. Встановлено означення терміну «рух в дизайні».

Ключові слова: термін «рух», дизайн, явище, процес, зміна.

Постановка проблеми. Термін «рух» віками досліджується в різних науках. У теорії композиції Пайпес визначає «рух» як один з основних елементів композиції, таких як точка, лінія, форма (пляма), колір, текстура, фактура, світло, час [11]. Якщо перші чотири елементи активно вивчаються, і кольору, наприклад, присвячена окрема дисципліна для вивчення в ВНЗ, то наступні чотири менш вивчені. Елемент «рух» як елемент композиції в дизайні практично вивчений вкрай мало.

Тому необхідно досліджувати насамперед сам термін «рух в дизайні». Визначення цього поняття принесе користь дизайну та дасть можливість активніше використовувати простір.

Аналіз попередніх досліджень: Визначення різних термінів важливе для порівняно молодій науки – теорії дизайну [3].

Рух та його прояви у дизайні вивчали автори даної статті, ними було виділено види руху та основні його особливості, проте саме поняття не було остаточно сформоване [4].

В геометрії, а саме в евклідовій геометрії, рух розглядається як певні аксіоми. 1) Рух ставить у відповідність точкам точки, прямим прямі, площинам площині, зберігаючи приналежність точок прямим і площинам. 2) Два послідовних рухи дають знову рух, і для всякого руху є зворотне. 3) Якщо дано точки і відповідні півплощини, обмежені продовженими променями, які виходять з точок, то існує рух [6].

Також рух став універсальним принципом у філософії Геракліта. Можливість руху заперечувалася Парменідом. Аристотель поділив рух на зміну у формі, і зміну (збільшення або зменшення) в розмірі. Діалектика, що розвивалася Гегелем, висувала три загальних закони всякого руху: боротьба протилежностей, перехід кількісних змін у якісні і заперечення заперечення [9].

Велика радянська енциклопедія дає низку варіантів пояснення терміну «рух».

Метою статті є визначити термін «Рух в дизайні».

Основна частина. Для загального та повного розуміння терміну «рух в дизайні» потрібно розглянути не одне визначення з різних галузей науки. Таке поняття

Табл.1 Прояв руху в галузях знань

не існує як звичайний вираз, його трактовка може мати двозначність. Розглядаючи окремо кожне поняття, суть вислову буде погано зрозумілою. Тільки вивчаючи комплексно і системно дані явища, можна дати чітке визначення.

По-перше, «рух в дизайні» з наукової точки зору – це явище. Розглядати рух можна лише загально, тобто він здійснюється за рахунок певних об'єктів, дій, процесів, але результат — явище.

Визначення руху, як окремого утворення, можна розглядати у філософії, астрономії, геометрії, фізиці, біології, психології, і виявити його в дизайні (табл.1).

Було досліджено та систематизовано прояви руху в найбільш поширених науках, в залежності від кількості проявів у кожній з них.

Проаналізувавши наукові праці з вищеперахованих дисциплін, було виділено основні аспекти, що стосуються руху та його приналежності до дизайну в цілому.

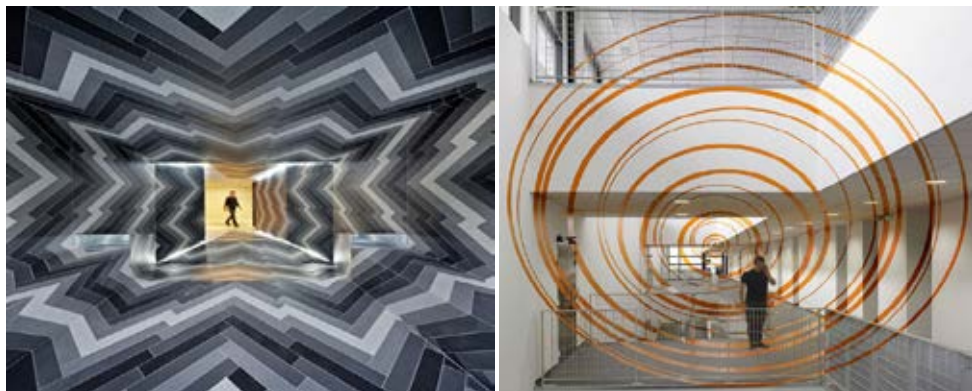
Для філософії характерні думки, що рух існує в різноманітних формах.

Ф. Енгельс на різних рівнях системної організації матерії виділив декілька основних форм руху: механічна, фізична (теплова, електромагнітна, гравітаційна, атомна і ядерна), хімічна, біологічна, соціальна, географічна та математична.

Енгельс вважав, що рух – це зміна взагалі, проте розглядав його як матерію. Всі праці були направлені на класифікацію, на виокремлення та розуміння матеріального руху: « Матерія без руху так само немислима, як і рух без матерії. Тому рух так само несотворим і непорушний як сама матерія...» [7, С. 23].

Дж. Толанд та П. Гольбах вважали рух лише механічним переміщенням та взаємодією [7]. Кожен з них були праві у своїх висловлюваннях для практики життєдіяльності, адже рух передбачає зміну, навіть найпростішу та найнезначнішу, але зміну. Вона може залежати від стану об'єкта, мети його застосування, функціональності, тобто будь-яких його властивостей. Таке філософське визначення руху найближче до сфери дизайну.

Рух можна прослідити і в геометрії, тут він має чіткі особливості, якими нехтувати не можна. Це перетворення простору, що зберігає властивості фігур (розміри, форму). Це зміна положення тіла відносно будь-якої величини. Поняття руху сформувалося шляхом абстракції реальних переміщень твердих тіл [6]. Окремі напрямки дослідження поняття «руху» навіть для кожної певної науки можна по різно-

PuLSaTe. Lily Jencks, Nathanael Dorent. Capitol Designer Studio. Лондон. 2013	17 Екцентричних кругів, Феліче Варніні. Франція 2010
--	---

Рис.1 Зорове сприйняття руху в дизайні інтер'єрів

му класифікувати залежно від сфери призначення даної наукової дисципліни. Наприклад, лінія, знайома як один з елементів композиції у дизайні, утворюється в певних розділах геометрії за рахунок руху точки, поверхня (у контексті композиції поверхню можна розглянути як форму або проекцію поверхні як пляму) – за рахунок руху лінії по певному закону.

Рух — це зміна, але не обов'язково буквальна. Таке поняття може включати в себе розвиток, тобто прогрес, та зміну від більшого до меншого, регресивні властивості в залежності від ситуації та способу проявлення.

Стабільність та спокій можуть бути критеріями руху, але повільного, довготривалого. Стрімкий рух більш характеризуються динамічністю та мінливістю.

Дати однозначне визначення руху складно, адже він існує у матерії, просторі та часі. Рух матерії — це складне філософське поняття. Рух у просторі — геометричне. Рух у часі, частково розкривається в дизайні, так як час змінює стан предметів, або їх сприйняття. Час, як і рух, є мало дослідженим елементом в теорії композиції.

Дослідження руху у різних галузях знань дає більш глибоке розуміння основної ідеї руху. Функція руху залишається в будь-якому випадку — зміна.

Така зміна прослідковується і з точки зору біології. Рух — один із проявів життєдіяльності, що забезпечує організму можливість активної взаємодії з середовищем, зокрема, переміщення з місця на місце, захоплення їжі [1]. Психологія стверджує, що будь-який рух являє собою відповідь на чуттєвий подразник у вигляді сенсорної реакції. Рухи важко зрозуміти й пояснити без аналізу їхнього психічного змісту. Рухи впливають на об'єктивний предметний світ, змінюють його, й у цьому процесі змінюються самі, змінюють свій характер і свої властивості. Останнє може бути яскраво виражено в тактильному дизайні (зміна кольору поверхні від температури дотику, музичні сходи).

Рух в дизайні інтер'єру може залежати від способу його сприйняття. Найпростіше він сприймається зорово. Тобто рух — це видима композиційно спланована дія, або динамічне зображення, що сприймається як рух. Прикладом цього в дизайні інтер'єру може бути оп-арт та інсталяції-ілюзії (рис.1)

Рух — це не лише фізичне «утворення», не просто моторна функція організму. Рух виконує людина, й результатом цього є не лише функціональні зміни стану, а зміна життєвої ситуації, предметний результат, зміна в психіці, яка у свою чергу впливає на характер руху, його швидкість, силу, темп, ритм, координованість, точність, пластичність.

Ці поняття близькі до дизайну, адже зі зміною (переміщенням) очікується не лише банальна зміна положення, а й зміна функції, форми, сприйняття. Кожен вид руху по різному впливає на психофізичний стан людини, тому його потрібно досліджувати у всіх інших гілках дизайну: графічному, промислового, ландшафтному.

Визначень для дизайну є безліч, кожне з них ширше розкриває суть поняття. В. Л. Глазичев в книзі «Про дизайн» дав визначення дизайну: «Дизайн — форма організованості художньо – проєктної діяльності, що виробляє споживчу цінність продуктів матеріального і духовного масового споживання» [2, С. 66].

За визначенням, яке дає українська радянська енциклопедія, «дизайн – це творча проєктно-конструкторська діяльність, яка направлена на удосконалення предметного середовища, що оточує людину, і створюється засобами промислового виробництва». Тобто охоплює безліч сфер творчої, практичної роботи. Дизайн – це практична наука, що покликана для формування функціонального, гармонічного, технічно-естетичного існування об'єкту, або їх комплексу [8, С. 357].

До найбільш поширених визначень останнього часу зазвичай відносять те, що дається в довіднику Всеукраїнського науково – дослідницького інституту дизайну: «Дизайн – 1) за тлумаченням, прийнятим в 1964 р. міжнародним семінаром М. Брюгге, – це творча діяльність, що має на меті визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні риси виробу, але, головним чином, такі структурні й функційні взаємозв'язки, які перетворюють виріб у єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника; 2) за сучасним тлумаченням – це науково-практична діяльність із формування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об'єктів матеріальної культури; 3) у практичному плані – це проєктно-художня діяльність, що має на меті забезпечення високих споживчих якостей промислових виробів, товарів та послуг, а також створення зручного, естетично досконалого предметного середовища».

Висновки. Досліджено прояв руху в різних галузях науки та визначено термін «Рух в дизайні» — це явище, що передбачає певні зміни, прогрес, регрес об'єктів дизайну або їх сприйняття, або імітацію руху (зорова ілюзія) в залежності від вибраної галузі дизайну. Він може бути абстрактним та буквальним. Абстрактний стосується графічного дизайну, композиції, часу, а буквальний рух спирається на промисловий дизайн, дизайн інтер'єру.

Подальший напрямок дослідження. Планується ретельно дослідити рух, у всіх його проявах та вивчити його вплив на формування інтер'єрів, форми в цілому.

Література

1. Большая советская энциклопедия: в 7 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. — 3-е изд. — М.: Сов. энцикл., 1972. — 30 т., 815-816с.
2. Глазичев В.Л. О дизайне / В.Л. Глазичев. – М.: Искусство, 1970. – 66с.
3. Кузнецова І. О. До питання використання терміну «гра» в дизайні / І. О. Куз-

- нецова, І. В. Джоболда // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. — Х.: ХДАДМ, 2011. — № 7. — С. 10-11.
4. Кузнецова І.О. Особливості руху в дизайні інтер'єрів / І. О. Кузнецова, В. В. Сирак // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. — Х.: ХДАДМ — 2013. — № 3. — С. 15-19
 5. Лавриненко В.Н. Философия: Учебник / В.Н. Лавриненко, Г.И. Иконникова, В.П. Ратников, М.М. Сидоров / 2-е изд., испр. и доп. — М.: Юристъ. 2004. — 520 с.
 6. Макаровская Т. Г. Изучение элементов четырехмерной евклидовой геометрии на факультативных занятиях в старших классах средней школы: автореф. Дис. ... канд. педаг. наук: 13.00.02 / Татьяна Григорьевна Макаровская. — Саранск, 1999. —18 с.
 7. Маркс К., Энгельс Ф., Сочинения. 2-е изд. — М.: Государственное издательство политической литературы, 1961. — Т. 20. — 858с.
 8. Украинская советская энциклопедия. — К.: Главная редакция украинской советской энциклопедии, 1980. — Том 3. — 543 с.
 9. Хайдеггер М. Время и бытие / М. Хайдеггер — М.: Филоио, 1993. — 503с.
 10. Чанышев А.Н. Трактат о небытии. Вопросы философии / А.Н Чанышев — N 10, 1990 — С.158-165.
 11. Pipes A. Foundations of art and design. — London: Laurence King Publishing, 2008.- 272 p.

Аннотация.

І.А. Кузнецова, В.В. Сирак. К вопросу про определение термина «движение в дизайне». В данной статье были приведены результаты анализа научных работ, толкуют термин «движение» и «дизайн». Выделены основные аспекты, всесторонне раскрывают понятие движения в различных областях знаний: физике (вращательное, прямой, кинематика), философии (способ существования материи), геометрии (перемещения), астрономии (вращение). Выделены три основных критерия определения движения как материи, процесса и явления. Установлено определение термина «Движение в дизайне». **Ключевые слова:** термин «движение», дизайн, явление, процесс, изменение.

Annotation.

Kuznetsova, V. Sirak. To a question about the definition of “movement in design.” This article presented the results of the analysis of scientific papers, interprets the term “movement” and “design”. The basic aspects comprehensively reveal the concept of motion in various fields: physics (rotational, direct kinematics), philosophy (the mode of existence of matter), geometry (displacement), astronomy (rotation). Three main criterion for determining the movement as a matter of the process and phenomenon. Installs the definition of “movement in the design.”

Key words: the term “movement”, design, event, process change.

Рудак О. М.

Аспірант,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

Україна

СУЧАСНІ МОНУМЕНТАЛЬНІ ХРАМОВІ РОЗПИСИ УКРАЇНИ. МАЛЯРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ДРОГОБИЦЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ХУДОЖНИКІВ

У статті висвітлено діяльність об'єднання художників-монументалістів Дрогобицької Асоціації Художників (ДАХ), як одного із сучасних об'єднань України у сфері монументального церковного живопису, іконографії, мозаїки. Проаналізовано специфіку та стилістику основних сюжетів у монументальних розписах інтер'єрів храмів, де працювали художники об'єднання.

Ключові слова: храм, монументальні розписи, об'єднання, стилістика, сюжет.

Keywords: church, monumental painting, associations, the style, the plot.

Після здобуття незалежності у культурно-мистецькому житті України відбулося багато змін. Важливим фактором стала ліквідація тотального впливу державної політики на художні об'єднання, товариства, тощо. Це дало можливість, створеним ще у радянський період, а також новоствореним мистецьким об'єднанням, для вільного творчого мислення та самовираження. Такі процеси відбувалися не тільки у столиці та обласних центрах, але і на периферії. За відносно короткий проміжок часу, було сформовано кілька осередків, де художники-монументалісти та іконописці працюють на високопрофесійному рівні у галузі монументального храмового живопису. Визнаним провідним осередком церковного мистецтва, зокрема, монументального храмового малярства, є творча майстерня визнаного художника Миколи Стороженка в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури, що у Києві. Ще один потужний колектив художників-монументалістів сформувався у Львові на базі Львівської академії мистецтв [3, 44]. Також діють фахові об'єднання художників-монументалістів, які сформувались як на базі відповідних університетів та інститутів, асоціацій художників конкретних міст, або як самостійні структури, діяльність яких є менш відомою, але не менш цінною для сакрального мистецтва. Саме до таких малярських об'єднань можна віднести об'єднання, що сформувалося у місті Дрогобичі, що на Львівщині, і яке, на правах живописного відділення, увійшло до Дрогобицької Асоціації Художників [3].

Основу дослідження склали матеріали зібрані під час мистецтвознавчої розвідки по храмах, які розписували та оздоблювали майстри об'єднання. Використані матеріали, також, з електронних ресурсів, зокрема, із сайту об'єднання [4;5;6;7;8].

Творче об'єднання сформували митці, які здобували освіту у художніх вузах України. Так, частина навчалась в Ужгородському коледжі прикладного мистецтва – Я. Данилів, М. Олексяк; Львівському училищі прикладного та ужиткового мистецтва ім.І.Труша – С. Булко, Я. Баландюх, Л. Микитич, Н. Хомик, пізніше продовживши

навчання у Львівській Академії мистецтв – Я. Данилів, І. Орищак, М. Олексяк, Н. Хомик, С. Ридванецький, Я. Баландюх та в Поліграфічному інституті ім. І. Федорова – С. Булко. Важливо, що в процесі своєї діяльності художники консультуються з відомими теоретиками і практиками сакрального мистецтва – К. Звіринським, В. Мокрієм, М. Отковичем, Я. Мовчаном та ін. [5]. Така співпраця дає можливість більш «широко» вникнути митцям у всі аспекти сакрального мистецтва, а особливо монументального храмового розпису.

Так за період своєї дальності художники об'єднання створили близько сорока стінописних комплексів на Прикарпатті, а також у Хмельницькій, Одеській, Житомирській, Волинській областях та окремих регіонах Польщі. Серед всієї кількості храмів можна виділити стінописи церкви Св. Михаїла, с. Почаєвичі, Дрогобицький р-н., Львівська обл. (1989 р.); Покрови Пресвятої Богородиці, с. Старокозаче, Белгород-Дністровський р-н., Одеська обл. (1989 р.); Покрови Пресвятої Богородиці, м. Борислав, Львівська обл. (1990 р.); церкви Івана Хрестителя, с. Красне, Турківський р-н., Львівська обл. (1991 р.); церкви Св. Миколая Крехівського монастиря, с. Крехів, Жовківський р-н., Львівська обл. (1993-1994 рр.); Преображення Господнього Гошівського монастиря с. Гошів, Долинський р-н, Івано-Франківська обл. (1995-1996 рр.); церкви Різдва Богородиці, с. Давидів, Пустомитівський р-н., Львівська обл. (1995 р.); церкви Різдва Богородиці, с. Тюдів, Косівський р-н., Івано-Франківська обл. (1996-1997 рр.); Різдва Богородиці, с. Кульчини, Красилівський р-н., Хмельницька обл. (1997р.); церкви Івана Хрестителя, с. Бачів, Перемишлянський р-н., Львівська обл. (1998 р.); Свято-троїцького собору, м. Дрогобич, Львівська обл. (1999-2000 рр.); церкви Св. Параскевії П'ятниці, с. Княжелука, Долинський р-н, Івано-Франківська обл. (2000 р.); церкви Різдва Богородиці, м. Луцьк (2001 р.); церкви Св. Миколая, с. Чайковичі, Самбірський р-н., Львівська обл. (2001-2002 рр.); церкви Св. Миколая, с. Явора, Турківський р-н, Львівська обл. (2002 р.); церкви Св. Петра і Павла, м. Львів (2002-2003 рр.) [8]. На стінописах храмів, які найяскравіше характеризують стилістику в якій працюють художники об'єднання зупинимось детальніше.

Церква Преображення Господнього, яка знаходиться на території Гошівського монастиря спочатку була дерев'яна. Пізніше на тому ж місці побудована нова церква з каменю, яка зберегла класицистичні риси з елементами пізнього бароко. Митці, під керівництвом І. Орищака, бажаючи зберегти історично-стильові риси сакральної будівлі звернулись до традицій монументального мистецтва, яке було популярне у Львові в період 30-х років XVIII століття. Таке мистецтво мало прояви в католицьких костелах й деяких греко-католицьких храмах на теренах Галичини [8]. Властивим у розписах храмів цього періоду було звернення художників до ілюзійоністичних мотивів «квадратуристів», до багатой архітектурної та орнаментальної декорації. В таких традиціях художники дрогибицького об'єднання створили й загальну концепцію внутрішнього оздоблення Гошівського храму розписами. В руслі формотворчих принципів «квадратуристів», неперевершених майстрів архітектурної та орнаментальної декорації, на вертикалях стін, підпорах та склепіннях підпружних арок митці розмістили ряд глибоко осмислених, канонічно узгоджених Новозавітних сцен. Поміж прорізами чотирьох вікон, овальної в плані головної нави храму, розміщені композиції «Різдво Богородиці» (південна стіна), «Різдво Христове» (північна стіна). Сцена «Преображення Господнього», триумфально піднесена, розміщена в

плафоні склепіння презбітерія. В такій стилістиці вирішено центральну композицію еліпсоподібного плафона головної нави. Шестикрилі серафими, зображені на золотому тлі, творять стафаж овального сегмента. В сегменті величаво на хмарах «возсідують» Бог Отець, Бог Син, поміж яких в образі білого голуба видніється Святий Дух. Розміщена у центрі плафона «Новозавітна Трійця» за художньо-пластичним та образно-емоційним наповненням є чи не найдовершенішою композицією створеного стінописного ансамблю. В цілому, в плафоні підкупольного простору найвиразніше проявились принципи пізньобарокової ілюзійністичної декорації. Розписи храму Гошівського монастиря стали важливим етапом у творчому формуванні дрогобицької групи монументалістів [6].

Розписи церкви Різдва Пресвятої Богородиці що у м. Луцьку, виконані з урахуванням побажань церковної громади та настоятеля храму, у руслі художньо-пластичних засад пізнього бароко та класицизму, які до цього були вдало виконані у вищезгаданому Гошівському храмі. Тут також в загальну концепцію розписів храму художники ввели ілюзійністичну пізньобарокову декорацію. Окресленими рисами наділено стінописні зображення, особливо, створене за принципами симетрії, монументальне панно із сценою «Тайної вечері», яке знаходиться в святині храму. Однак у порівнянні з фресками церкви Преображення Господнього у Гошеві, фрески луцької церкви стриманіші, в більшій мірі підпорядковані площині, декор позбавлений домінуючого об'ємно-просторового нашарування архітектурних форм. Відсутня й динамічна експресивність у трактуванні образів. Пози статичніші, в ликах та жестах відображена смиренність, духовна зосередженість [7].

Розписи церкви Івана Хрестителя, що знаходиться в с. Бачів, Перемишлянський р-н., Львівська обл., художники об'єднання виконали в традиціях українського монументального малярства кінця XIX початку XX століття. Тут увага звернена на пластику орнаментального декору, що базується на модернових та поствізантійських принципах, куди закладено знаково-символічне сакральне спрямування в поєднанні з лаконічним декоративно-площинним виразом. Такі принципи в своїй мистецькій діяльності використовував Юліан Буцманюк (стінопис Жовківської церкви Пресвятого Серця Христового), Модест Сосенко (церква Святого Миколая в м. Золочеві). В сюжетних композиціях в усьому храмі, зокрема, в пластичному трактуванні окремих постатей та деталей, митці остаточно не відмовились від світло-тіньового моделювання форми, що привнесло в загальний характер стінописного ансамблю елемент еkleктичності, однак не применшило мистецької вартості та іконографічної, каноночно обґрунтованої, виразності [5].

В стінописному оздобленні інтер'єру Катедрального собору Пресвятої Трійці у Дрогобичі, митці так само звернулись до традицій українського монументального малярства кінця XIX 40-х років XX століття, зважаючи на архітектурно-стильові особливості храму. Храм УГКЦ у місті Дрогобичі на Львівщині, давній духовний осередок, взірець сакральної архітектури XVII—XIX століть, історико-архітектурна пам'ятка місцевого значення Львівської області [1;2]. Нинішню церкву збудували у 1690 році як римо-католицький костел, а прилеглі приміщення були добудовані вже значно пізніше. Розпис іконостасу в 1909 році здійснив талановитий галицький маляр Модест Сосенко. У стінах храму молилися і навчалися багато світочів української нації, серед яких — видатний громадський діяч і письменник Іван

Франко [1]. У храмі є дві бічні нави із відповідними зображеннями: права – Ісуса Христа (Христа Чоловіколюбця) і ліва – Пресвятої Богородиці (Непорочного зачаття). Майстрам вдалося гармонійно підібрати кольори стінопису, а також максимально зберегти орнаменти попереднього розпису. Увійшовши у Катедральний собор Пресвятої Трійці центральними дверима можна побачити цікаву монументальну композицію «Христос на силах». Центром зображення є, звичайно, постать Христа-Царя, що сидить на троні, який підтримують небесні сили. Правою рукою Він благословляє, а у лівій руці розгорнута Книга із цитатою Євангелія від Святого Івана. Постаць Ісуса обведена великим німбом, який вказує на божество Христа. На чотирьох кутах композиції зображені символи чотирьох євангелістів, запрестольна ікона Пресвятої Трійці залишилася після реставрації на своєму звичному місці, а саме над горним сідалищем. На стелі храму над престолом зображений Святий Дух у голубиному вигляді. Над солеєю зображено ікону Богородиці – Знамення. У нішах по обидві сторони зображені шестикрилі серафими. Над храмом вірних поміщено не лише ікону Христа-Пантократора, але й ікону Пресвятої Трійці у вигляді трьох ангелів (спочатку собор будувався як латинський храм, а в майбутньому лише переобладнувалася під храм східної традиції). Навколо цих двох ікон розміщено лики чотирьох євангелістів: Луки, Матвія, Марка та Івана із їхніми символами. На стінах святилища і солеї написано: “Благословен Бог наш, завжди, і нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь”, а на стінах храму вірних є напис: “Слава в вишніх Богу і на землі мир, в людях благовоління”. Адже саме цими виголосами люди на богослужіннях розпочинають прославляти Божий Маєстат. На стінах по обидва боки, поряд із входом на солею розміщено ікони «Преображення Господнього» та «Зіслання Святого Духа». На кріпленнях хорів намальовано портрети митрополита Андрея Шептицького та Патріарха Йосипа Сліпого. У стінописі в лівій наві зображення ликів новомучеників, частину з яких було проголошено під час візиту Папи Івана-Павла II до України, а частина залишається поки що не проголошеною. У ніші навколо першого вікна зображено постаті Владик Йосафата Коциловського та його помічника Григорія Лакоти, Григорія Хомишина та його помічника Івана Лятишевського, Микити Будки та архимандрита Клементія Шептицького. Навколо другого вікна зображено постаті Владик Миколая Чарнецького, Теодора Ромжи, Василя Гопка, Володимира Стернюка, Василя Величковського та Павла Гойдича [1].

Новим етапом у творчості дрогибицьких митців стали розписи церкви Петра і Павла в селі Рясному поблизу Львова. Тут митці проявили вміння не традиційно по-новому вирішувати композицію своїх полотен. Також у концепцію розписів свої корективи внесла і архітектура самої будівлі. Базилика з неороманськими рисами, після багатьох реконструкцій та добудов, отримала складні внутрішні обриси, та малу кількість денного світла, яке потрапляє, переважно, через вікна у невеликому барабані, досить мало. У склепінні святилища розміщене зображення Бога Отця та Святого Духа, які у поєднанні з потоками світла сприймаються велично. На напівкруглій стіні, на рівні очей у святилищі зображено сцену Тайної вечері. Тут статичні постаті апостолів зображені обабіч Ісуса, який розміщений по центру композиції. Закладену в Тайній вечері ідею сакральної жертви художники розгортають на верхніх ярусах святилища. Зокрема, поміж вікон, над Тайною вечерєю, вміщено не традиційно вирішену композицію з мотивом

Розп'яття. Стрімко звернений у височінь хрест із розп'ятим Христом написано на тлі неспокійного драматично-напруженого небесного сьйва завислого над Голгофою. Глибокий зміст композиції доповнюють постаті двох ангелів, один з яких символічно тримає у руках таріль із хлібом, другий – глек з вином. Також у стінописи святилища митці, не зовсім традиційно, включили дві старозавітні та дві новозавітні сцени. Це сцени «Моління про чашу», «Коронування терном», «Жертвоприношення Авраама», «Мідяний змій». Всі вони виконані в одній стилістиці і засвідчують високий фаховий рівень дрогобицьких митців. Своєрідністю й водночас добре продуманою композицією відзначаються й інші створені дрогобицькими митцями у церкві Петра і Павла в Рясному стінописні полотна. Зокрема, уваги заслуговують вміщені у склепінні перед вівтарем два великих епічно розгорнутих монументальних стінописних полотна присвячених важливим епізодам життя першоапостолів Петра і Павла. Ліворуч сцена «Вручення ключів св. Петру», праворуч – «Навернення Савла» Побудовані на основі біблійних текстів композиції обох полотен не лише доволі точно ілюструють зміст, а й виразно декларують їх значимість у складному процесі утвердження християнського вчення, становлення Вселенської Церкви. В склепінні головної нави ближче до входу розміщені композиції «Кирило і Мефодій» (праворуч) та «Прийняття Унії» (ліворуч). Глибоким теософським змістом сповнені не менш майстерно написані композиції інших частин церкви Петра і Павла [8].

Отже, в кожному із згаданих вище стінописних комплексів, а також до цього списку варто додати храм Успіння Пресвятої Богородиці у Старому Косові, можна відзначити новизну композиційних пошуків, оригінальність вирішення сюжетних полотен. Митці коректно вписуються в рамки традиційного церковного стінопису, не порушуючи канонів. Вони доповнюють вже утверджені схеми оздобу храмів новими іконографічними елементами. Це зумовлено, передусім, процесами еволюції в історії української церкви, регіональними, архітектурно-конструктивними та стильовими особливостями конкретних сакральних споруд.

Література

1. Гарасимчук Т. Сучасний розпис храму Пресвятої Трійці // В зб.: Сакральне мистецтво Бойківщини. Шості наукові Драганівські читання. Збірник статей. Дрогобич, 2003. С. 290.
2. Москалець К. Вечірній мед. // Сучасність, 2003. № 4. С. 15
3. Рудак О. Монументальні храмові розписи ХХІ століття. Асоціація сакрального мистецтва / О. М. Рудак // Перспективні напрямки світової науки: зб. ст. учасників Тридцятої Всеукр. наук.-практ. конф. "Інноваційний потенціал світової науки – ХХІ сторіччя" (25 лютого-1 березня 2015 року). – Запоріжжя: Вид-во ПГА, 2015. – Т. 1: Науки гуманітарного циклу; Філософія та культура. – С. 45-48.
4. Грабовський В. Дрогобицькі митці // Сакральне Мистецтво. Стінопис християнських храмів Галичини. – Режим доступу: <http://www.sacralart.com.ua/press/detail.php?ID=178> (Дата звернення 20.03.2015).
5. Жишкович В. І. Мистецтво створене Богом і во ім'я Боже // Сакральне Мистецтво. Стінопис християнських храмів Галичини. – Режим доступу: <http://www.sacralart.com.ua/about/> (Дата звернення 20.03.2015).

6. Катедральний собор Пресвятої Трійці м. Дрогобич Самбірсько-Дрогобицька Єпархія УГКЦ, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.katedra.org.ua/> (Дата звернення 11.03.2015).
7. Нога О. П. Регіональне малярство під ДАХом // Сакральне Мистецтво. Стінопис християнських храмів Галичини. - Режим доступу: <http://www.sacralart.com.ua/news/detail.php?ID=17> (Дата звернення 18.03.2015).
8. Сакральне Мистецтво. Стінопис християнських храмів Галичини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sacralart.com.ua/church/> (Дата звернення 23.03.2015).

Журавльов С.О., Кривенда В.С.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

МЕХАНОТЕРАПІЯ ЯК ВИД ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ТЕРАПІЇ

У статті розглянуто основи механотерапії під час реабілітації після різних травм.

Ключові слова: механотерапія, конструкції, механотерапевтичні апарати.

В статье рассмотрены основы механотерапии при реабилитации после различных травм.

Ключевые слова: механотерапия, конструкции, механотерапевтические аппараты.

The article covers the basics of mechanical therapy in rehabilitation after various injuries.

Keywords: hydrotherapy, design, mechanotherapy devices.

Актуальність. Проблема клініко-фізіологічного обґрунтування механотерапії як засобу лікувальної фізичної культури привертає за останні роки все більше уваги учених і практичних лікарів. Це обумовлено необхідністю реабілітації хворих із травмами і захворюваннями опорно-рухового апарата і нервової системи.

Мета дослідження. Обґрунтування особливостей використання механотерапевтичних апаратів у реабілітаційній праці.

Завдання дослідження. Охарактеризувати особливості використання механотерапевтичних апаратів для реабілітації.

Методи та організація дослідження. Механотерапія – лікування фізичними вправами, виконуваними за допомогою спеціальних апаратів. Точно спрямовані та суворо дозовані рухи, метою яких є відновлення рухливості у суглобах і зміцнення сили м'язів, діють локально на тканини, підсилюють лімфо- і кровообіг, збільшують еластичність м'язів і зв'язок, повертають суглобам властиву функцію [1].

Показання до застосування механотерапії: контрактури різного походження, артрози, артрити, тугорухливість суглобів після травм, тривалої іммобілізації. Протипоказана вона при рефлекторних контрактурах, різкому ослабленні сили м'язів, прогресуючих набряках, недостатній консолидації кісткової мозолі при переломах; наявності синергій, больового синдрому і підвищеної рефлекторної збудливості м'язів.

Механотерапію застосовують, переважно, у вільному руховому режимі [2]. У травматології її починають після зняття іммобілізації, повного формування рубців після травм м'яких тканин, в тому числі й опіків. Вправи виконують на апаратах маятникового типу із застосуванням мінімального вантажу, у повільному темпі, з невеликою амплітудою руху, частими паузами для відпочинку, дотримуючись принципу щадіння ураженого суглоба чи тканини і поступового тренування. Основна мета періоду – забезпечення максимально повної амплітуди рухів у

суглобах. Виникнення незначного болю не є протипоказанням для застосування вправ. В окремих випадках слід зменшити амплітуду рухів, а у разі посилення болю заняття слід тимчасово припинити. Для заспокоєння проявів болю призначають теплову процедуру.

Механотерапію у системі фізичної реабілітації застосовують як самостійний засіб, так і включають у комплекси лікувальної гімнастики в основну її частину. У першому випадку перед початком рухів на апараті обов'язково виконують вправи для всіх суглобів пошкодженої кінцівки або масаж.

Взагалі можна виділити кілька основних видів механотерапевтичних апаратів [1], які відрізняються за принципами використання законів механіки:

1. Важільні апарати. До таких конструкцій відносяться апарати Цандера. Їх робота заснована на принципі двохплечового важеля.
2. Маятникові апарати. До них відносяться апарати Каро, Крукенберг, Степанова, що працюють за принципом маятника.
3. Блокові апарати. Прикладом можуть служити блокові установки Тіло.
4. Апарати з подоланням еластичного або пружинного опору за типом апаратів Герца.

Зараз створена ціла система механотерапії, заснована на принципі блоку. Блокові пристрої застосовані в одній групі сучасних апаратів. В іншій групі апаратів використано принцип маятника. У цих апаратах, як і в апаратах Каро і Степанова, запозичена ідея знімних пристроїв на нерухомих штативах-стійках. Нинішні апарати мають приставки різного призначення – для розробки ти чи інших суглобів верхніх і нижніх кінцівок. Для лікування хворих з травмою спинного мозку найбільший інтерес представляють універсальна блокова установка, прилад для розведення пальців рук та апарат, який має функцію полегшеної ходьби.

З нових конструкцій добре зарекомендували себе [2] тренажери Пустовойтенко, блочний апарат Красова, апарат для відновлення функції променевозап'ястного суглоба і ротації передпліччя конструкції Юр'єва, апарат Діна, що дозволяє розробляти контрактири в суглобах нижніх кінцівок. Для хворих може бути корисним комплект тренажерів, розроблених Київським НДІ медичних проблем фізичної культури. Особливу групу становлять різні портативні механічні пристрої і пристосування для вправ, які вирішують задачі механотерапії. Сюди можна віднести шину для відновлення функцій у променевозап'ястному суглобі конструкції Юр'єва, пружинні динамометри Каптеліна, клавішний апарат Штеренгерца. Для механотерапії може бути використаний манометричний апарат Калчева, створений для дослідження і тренування відчуттів тиску.

Завдання механотерапії полягають в наступному:

- 1) Активно впливати на контрактильний і пластичний тонус м'язів;
- 2) Збільшити силу і витривалість гіпотрофованих м'язів;
- 3) Впливати на рухливість суглобів;
- 4) Підвищити аферентну імпульсацію в дефектних м'язах.

Завдання по відновленню з використанням механотерапії потрібно програмувати за фазами генералізації, концентрації і автоматизму рухів [1]. Вправи проводяться в певній послідовності – спочатку динамічні, циклічні та силові, потім вправи з строгою деталізацією. При спастичних парезах і контрактурах процедурні мето-

дики складаються з вправ на розтягування, в деяких випадках (при м'явих порезах) з вправ на посилення. При призначенні механотерапії хворим з м'якими порезами слід дотримуватися особливої обережності, щоб не погіршити розхитаність суглобів. Сприяє цьому поступове збільшення амплітуди в чергуванні з силовими вправами.

Ефективність механотерапії забезпечується системою і послідовністю занять [1]. Апаратні тренування варто починати, як тільки хворий зможе самостійно сидіти. У осіб, які перенесли спінальну травму, найбільш раціональним є застосування механотерапії перед лікувальною гімнастикою. Заняття починають з мінімальних дозувань. Навантаження на суглоб і м'язові групи дозують зміною маси вантажу, довжини та кута маятника, частоти його коливань і тривалості сеансу. Практикуються заняття тривалістю від 10 до 20 хв при м'яких порезах і від 15 до 30 хв – при спастичних.

Висновки. Отже, з цих даних впливає важливий практичний висновок: найкраще збільшення м'язової сили забезпечується більшою масою вантажу при меншій тривалості процедури, застосування вантажів меншої величини вимагає збільшення часу; зниження спастичності та підвищення рухливості суглобів краще забезпечують процедури з більшою масою вантажу і з більшою тривалістю.

Література:

1. Древинг Е.Ф. Травматология (Методика занятий физической культурой) М.: изд-во «Познавательная книга плюс», 2002.С. 224.
2. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура / Учебное пособие для вузов. М.: Издат. дом «ГЭОТААМЕД», 2002. С. 560.

Винокурова О.М.

асистент Харківського національного
медичного університету

Повидиш О.С.

студентка Харківського національного
медичного університету

Анциферова Н.В.

асистент Харківського національного
медичного університету

Науковий керівник д.м.н., проф. **Козько В.М.**

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЖИРНИХ КИСЛОТ І ЇХ ПРОГНОСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ У ХВОРИХ НА ГОСТРИЙ ГЕПАТИТ В ТА ЙОГО РЕЦИДИВИ

Ключові слова: вірусні гепатити, жирні кислоти, прогнозування.

Keywords: viral hepatitis, fatty acid, prognostication.

Широке розповсюдження, часте враження осіб найбільш працездатного віку, широкий спектр клінічних проявів – від легких до фульмінантних форм, висока частота хронізації процесу надали вірусному гепатиту В (HBV) характер важливої проблеми сьогодення. У всьому світі приблизно 350 млн. чоловік хворіють на хронічний гепатит В (ХВГВ), розповсюдженість гепатиту В залежить від географічної зони і може бути високою (> 8%), середньою (2-7%) і низькою (< 2%) [1]. Необхідно звернути увагу на « носіїв » вірусів гепатитів В і С, які, по суті, є хворими латентною формою хронічних гепатитів [2], при яких не діагностована персистуюча віремія призводить до стійкого подразнення синусоїдальних клітин печінки (клітин Купфера і ендотеліоцитів), виснаження функцій багатьох систем організму, що беруть участь в противірусному захисті [3, 4, 5]. Відомо, що ця повільно прогресуюча інфекція перебігає з формуванням фіброзу тканини печінки, ступінь і темпи якого визначаються патобіохімічними змінами: надлишковою активацією перекисного окиснення ліпідів на тлі виснаження системи антиоксидантного захисту, порушенням ліпідного, вуглеводного, білкового та енергетичного обмінів [6]. Вивчення функціональних змін печінки в аспекті ліпідного обміну представляє значний інтерес [7]. Пошкодження мембран обумовлено порушенням ліпідного бішару за рахунок залучення ліпідів в процеси перекисного окиснення і впливу на них ендогенних фосфоліпаз. Зміна фізико-хімічних властивостей ліпідів призводить до порушення структури ліпідного матриксу біомембран і втрати їх бар'єрної функції [8].

Застосування комплексного підходу до вивчення ліпідного обміну дозволяє одержати більш повне уявлення про процеси, які відбуваються в організмі хворих на вірусний гепатит В і сприяє можливості застосування показників ліпідного обміну як прогностичних критеріїв несприятливого перебігу хвороби.

Мета дослідження. Встановлення у хворих на HBV можливості використання показників жирних кислот як прогностичних критеріїв рецидиву гострого гепатиту В.

Матеріали і методи досліджень. Результати даної роботи базуються на клінічному спостереженні й обстеженні 182 хворих на гепатит В віком від 15 до 62 років (чоловіків – 94, жінок – 88). Діагноз верифікувався на підставі анамнестичних даних, клініко-біохімічних показників і визначення серологічних маркерів HBV за допомогою методу імуноферментного аналізу та полімеразної ланцюгової реакції. У залежності від тяжкості хвороби пацієнти на гострий вірусний гепатит В були розподілені на групи – перша складалася з 82 хворих з легким перебігом хвороби, а друга – з 58 хворих середньої тяжкості; у 19 осіб хвороба мала тяжкий перебіг. Окрему групу склали 30 хворих, у яких спостерігався рецидив HBV (було проведено спостереження за хворими з динамічним контролем за клінічним перебігом, біохімічними показниками та маркерами HBV- інфекції протягом 1 року). Отримані результати лабораторних досліджень порівнювали з показниками, визначеними в 30 практично здорових осіб (донорів) віком від 19 до 55 років. Дослідження проводили в динаміці: у період розпау хвороби та період клінічного одужання (ранньої реконвалесценції).

Усі “стандартні” біохімічні показники було визначено за уніфікованими методами: рівень білірубину – загального, прямого та непрямого, показники сулемової та тимолової проб, активність аланін амінотрансферази (АЛАТ), лужної фосфатази. Для визначення профілю жирних кислот (C_{10} – капринова, C_{13} – тридеканова, C_{14} – міристинова, C_{15} – пентадеканова, C_{16} – пальмітинова, C_{17} – гептадеканова, $C_{17:1}$ – гептадеканолева, C_{18} – стеаринова, $C_{18:1}$ – олеїнова, $C_{18:2}$ – лінолева, $C_{18:3}$ – ліноленова, $C_{20:3}$ – ейкозатрієнова, $C_{20:4}$ – арахідонова) було обрано газохроматографічний метод, який дозволяє замінити дорогокоштовний радіоімунний метод на більш простий та доступний у використанні засіб з мінімальними економічними затратами. Отримані дані підлягали багатомірному статистичному аналізу з використанням параметричного t-критерію Стьюдента. Використано метод корелятивного аналізу (за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона).

Результати досліджень та їх обговорення

При дослідженні стану ліпідного обміну важливе значення мають жирні кислоти. У розпаді HBV зафіксовано зниження відносно значень у здорових осіб вмісту поліненасичених жирних кислот за рахунок арахідонової – $7,39 \pm 0,70$ мкг/мл, лінолевої – $20,92 \pm 1,81$ мкг/мл, ейкозатрієнової – $1,87 \pm 0,37$ мкг/мл кислот та підвищення вмісту в сироватці крові хворих моноенових ЖК: олеїнової – $23,46 \pm 2,34$ мкг/мл, гептадеканолевої – $0,65 \pm 0,19$ мкг/мл та насичених жирних кислот за рахунок капринової – $0,93 \pm 0,20$ мкг/мл, тридеканової – $0,41 \pm 0,07$ мкг/мл, пентадеканової – $0,51 \pm 0,06$ мкг/мл, гептадеканової – $6,12 \pm 1,34$ мкг/мл кислот (табл. 1). У періоді розпау зміни рівня жирних кислот найбільш виражені при середньотяжкому перебігу хвороби в порівнянні з легким за рахунок тридеканової, пальмітинової, гептадеканової, стеаринової, олеїнової, лінолевої, ліноленової, ейкозатрієнової кислот. У періоді одужання встановлено модулювання рівня жирних кислот до показників контрольної групи, але в цьому періоді рівень насичених ЖК залишався більш підвищеним при середньотяжкому перебігу хвороби порівняно з легким за рахунок капринової – $0,71 \pm 0,17$ мкг/мл, тридеканової – $0,42 \pm 0,08$ мкг/мл, пентадеканової – $0,69 \pm 0,16$ мкг/мл, гептадеканової – $3,14 \pm 0,65$ мкг/мл кислот, що свідчить про більш глибокі пошкодження ліпідного обміну у хворих при середньотяжкому перебігу хвороби. Пошук асоціативних зв'язків між проявами

Таблиця 1

Показники ліпідного обміну у хворих на вірусний гепатит В та його рецидиви

Показники		Розпал HBV n-51	Рецидив HBV n-24	Здорові особи n-30
ЖК (мкг/мл)	C ₁₀	0,93±0,20 ⁰	0,35±0,07	0,56±0,21
	C ₁₃	0,41±0,07	-	0,32±0,14
	C ₁₄	0,91±0,10*	0,57±0,17*	1,15±0,03
	C ₁₅	0,51±0,06	0,26±0,16	0,34±0,11
	C ₁₆	11,10±1,18	8,34±2,30	14,40±3,40
	C ₁₇	6,12±1,34 ⁰	0,70±0,24*	3,32±0,80
	C _{17:1}	0,65±0,19*	-	0,17±0,10
	C ₁₈	4,42±0,40	4,40±0,87	6,07±1,28
	C _{18:1}	23,46±2,34 ⁰	9,42±1,90*	19,20±4,41
	C _{18:2}	20,92±1,81*	14,70±3,50*	40,75±3,80
	C _{18:3}	2,37±0,82 ⁰	0,26±0,02	1,30±0,60
	C _{20:3}	1,87±0,37 ⁰	0,70±0,05*	3,75±1,17
	C _{20:4}	7,39±0,70*	5,10±1,53*	12,40±2,10

Примітки: 1* - різниця вірогідна (P<0,05) у порівнянні з групою здорових осіб; 20 – вірогідність різниці показників в розпалі HBV і при виникненні рецидивів (P<0,05).

клінічних, патогенетичних синдромів та результатами дослідження показників ліпідного обміну виявив вірогідну корелятивну залежність між вмістом ЖК і тривалістю синдромів: жовтяничного – жовтяниця склер і C₁₀, C₁₇, C₁₃, C_{17:1}, темна сеча і C₁₃, C₁₇, C_{18:1}, диспепсичного – нудота і C₁₀, C_{20:3}, анорексія і C_{20:4}, C_{20:3}, больового – біль у правому підребер'ї і C₁₀, біль в епігастрії і C₁₆, C₁₇, C_{17:1}, C_{18:1}, C_{18:2}, C₁₄, тяжкість у правому підребер'ї і C_{17:1}, імуно-алергічного – свербіння шкіри і C_{17:1} (r=+0,98), а також маркером цитолітичного синдрому – концентрацією в сироватці крові АЛАТ і C₁₈, C₁₆, C_{17:1}, C₁₇, C₁₃, C₁₄, C_{20:3}, C_{20:4}, C₁₈, маркерами мезенхімально-запального синдрому – рівнем тимолової проби і C₁₇, C₁₃, C_{18:2}, C₁₀, C_{17:1}, C_{18:1}, сулемової і C_{18:1}, C₁₈, C₁₇, C₁₄, головним показником холестатичного синдрому – вмістом лужної фосфатази і C_{20:3} (r=+0,89), вмістом білірубину і C₁₄, C₁₆, C₁₈, C_{18:1}, C_{20:3}, C₁₃, C₁₇, C₁₀, C_{17:1}, C_{18:3} (наприклад, C_{20:3} і нудота (r=+0,65), анорексія (r=+0,56), АЛАТ (r=-0,47), білірубін (r=-0,53) або C_{18:1} і темна сеча (r=+0,36), біль в епігастрії (r=-0,92), білірубін (r=+0,60), тимолова проба (r=+0,35), сулемова проба (r=-0,36). Імовірно, це свідчить про участь ЖК в проявах клінічної картини HBV, його патогенетичних ланцюгах.

При рецидиві HBV відзначено (порівняно з розпалом хвороби) зниження вмісту (P<0,05) показників жирних кислот, які досліджувались: капринової, гептадеканової, олеїнової, ліноленої, ейкозатрієнової, а також спостерігалася тенденція до зниження вмісту ЖК: тридеканової, міристинової, пентадеканової, гептадеканолевої, пальмітинової, лінолевої, арахідонової (табл.1).

Не виключено, що зафіксоване зниження вмісту ЖК при рецидиві хвороби відбувається через виснаження системи їх синтезу.

Висновки

При комплексному дослідженні стану ліпідного обміну у хворих на гострий гепатит В встановлено підвищення (P<0,05) вмісту гептадеканолевої ЖК й тенденцію до збільшення рівню насичених і моноєнових жирних кислот та зниження показників полієнових (арахідонова, лінолева – P<0,05) жирних кислот.

2. Зниження ($P < 0,05$) в сироватці крові капринової, гептадеканової, олеїнової, лінолевої, ейкозатрієнової кислот відносно даних у розпалі хвороби свідчить про можливість розвитку рецидиву HBV.

Література

1. Ивашкин В.Т. Скрытая инфекция вирусом гепатита В. / В.Т. Ивашкин, Е.В. Герман, М.В. Маевская. // Рос. журн. гастроэнтерол., гепатол., колопроктол. – 2008. – №2. — С. 3 – 5.
2. Жданов К.В. Латентные формы вирусных гепатитов В и С у лиц молодого возраста. Автореф. дис. д-ра мед. наук. / К.В. Жданов –СПб. – 2000. – С. 44.
3. Бурунова Е.Ю. Клипико-морфологические особенности течения хронических заболеваний печени на фоне наркотической интоксикации. Дис. канд. мед. наук. / Е.Ю. Бурунова — СПб. – 2004 — 200 с.
4. Мироджов Г.К. Цитокины в патогенезе и патогенетической терапии хронического вирусного гепатита С. / Г.К. Мироджов // Клинические очерки по гепатологии и гастроэнтерологии. — Душанбе. – 2006. – С. 74-84.
5. Стельмах В.В. Морфофункциональное состояние системы моно-нуклеарных фагоцитов больных хроническим вирусным гепатитом В и С при проведении этиопатогенетической терапии. Автореф. дис. к-та мед. наук. / В.В. Стельмах СПб. – 2003. – С. 24.
6. Бобырев В.Н., Гайшенец В.Ф., Гавриш И.Н. Состояние свободнорадикального окисления липидов у крыс с алиментарной гиперхолестеринемией и его коррекция церулоплазмином // Фармакол. и токсикол. – 1989. -N 6. – С.73-74.
7. Возианова Ж.И. Инфекционные и паразитарные болезни.- 2000. - С. 636 – 661.
8. Brunt Elizabeth M. Grading and Staging the Histopathological Lesions of Chronic Hepatitis: The Knodell Histology Activity Index and Beyond// Hepatology -2000. -Vol.31 -№1-P.241-246.

Fedonjuk L.Ya.

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Head of the Medical Biology Department of
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

Malyk Yu.Yu.

assistant of Histology, Cytology and Embryology Department
of Bukovinian State Medical University

Hrymaljuk O.I.

Candidate of Biological Sciences,
Professor assistant of the Medical Biology Department of
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

**TYPICAL MITRAL VALVE CHORDAE TENDINEAE AND ABNORMALLY
LOCATED CHORDAE TENDINEAE OF THE HUMAN HEART LEFT VENTRICLE
IN THE INVESTIGATION BY METHODS OF THREE-DIMENSIONAL
RECONSTRUCTION AND LASER POLARIMETRY**

***Summary.** In the article presents the three-dimensional models of the structural organization of the typical mitral valve chordae tendineae and abnormally located chordae of the left ventricle of the human heart, indicating differences in their structural organization. Submitted the results of research of sections of the human left ventricle chordae tendineae by laser polarimetry method, which allowed to conduct a systematic analysis of the topography of the anisotropic properties of collagen fibers, elastic fibers and cardiomyocytes obtained through the intensity distribution at different polarization orientations of images of parameter vector Stokes, polarization maps and Mueller matrix elements and their corresponding statistical moments of the 1-st – 4-th order.*

Key words: chordae tendineae, mitral valve, left ventricle, three-dimensional model, laser polarimetry.

Background. Modern morphological studies require high quality illustrative results that can be obtained by the methods of three-dimensional reconstruction and modeling [2, 3, 4]. The modern method of investigation of the structure of biological tissues is laser polarimetry which uses different methods of analysis of the data, which are based on such fundamental concepts as the polarization properties of light that describes the coherence matrix [1].

Material and methods. We have investigated the chordae tendineae of the left ventricles of the 45 human hearts of adults of mature age. For the study we used the histological methods, the method of three-dimensional modeling and method of laser polarimetry.

Discussion of the results.

The results show that the three-dimensional models of typical chordae tendineae of mitral valve and abnormally located chordae tendineae of the human left ventricular have differences in the structural organization.

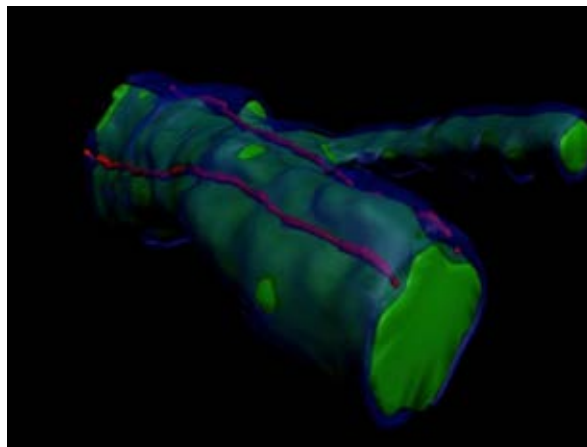

Fig. 1. Three-dimensional model of a typical chordae tendineae mitral valve of the human heart. Transparent-blue – peripheral loose collagen-elastic layer; green – central collagen rod string; red – blood vessels.

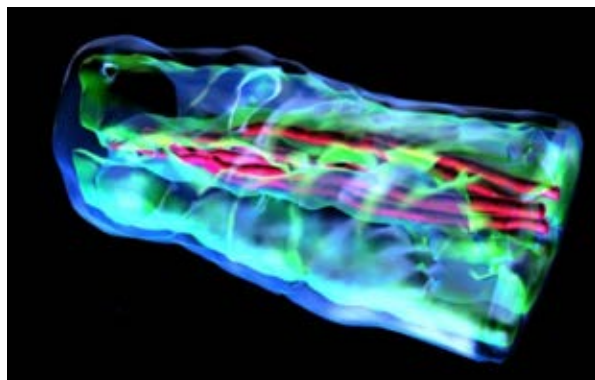

Fig. 2. Three-dimensional model of abnormally located chordae tendineae of the human heart. Transparent-blue – peripheral loose collagen-elastic layer; green – central collagen rod string; red – blood vessels.

Typical mitral valve chordae tendineae formed by centrally located core that is surrounded by the peripherally located collagen-elastic layer which contains 3-5 magistral blood vessels that cross from the papillary muscles to the valve cusps (fig. 1).

Abnormally located chordae tendineae are formed by 2-4 dense collagen cores, separated each other by the layer of loose connective tissue in which are located blood vessels of the microcirculation (fig. 2).

Conducted researches anisotropic properties of collagen and elastic fibers in the composition of chordae tendineae of the human left ventricular found that elastic fibers characterized by different quantitative indicators the magnitude of anisotropy, which is diagnosed in the third-order statistical moments (asymmetry) Stokes vector parameter S4. For collagen fibers are typical manifestations ordered of hierarchical anisotropic architectonics with expressive statistical difference of the fourth order moment (excess).

Conclusions. The investigations allowed receiving of new objective data concerning

peculiarities of the chordae tendineae of the human left ventricle, through the creation of three-dimensional models of chordae tendineae, which provides possibility of the visualization of their internal content and interaction of structural components in the space. Research of chordae tendineae of the human left ventricle by laser polarimetry method allowed to conduct a systematic analysis of the topography of the anisotropic properties of collagen fibers, elastic fibers and cardiomyocytes obtained through the intensity distribution at different polarization orientations of images of parameter vector Stokes, polarization maps and Mueller matrix elements and their corresponding statistical moments of the 1-st – 4-th order.

REFERENCES:

1. Лазерна поляризаційна морфологія біологічних тканин. Статистичний і фрактальний підходи: монографія / О.Г. Ушенко, В.П. Пішак, О.В. Ангельський, Ю.О. Ушенко // Чернівці: Колір-Друк, 2007. – 341 с.
2. Твердохліб І.В. Просторова реконструкція біологічних об'єктів за допомогою комп'ютерного моделювання // Морфологія.- 2007.- Т.1, №1.-С. 135-139.
3. Three-dimensional histology: tools and application to quantitative assessment of cell-type distribution in rabbit heart / R.A.B. Burton, P. Lee, R. Casero, A. Garny [et al.] // Europace (European Society of Cardiology).- 2014. Vol. 16. – P. iv86-iv95.
4. Three-dimensional models of individual cardiac histoanatomy: tools and challenges / R. A B Burton, G. Plank, J. E Schneider, V. Grau [et al.] // Ann N Y Acad Sci. – 2006.- Vol.1080. – P.301–319.

Fedonjuk L.Ya.

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Head of the Medical Biology Department of
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

Penteleychuk N.P.

assistant of Histology, Cytology and Embryology Department
of Bukovinian State Medical University

Tumanova O.A.

Student, Medical Faculty,
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE TENDINOUS CORDS OF ATRIOVENTRICULAR HEART VALVES OF FETUSES, NEWBORNS AND INFANTS IN THE NORM

Summary. *The aim of the research was to study the morphological structure and polarization properties of the atrioventricular heart valves' tendinous cords of fetuses, newborns and infants with complex adequate methods morphological studies. As a result the macroscopic study indicates that cusps of the mitral and tricuspid heart valves associated with papillary muscles by tendinous cords, which have the form of thin fibrous strands. In the 3D modeling valvular heart apparatus of the fetus 90,0 mm of parietococcygeal length revealed that papillary muscles pass directly to the cusps of the atrioventricular valves. Fetal hearts in 135 mm of parietococcygeal length has found that tendinous cords are the muscle fibers, which will later become tendinous cords, in structure of which is dominated dense regular connective tissue. In the thickness of the tendinous cords of fetuses and newborns, in addition to bundles of collagen fibers are bundles of cardiac muscle cells that can be attributed them to the tendinous cords of fibro-muscular type. Immunohistochemical examination of the tendinous cords indicates a positive reaction: Anti-Human Collagen IV+, which indicates the presence of collagen IV in the basal membrane of cardiac muscle cells. The optical properties of the tendinous cords of mitral and tricuspid heart valves provide an opportunity to differentiate the collagen, elastic and muscle fibers in their structure, confirming type of the tendinous cord.*

Key words: tendinous cords, papillary muscles, mitral valve, tricuspid valve, fetus, newborns, infants.

Background. Many fundamental works both of Ukrainian and foreign authors are devoted to the description of the heart valve apparatus [2, 3, 6], although still there is a number of unknown questions connected with age peculiarities of the structure of its components: cusps, papillary muscles and tendinous cords [1, 4, 5]. Considering the fact that the valve apparatus possesses a big functional exertion and changes with time, learning individual changes of the heart valve apparatus and its components is of great importance.

Objective of the work was to study the morphological structure and polarization properties of the atrioventricular heart valves tendinous cords of fetuses, newborns and in-

fants using macroscopic, microscopic, histochemical, immunohistochemical, electron microscopic, statistical methods, and method of laser polarimetry and 3D modeling method.

Materials to study of mitral and tricuspid valves tendinous cords were conducted on 186 atrioventricular valves of the heart, taken from the hearts of 40 fetuses (13-40 weeks of the prenatal period of human ontogenesis 85,0-370,0 mm parietal-coccygeal length), 26 infants (from birth to 28 days of life) and 27 infants (29 days to 1 year) who died from causes not associated with pathology of the cardiovascular system.

Results. As a result the macroscopic study indicates that cusps of the mitral and tricuspid heart valves associated with papillary muscles by tendinous cords, which have the form of thin fibrous strands. Cusps tendinous cords of the mitral valve anterior cusp is represented by two types of tendinous cords: of a thickened zone and supporting. Cusps tendinous cords of the mitral valve posterior cusp is represented by three types of tendinous cords: of a thickened zone, dividing rear wing and basal. In tricuspid valve observed five types of tendinous cords: fan, of free edge, thickened areas, deep and basal.

The number of tendinous cords of a newborn 2.5 times the number of tendinous cords in fetus and tendinous cords of infants exceed the number of tendinous cords of newborn 1.07 times. The length of the atrioventricular valves tendinous cords in newborns in 1.02 times the length of the tendinous cords in fetuses, and the length of the tendinous cords in infants at 1.16 times the length of the tendinous cords in newborns.

3D modeling of the tendinous cords of the fetal hearts (90,0 mm parietal-coccygeal length) detected that papillary muscles pass directly to the cusps of the atrioventricular valves.

By light microscopy established that in the fetus of 125,0 mm parietal-coccygeal length between papillary muscles and cusps of the atrioventricular valves are observed primary tendinous cords in the form of thin strands. Primary tendinous cords formed by a layer of dense packed cardiac muscle cells and a small number of mesenchymal cells.

The examinations conducted by means of electron microscopy showed that the base of the tendinous cord includes fibroblasts and fibrocytes. The base of the tendinous cords of fetuses and newborns is composed of directed bundles of collagen fibers and bundles of cardiac muscle cells.

Immunohistological examination of the tendinous cords found a positive reaction: Anti-Human Collagen IV+, which indicates the presence of collagen IV in the basal membrane of cardiac muscle cells.

The optical properties of the tendinous cords of mitral and tricuspid heart valves provide an opportunity to differentiate the collagen, elastic and muscle fibers in their structure, confirming type of the tendinous cord.

Conclusion. Thus, the results of the study showed that the tendinous cords of the fetuses, newborns and infants have a type of connective tissue fibers extending from the apex of the papillary muscles and fixed to the cusps of the atrioventricular valves of the heart. The ratio of tendinous cords in fetuses, newborns and infants, which are fixed to the cusps of the mitral and tricuspid heart valves, respectively, is 1.5:1. Three-dimensional computer reconstruction of the tendinous cords of the fetus heart 90,0 mm parietal-coccygeal length demonstrate their absence. Method 3-D reconstruction of the tendinous cords of the mitral and tricuspid heart valves of newborn children shows that their base is formed by the central located collagenous core and periphery located loose connective tissue, which contains blood vessels.

REFERENCES:

1. Вроджені вади серця у новонароджених: частота, структура чинники їх виникнення / В. Галаган, О. Тимченко, Ю. Щербак [та ін.] // Современная педиатрия. – 2007. – № 2. – С. 177–178.
2. Зозуля Е.С. Особенности строения предсердно-желудочковых клапанов сердца в онтогенезе человека / Е.С. Зозуля // Український морфологічний альманах. – 2006. – Т. 4, № 4. – С. 30–32.
3. Лобко П.И. Микроскопическая анатомия мясистых трабекул, сосочковых мышц и сухожильных хорд желудочков сердца человека / П.И. Лобко, А.Р. Ромбальская // Клінічна анатомія та оперативна хірургія. – 2010. – Т. 9, № 1. – С. 60–63.
4. Мутафьян О.А. Пороки и малые аномалии сердца у детей и подростков / О.А. Мутафьян // – СПб.: Издательский дом СПбМАПО, 2005. – 480 с.
5. Gusukuma W.L. Chordae tendineae architecture in the papillary muscle insertion / W. L. Gusukuma, J. C. Prates, R. L. Smith // Int. J. Morphol. – 2004. – Vol. 22(4). – P. 267–272.
6. Martin Misfeld Heart valve macro- and microstructure / Martin Misfeld, Hans-Hinrich Sievers // Philosophical Transactions of the Royal Society. – 2007. – Vol. 362. – P. 1421–1436.

Fedonjuk L.Ya.

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Head of the Medical Biology Department of
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

Semeniuk T.O.

assistant of Histology, Cytology and Embryology Department
of Bukovinian State Medical University

Yarema O.M.

Candidate of Biological Sciences,
assistant of the Medical Biology Department of
Ternopil State Medical University
named after I. I.Gorbachevskij

PHISICAL PROPERTIES AND MORPHOLOGICAL SIGNS OF THE HUMAN HEART VALVES IN NORM

Summary. *The article is devoted to the investigation of the leaflets of the human heart valves. The aim of the investigation is to study the structure, particularities of the blood supply and to receive the optic characteristics, which possible be received using the method of the laser polarimetry. The infants' heart valves and heart valves of the people of mature age were used for the investigation. The light microscopy, histochemical, immunohistochemical methods and methods of the laser polarimetry and 3D reconstruction were used. The leaflets of human heart valves during the postnatal ontogenesis obtain the distinct three-layered structure that was detected in results. Three layers: spongy, fibrous and ventricular were identified within them. The layers are made of fibrous connective tissues. The blood vessels: muscular arteries, arterioles, capillaries, venules and muscular veins were seen within the heart valves. The blood vessels are present in the base of leaflets of the atria-ventricular valves in people of mature age. The positive reactions were received on the CD 34 and α -sma, which confirm the presence of the blood vessels within the leaflets of the human heart valves. The results which were taken on laser polarimetry investigation confirm the three-layered structure of the heart valves. The collagen and elastic fibers were detected within the more dense layers of leaflets with the predomination one another correspond to the layer. The method of 3D reconstruction confirms: the area of the magistral blood vessels within the chordae tendinea of the atria-ventricular valves toward the leaflet is from 5,3 % to 5,9 % in the mitral and from 2,8 % to 3,3 % in the tricuspid valves. The magistral blood vessels give branches for the vessels of the microcirculatory bed in the area of the attachment of chordae tendinea to the leaflets. The area of the blood vessels of microcirculation is increased into 2 times within the leaflet of the mitral and into 4 times within the leaflet of the tricuspid valves.*

Key words: heart valve, blood supply, optic characteristic.

Background. The increasing of the cardio-vascular diseases [3] to increase the necessity of the modern medicine for the detail understanding of the structural and functional tissue and cellular changes that are happened with age in the human heart and its valves [1,

2]. These changes can cause the acquired heart diseases [4, 5]. Heart valves are described in a lot of scientific works [2, 3, 6, 7, 8, 9], but there is the discussion about the presence of the blood vessels within the heart valves, their origin and morphological features. This theme is an actual for today due to the necessity of the modern medicine.

Aim. The article is devoted to the investigation of the leaflets of the human heart valves. The aim of the investigation is to study the structure, particularities of the blood supply and to receive the optic characteristics, which possible be received using the method of the laser polarimetry.

Objects and methods. The infants' heart valves and heart valves of the people of mature age were used for the investigation. The light microscopy, histochemical, immunohistochemical methods and methods of the laser polarimetry and 3D reconstruction were used.

Results. The leaflets of human heart valves during the postnatal ontogenesis obtain the distinct three-layered structure that was detected in results. Three layers: spongy, fibrous and ventricular were identified within them. The layers are made of fibrous connective tissues. The blood vessels: muscular arteries, arterioles, capillaries, venules and muscular veins were seen within the heart valves. The blood vessels are present in the base of leaflets of the atria-ventricular valves in people of mature age. The positive reactions were received on the CD 34 and α -sma, which confirm the presence of the blood vessels within the leaflets of the human heart valves. The results which were taken on laser polarimetry investigation confirm the three-layered structure of the heart valves. The collagen and elastic fibers were detected within the more dense layers of leaflets with the predomination one another correspond to the layer. The method of 3D reconstruction confirms: the area of the magistral blood vessels within the chordae tendinea of the atria-ventricular valves toward the leaflet is from 5,3 % to 5,9 % in the mitral and from 2,8 % to 3,3 % in the tricuspid valves. The magistral blood vessels give branches for the vessels of the microcirculatory bed in the area of the attachment of chordae tendinea to the leaflets. The area of the blood vessels of microcirculation is increased into 2 times within the leaflet of the mitral and into 4 times within the leaflet of the tricuspid valves.

Conclusions. The using the histological methods and method of laser polarimetry detect that during the postnatal period of human ontogenesis in the human heart valves are happen changes due to which within the leaflets of the heart valves appear three layers. Human heart valves contain the blood vessels: the blood inflow is due to the muscular arteries and arterioles; the blood circulation due to the somatic capillaries; the blood outflow is due to the venules and unmuscular veins. The blood vessels are placed in the basal region of the leaflet. The area of the magistral blood vessels within the chordae tendinea of the atrioventricular valves is 5,3 % till 5,9 % in the mitral valve and 2,8 % till 3,3 % in the tricuspid valve. Within the leaflet of the heart valve the magistral blood vessels have branches and their area within the leaflets increases: in the mitral valve into 2 times, in the tricuspid valve into 4 times.

REFERENCES:

1. Зозуля Е. С. Особенности строения предсердно-желудочковых клапанов сердца в онтогенезе человека / Е. С. Зозуля // Український морфологічний альманах. – 2006. – Т. 4, №4. – С. 30-32.

2. Козловская А. А. Морфометрические особенности строения клапанов аорты и легочного ствола у людей второго периода зрелого возраста / А. А. Козловская // Вісник проблем біології і медицини. – 2006. – №3. – С. 102-107.
3. Кульчицкий К. И. Клапаны сердца / Кульчицкий К. И., Соколов В. В., Марущенко Г. Н. – К.: Здоровья, 1990. – 184 с.
4. Степанчук А. П. Морфологічні зміни клапанного апарата серця людини при набутих вадах / А. П. Степанчук // Вісник морфології. – 2008. – №14(1). – С. 247-249.
5. Федонюк Л. Я. Морфологічна характеристика клапанів серця людини при інфекційному ендокардиті / Л. Я. Федонюк, В. П. Захарова, О. А. Крикунов [та ін.] // Буковинський медичний вісник. – 2004. – Т. 8, №4. – С. 83-85.
6. Anatomy and function of normal aortic valvular complex [Електронний ресурс] / I. Tilea, H. Suci, B. Tilea [et al.] // Режим доступу до журн.: <http://dx.doi.org/10.5772/53403>.
7. Ho S Y. Anatomy of the mitral valve / S Y Ho // Heart. – 2002. – №88(Suppl IV). – P. iv5-iv10.
8. McCarthy K. P. Anatomy of the mitral valve: understanding the mitral valve complex in mitral regurgitation / K. P. McCarthy, L. Ring, B. S. Rana // European Journal of Echocardiography. – 2010. – №11. – P. i3-i9.
9. Misfeld Martin. Heart valve macro- and microstructure / Martin Misfeld, Hans-Hinrich Sievers // Phil. Trans. R. Soc. B. – 2007. – №362. – P. 1421-1436.

Бігуняк Т.В.

кандидат медичних наук, доцент кафедри медичної біології
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Стецюк І.О.

студент медичного факультету
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Бігуняк К.О.

студентка медичного факультету
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

ГЕНЕТИЧНІ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПАДКОВИХ КОАГУЛОПАТІЙ

Ключові слова: спадкові коагулопатії, гемофілія А, гемофілія В, хвороба Віллебранда, фактор Віллебранда.

Keywords: hereditary coagulopathy, hemophilia A, hemophilia B, von Willebrand disease, von Willebrand factor.

Серед спадкових захворювань людини значне місце займають коагулопатії – геморагічні захворювання, що обумовлені змінами у системі зсідання крові. Спадкові порушення коагуляційного гемостазу відрізняються за частотою та розповсюдженістю. Їх поділяють на три групи: 1) часті форми – гемофілія А (50-60 %), хвороба Віллебранда (20-40 %), гемофілія В (6-13 %); 2) рідкісні форми – дефіцит XI, VII, V, X факторів згортання крові (1-2 %); 3) украй рідкісні – дефіцит XII, XIII, II факторів згортання крові, дефіцит плазмового прекалікреїну й високомолекулярного кініногену [1, 282].

Ми проаналізували епідеміологію, закономірності успадкування та перспективи генної терапії гемофілій А, В та хвороби Віллебранда (ХВ). У популяції частота гемофілії А становить 1: 10000, гемофілії В – 1: 50000, ХВ – 1,25: 10000 [2, 3]. В Україні зареєстровано близько 3 тисяч чоловік, які страждають гемофілією [1, 283]. Серед дорослого населення в Тернопільській області України зареєстровано 53 хворих на спадкові коагулопатії: 33 з гемофілією А, 5 з гемофілією В та 15 з ХВ (рис.1).

Гемофілія – одна із частих форм коагулопатій, спадкова форма кровоточивості, основу якої складає різке уповільнення згортання крові внаслідок порушення утворення протромбінази, що є активатором протромбіну [4, 297]. Спадковий характер гемофілії відзначався ще у V столітті до нашої ери у записах Талмуду [5, 74]. У 1803 р. Джон Отто вперше описав тип успадкування даного захворювання. Зараз відомо, що гемофілія А зумовлена спадковим дефіцитом прокоагулянтної частини фактора VIII (антигемофільного глобуліну). Клінічно виділяють гемофілію А+ (антигенпозитивна форма, у хворого синтезується аномальний VIII:К). Даною формою страждають 8-10 % усіх хворих на гемофілію А. Більша кількість (90-92 % хворих) страждають на гемо-

філію А- (антигеннегативна форма, за даних умов відсутній синтез VIII:К). Причина гемофілії А – це мутація гена F8 (coagulation factor VIII, procoagulant component) [6]. Він знаходиться у локусі Xq28 Х-хромосоми та контролює синтез прокоагулянтної частини фактора VIII (VIII:К) (рис. 2) [7].

Гемофілію В як окреме захворювання виділено у 1952 році. Часто цю коагулопатію називають „хворобою Крістмаса» (за прізвиськом першого обстеженого хлопчика з цією патологією). Причиною даної форми гемофілії є дефіцит фактора ІХ (тромбопластину плазми), ген якого F9 (coagulation factor IX) також розміщений в Х хромосомі у локусі Xq27.1 (мал. 2) [8]. Виділяють гемофілію В+ (антигенпозитивна форма – синтезується аномальний ІХ фактор) та гемофілію В- (антигеннегативна форма – відсутній синтез ІХ фактора). Клінічно гемофілія В не відрізняється від гемофілії А. Для диференціювати ці патології можна лабораторно, встановивши, який фактор коагуляції відсутній. На гемофілію страждали багато нащадків чоловічої статі англійської королеви Вікторії, праправнуком якої був і російський царевич Олексій, син останнього російського імператора Миколи ІІ (рис.3) [9]. Якщо ген гемофілії позначити як Хh, то на даному родоводі хворі чоловіки мають генотип ХhY, а жінки носії мутантного гена – ХНХh. Отже, хворіють на гемофілії А та В чоловіки з каріотипом (46, ХhY), які успадковують цю хворобу від жінок-кондукторів, що є гетерозиготними носіями гена Хh (46, ХНХh). Проте за умови народження дівчаток з каріотипами (46, ХhХh) та (45, ХhО) також розвивається геморагічний синдром. Генетичні дослідження довели, що крім спадкової форми гемофілії, є спонтанна (спорадична) форма, яка є наслідком нових мутацій і складає близько 28 % для гемофілії А, та 9 % для гемофілії В [1, 284; 5, 74].

Таким чином, 1) гемофілія А та гемофілія В – Х-зчеплені рецесивні захворювання; 2) хворіють переважно чоловіки (каріотип 46, ХhY); 3) «жіноча гемофілія» можлива при каріотипах 46, ХhХh та 45, ХhО (у хворих із синдромом Тернера); 4) якщо гемофілією хворий батько, то при народженні хлопчика передачі хвороби не відбувається; 5) дочки хворого фенотипово здорові, вони є кондукторами гемофілії (46, ХНХh) і мають 50 % ймовірності передачі мутантного гена синам та носійства гена гемофілії – дочкам; 6) 9-28 % випадків гемофілій є наслідком нових мутацій; 7) методами діагностики гемофілій є біохімічний, генеалогічний та ДНК-аналіз.

ХВ зумовлена порушенням синтезу або якісними аномаліями аутосомних компонентів фактора VIII, фактора Віллебранда (VIII: FW) та зв'язаного з ним антигена (v.FW: Ag) [11, 331]. Фактор названий на честь фінського лікаря Еріка фон Віллебранда, який у 1924 році описав дане спадкове захворювання крові [12]. При дефіциті FW відбувається протеоліз VIII фактора, крім того, зменшується вміст серотоніну, розвивається патологічна дилатація судин і підвищення їх проникливості, порушується первинний (судинно-тромбоцитарний) та вторинний (коагуляційний) гемостаз – так званий «гібридний» дефект гемостазу [1, 299]. Ген FW локалізується в 12 хромосомі у локусі 12p13.2 (мал. 4) [12]. Отже, ХВ успадковується як аутосомна ознака, хворіють однаково чоловіки та жінки. Клінічно розрізняють декілька типів ХВ. І, ІІа, ІІб типи ХВ успадковуються за аутосомно-домінантним типом. Якщо один з батьків є гетерозиготний за даним геном, то ймовірність хворої дитини складає 50 %. ІІс, ІІІ типи ХВ успадковуються за аутосомно-рецесивним типом [1, 298-299]. При цьому у шлюбі фенотипово здорових батьків, які є носіями захворювання ймовір-

ність народження хворої дитини складає 25 %.

Сучасними методами ДНК-діагностики спадкових коагулопатій є: 1) аналіз поліморфізму довжини рестрикційних фрагментів ДНК (ПДРФ-аналіз), 2) пряма ідентифікація мутацій (рис.5) [6].

У профілактиці даних захворювань особливе значення надається генетичній консультації та пренатальній діагностиці. Пренатальна діагностика може здійснюватися пункцією ворсинок хоріона на 10-12 тижні гестації або за допомогою амніоцентезу після 15 тижня вагітності. Для прямого визначення рівня факторів зсідання крові у плода кров беруть після 20 тижня, у ранньому постнатальному періоді забір крові проводять з пуповини [1, 291-292].

Найпоширеніший метод лікування гемофілії – це замісна терапія відсутніми факторами крові. Проте таке лікування має ряд недоліків. Так, пацієнти з важкою формою патології потребують частих переливань, що значно погіршує якість життя та несе фінансові проблеми. Крім того, у деяких хворих утворюються антитіла до екзогенних факторів згортання крові, можливі гемотрансфузійні реакції, передача інфекційних збудників, розвиток імунокompлексних захворювань (ревматоїдний артрит, гломерулонефрит, амілоїдоз). Генна терапія може стати альтернативним методом лікування гемофілії. Під керівництвом професора Вальдера Р. Арруди (Valder R. Arruda) проводилось дослідження гена, який був виявлений у хворого із тромбозом. Внаслідок мутації у даного хворого спостерігалась гіперекспресія фактора плазми ІХ (фактор Крістмаса). Саме цей мутантний ген вводили тваринам за допомогою вірусних векторів. У 2/3 з них не розвивалась імунна реакція у відповідь на введення векторів. У цих тварин відмічали суттєве покращення стану вже через тиждень після введення гена [12]. Опубліковані результати про проведення генотерапії у шести хворих з гемофілією А. Від кожного хворого була отримана та вирощена культура шкірних фібробластів, у які вводили плазмиди, що мали послідовність гена, який кодував VIII фактор. Клітини, в яких даний фактор утворювався, були відібрані, клоновані, розмножені та шляхом лапароскопічної ін'єкції введені у чепець. Ніяких ускладнень у пацієнтів не зареєстровано. У чотирьох хворих протягом 10 місяців концентрація VIII фактора була вища, ніж до лікування, а добрий стан підтримувався при екзогенному введенні помірної дози фактора. В експериментальних роботах показана можливість корекції вмісту VIII фактора після трансплантації аутологічних гемопоетичних клітин, які трансфіковані генетичною конструкцією гена VIII фактора [13, 751].

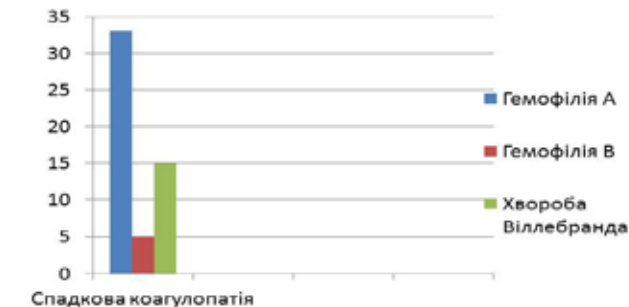

Рис. 1. Кількість хворих на спадкові коагулопатії серед дорослого населення Тернопільської області

Отже, вивчення можливості проведення генотерапії як альтернативного способу лікування хворих із спадковими коагулопатіями є перспективним напрямком медицини.

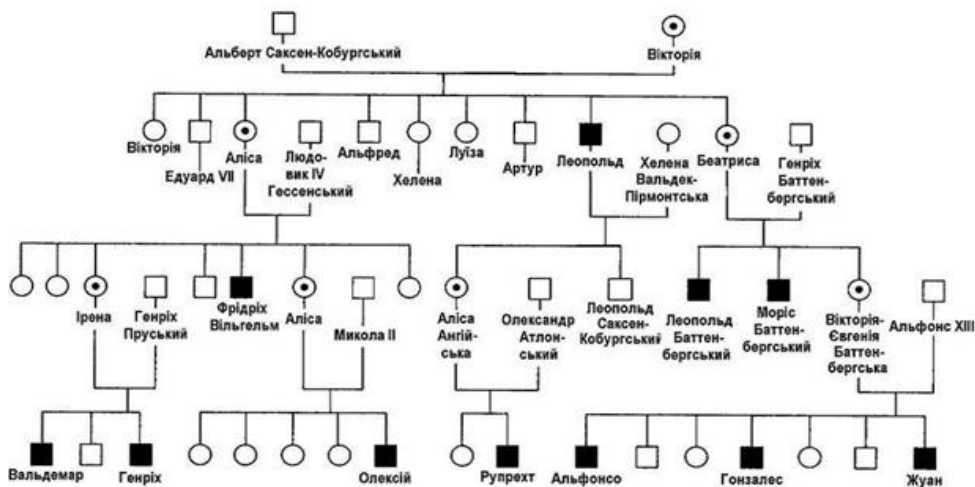
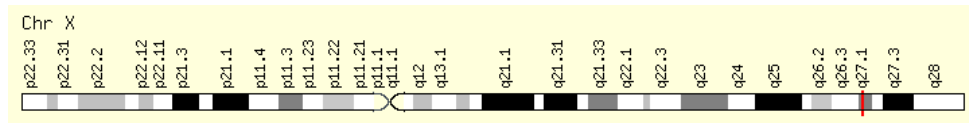

Рис. 2. Родовід царської родини з гемофілією

Локус гена F8 при гемофілії А

Локус гена F9 при гемофілії В

Рис. 3. Ідіограма Х-хромосоми людини

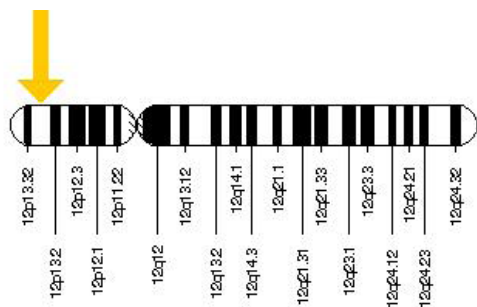

Рис. 4. Ідіограма 12 хромосоми людини. 12p13.2 – локус гена XB

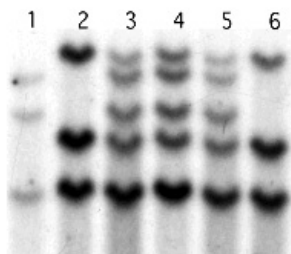

Рис. 5. ДНК-діагностика гемофілії: 2,6 – норма, 1 – чоловік-гемофілік, 3-5 – жінка-носії гена гемофілії

Література:

1. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування захворювань системи крові: посібник для студентів і лікарів-інтернів / А.С. Свінціцький, С.А. Гусева, С.В. Скрипниченко [та ін.] – К.: Медицина, 2011. – 192 с.
2. What is hemophilia? [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.pfizer.ca/local/files/en/yourhealth/hemophilia.pdf>
3. Von Willebrand's Disease [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.patient.co.uk/doctor/von-willebrands-disease>
4. Шевчук В.Г. Фізіологія: підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / В.Г. Шевчук, В.М. Мороз, С.М. Белан та ін.; за ред. В.Г. Шевчука – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 448 с.
5. Бужієвська Т.І. Основи медичної генетики / Т.І. Бужієвська – К.: Здоров'я, 2001. – 136 с.
6. A Practical Guide to Laboratory Haemostasis. Genetics: Mutational Analysis [Electronic resource]. – Access mode: http://www.practical-haemostasis.com/Genetics/genetics_mutational_analysis.html
7. Coagulation Factor VIII, Procoagulant Component [Electronic resource]. – Access mode: http://www.genecards.org/cgi-bin/carddisp.pl?gene=F8#genomic_location
8. Coagulation Factor IX [Electronic resource]. – Access mode: http://www.genecards.org/cgi-bin/carddisp.pl?gene=F9#genomic_location
9. Успадкування ознак, зчеплених зі статтю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.org/4-69066.html>
10. Романова А.Ф. Клінічна гематологія / А.Ф. Романова, Я.І. Виговська, В.Є. Логінський та ін.; за ред. А.Ф. Романової. – К.: Медицина, 2006. – 456 с.
11. VWF [Electronic resource]. – Access mode: <http://ghr.nlm.nih.gov/gene/VWF>
12. Мутантний белок при гемофилии: ученые на пороге революционного открытия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua/article/326883>
13. Наследственные болезни: национальное руководство / под. ред. Н.П. Бочкова, Е.К. Гинтера, В.П. Пузырева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. – 936.

Червоненко Н.М.

кандидат фармацевтических наук,
доцент кафедрy управления
и экономики фармации ЗГМУ

Мозуль В.И.

кандидат фармацевтических наук,
доцент кафедрy фармакогнозии,
фармакологии и ботаники ЗГМУ

Дьяченко А.Ю.

студентка
фармацевтического факультета ЗГМУ

МАРКЕТИНГОВЫЙ АНАЛИЗ ФИТОПРЕПАРАТОВ ТОНИЗИРУЮЩЕГО ДЕЙСТВИЯ НА РЫНКЕ УКРАИНЫ

Ключевые слова: фитопрепараты, маркетинговый анализ/ **Key words:** phyto-preparations, marketing analysis

Известно, что в арсенале лекарственных средств, которые используются в современной медицине, благодаря своим полезным и целебным свойствам, четвертую часть составляют средства растительного происхождения. В мировой фармацевтической промышленности каждый третий препарат выпускается из лекарственного растительного сырья [6].

На сегодняшний день в терапии заболеваний применяются около 600 видов растительного сырья. Природные соединения растительного происхождения и лекарственные препараты на их основе занимают важное место в современной медицине [2]. Поэтому одной из важнейших задач фармации является поиск и создание лекарственных средств растительного происхождения [6].

Интересным является растение астра иволистная (*Aster Salignus Willd*), произрастающая в Европе, Азии, Южной Америке, Африке, России и на Украине. По данным литературы, трава и цветки видов рода астра использовались издавна в народной медицине как кровоостанавливающее, отхаркивающее, противовоспалительное средство при бронхитах, гриппе, заболевании легких, туберкулезе, экземе, неврастении и др [4,5].

До настоящего времени химический состав астры иволистной учеными изучен недостаточно. Нами проведены исследования по определению антиоксидантной активности спиртового экстракта травы *Aster Salignus Willd*, что обуславливает ее тонизирующее действие. Экспериментально установлено, что однократное пероральное введение экстракта (в дозе 100 мг сухого остатка /кг веса животного) достоверно снижает содержание ряда маркеров окислительной деструкции белков крови и печени крыс линии Вистар, а также повышает активность каталазы и глутатионредуктазы крови.

Исходя из этого, целью нашего исследования явился анализ фитопрепаратов группы А13А «Тонизирующие средства» украинского фармацевтического рынка. Лекарственные средства с проявляемым тонизирующим действием данной группы

Таблиця 1

Предприятия, выпускающие фитопрепараты тонизирующего действия

№п/п	Фирма	По наименованиям		По позициям	
		Кол-во, ед.	Уд. вес, %	Кол-во, ед.	Уд. вес, %
Фирмы, производящие по 1 наименованию					
1	- ООО «АВЕТРА», Ужгород	1	7,0	2	10,0
2	- ООО «Евразия», сгт. Котельва	1	7,0	2	10,0
3	- ПАО «Галичфарм», Львов	1	7,0	2	10,0
4	- КП «Луганская обласная «Фарма-ция», Луганск	1	7,0	1	5,0
Итого		4	28,0	7	35,0
Фирмы, производящие по 2 наименования					
5	- ЧАО Фармацевтическая фабрика «Виола», Запорожье	2	14,4	3	15
6	- ООО «ДКП «Фармацевтическая фабрика», Житомир	2	14,4	2	10,0
7	- ПАО «Биолик», Ладыйжин	2	14,4	4	20,0
8	- ПАО «Лубныфарм», Лубны	2	14,4	2	10,0
9	- ООО «Тернофарм», Тернополь	2	14,4	2	10,0
Итого		10	72,0	13	65,0
Всего		14	100	20	100

представлены следующими лекарственными растениями: алое древовидное, аралия маньчжурская, женьшень, лимонник китайский, левзея сафлоровидная, элеутерококк колючий, радиола розовая. В состав тонизирующих средств включены также препараты грибов (чага) и животных (пантокрин).

Исследуемый сегмент фармацевтического рынка представлен в Государственном реестре лекарственных средств Украины зарубежными и отечественными препаратами [1]. Он включает 14 наименований украинских фитопрепаратов (58,3%). Зарубежные лекарственные средства данного сегмента занимают на отечественном рынке 41,7% (10 препаратов).

Анализ части отечественного сегмента рынка показал, что его формируют 9 предприятий Украины. Установлено, что производители Украины выпускают на фармацевтический рынок страны по 1-2 наименования фитопрепаратов тонизирующего действия (табл. 1).

В первую группу предприятий входит 4 фирмы: ООО «АВЕТРА» (Ужгород), ООО «Евразия» (сгт.Котельва), ПАО «Галичфарм» (Львов), КП «Луганская обласная «Фармация» (Луганск). Во вторую – 5 фирм: ЧАО Фармацевтическая фабрика «Виола» (Запорожье), ООО «ДКП «Фармацевтическая фабрика» (Житомир), ПАО «Биолик» (Ладыйжин), ПАО «Лубныфарм» (Лубны), ООО «Тернофарм» (Тернополь). Эти две группы фирм делят фармацевтический рынок страны в соответствующих пропорциях- 70:30. Анализ ассортимента отечественной части исследуемого сегмента по позициям показал, что предприятия с выпуском по одному наименованию препаратов поставляют на рынок 7 позиций лекарственных средств (соотношение препарат: позиция – 4:7).

Таблица 2

Распределение импортных фитопрепаратов по территориально – географическому принципу

№п/п	Страна	Соотношение наимен./позиц.	Удельный вес,% наимен./позиц.
Европа			
1	Польша	1:1	10:7,1
2	Россия	1:1	10:7,1
3	Словения	1:1	10:7,1
4	Швейцария	1:2	10:14,3
	Всего	4:5	40:35,6
Азия			
5	Вьетнам	1:2	10:14,3
6	Китай	1:1	10:7,1
7	Таиланд	1:1	10:7,1
	Всего	3:4	30:28,5
8	Австралия	2:3	20:21,6
9	Америка	1:2	10:14,3
	Итого	10:14	100:100

Наибольшее количество, т.е. по 2 лекарственных препарата с одним наименованием поставляют 3 компании: ООО «АВЕТРА», Ужгород, ООО «Евразия», сгт. Котельва, ПАО «Галичфарм», Львов; второе место занимает КП «Луганская обласная «Фармация», Луганск – 1 лекарственный препарат. Вторая группа фирм – производителей – 13 позиций (соответственно 10:13).

Так, лидером в ней является ПАО «Биолик», Ладыжин – 4 лекарственных препарата; на втором месте – ЧАО Фармацевтическая фабрика «Виола», Запорожье – 3 лекарственных препарата, остальные 3 фирмы – по 2 лекарственных препарата.

На следующем этапе нашей работы была проанализирована зарубежная часть сегмента лекарственных препаратов растительного происхождения тонизирующего действия. На украинский фармацевтический рынок поступает продукция из 9 стран: Австралия, Вьетнам, Китай, Польша, Россия, Словения, США, Таиланд, Швейцария. Восемь стран импортирует в нашу страну по 1 наименованию фитопрепаратов, Австралия – 2 наименования. Соотношение зарубежной части сегмента наименование: позиция выглядит как 10:14.

Внутри импортной части сегмента страны распределились в следующем порядке: 1 место заняли фирмы Австралии (3 позиции), 2 место поделили между собой Швейцария, США, Вьетнам (по 2 позиции), остальные пять стран – 3 место (по 1 позиции). Группировка иностранных фирм по территориально – географическому принципу с учетом распределения на украинском рынке импортных препаратов тонизирующего действия показала, что страны – поставщики представлены 4 сегментами: Европа, Азия, Австралия, Северная Америка (табл. 2).

Европейскую долю фитопрепаратов на фармацевтическом рынке представляют фирмы 4 стран: Польша, Россия, Словения, Швейцария. В результате такой группировки выяснилось, что европейские страны по поставке импортных фитопрепаратов среди зарубежных партнеров является лидерами 40:35,6%. Азиатские страны

(Вьетнам, Китай, Таиланд) занимают второе место – 30:28,5%. Австралия и Америка занимают 3 (20:21,6%) и 4 места (10:14,3%). Следует отметить, что хотя первые два места принадлежат европейским и азиатским странам, однако суммарную долю продукции формируют также Австралия и Америка, в то же время, как австралийская фирма выступает как поставщик – монополист.

В результате изучения ассортимента фитопрепаратов тонизирующего действия по видам растений установлено, что больше половины отечественного рынка лекарственных препаратов тонизирующего действия – это продукция из корня женьшеня – 33,2%, и корневищ элеутерококка колючего – 29,2%. Только по два наименования лекарственных средств поставляют фирмы на рынок – из корней и корневищ левзеи сафлоровидной и плодов лимонника китайского (по 8,3%). По одному наименованию представлены препараты из сырья следующих растений: корней аралии маньчжурской, листьев алое древовидного, экстракта рогов оленей, корней и корневищ радиолы розовой, чаги.

Комбинированные лекарственные средства тонизирующего действия на рынке Украины представлены 11 наименованиями препаратов (45,8%). В состав этих препаратов кроме сырья из растений тонизирующего действия входят другие компоненты: лекарственные растения, витамины, аминокислоты и микроэлементы. В этом сегменте картина совсем иная – соотношение препаратов отечественные: импортные выглядит соответственно 27,3:72,7. Отечественную часть комбинированных препаратов формирует 3 фирмы: ООО «АВЕТРА» (Ужгород) – бальзам «ВЕГОР», ПАО «Биолик» (Ладыжин) – ВЕГОР и ПАО «Галич-фарм» (Львов)- ИМУНО-ТОН.

Выводы:

1. Рынок Украины представлен отечественными (58,3 %) и зарубежными фитопрепаратами тонизирующего действия девяти стран (48,7 %).

2. В зарубежном сегменте фитопрепаратов тонизирующего действия по территориально – географическому принципу лидерами являются европейские страны: Польша, Россия, Словения, Швейцария.

3. Ассортимент тонизирующих препаратов растительного происхождения на рынке Украины представлен 54,2 % фитопродукцией из сырья одного растения и 45,8 % комбинированными лекарственными средствами.

Литература:

1. Державний реєстр лікарських засобів України: [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.drlz.kiev.ua> (Дата обращения: 15.01.2015).
2. Езерська Н.В. Перспективи використання кукурудзи звичайної у фармацевтичній та медичній практиці// Фітотерапія. Часопис.- 2013.-№4.- С. 43.
3. Компендиум. Лекарственные препараты: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://compendium.com.ua> (Дата обращения: 25.12.2014).
4. Кьосев П.А.. Лекарственные растения: самый полный справочник. Москва.: Эксмо, 2011.- С. 127-129.
5. Сафонов Н.Н..Полный атлас лекарственных растений. Москва.: Эксмо, 2008.- 312 с.
6. Хохленкова О.І. Дослідження макро- і мікроелементного складу густого екстракту кори дуба// Фітотерапія. Часопис.- 2013.-№2.- С. 55.

ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ВИДІВ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

Ключові слова: активний туризм, власне активний туризм, пригодницький туризм, екстремальний туризм.

Key words: active tourism, active outdoor, adventure tourism, extreme tourism.

Активний туризм в Україні розвивається як невід’ємна складова туристичної галузі та спрямований на зміцнення здоров’я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом залучення її до участі у різних видах цього туризму. Спортивний та самодіяльний активний туризм сприяє розвитку та поширенню активних форм відпочинку та, виконуючи рекреаційні, пізнавальні, виховні, економічні функції впливає на розвиток внутрішнього туризму шляхом пропаганди відносно дешевого і одночасно ефективного відпочинку, що в умовах невисоких матеріальних доходів значної частини населення країни надає йому соціально-пріоритетного значення.

У статі розглянуто види активного туризму та їх особливості, проаналізовано форми проведення туристичних заходів. Окрім того, розкрито мету, завдання та функції активного туризму.

Проблема активного туризму цікавить багатьох дослідників. Нею займається ціла низка науковців, зокрема – Ганнопольський В.І., Герасимчук З.В., Гетьман В., Дехтяр В.Д., Зінько Ю.В., Нестерук Ю., Петранівський В.Л., Рутинський М.Й., Щур Ю.В., Дмитрук О.Ю. та ін.

Активний туризм – це подолання маршруту без застосування механічних транспортних засобів. Подолання маршруту, подолання різноманітних природних перешкод, підкорення вершин та будь-яка активна діяльність відбувається лише за рахунок фізичної сили людини. У активному відпочинку є різноманітні засоби пересування – це велосипеди, катамарани, лижі та ін., усі засоби, до яких потрібно застосовувати фізичну силу людини [10, 7].

Активний рух є визначальною рисою активного туризму. За цією ознакою активний туризм можна назвати спортивно-оздоровчим туризмом (іншомовні відповідники: adventure tourism – пригодницький туризм, extreme tourism – екстремальний туризм, active tourism, active outdoor – власне активний туризм).

Під час подорожей туристи знайомляться з природою, культурою, історією країни. Подорожі дають їх учасникам фізичне і моральне задоволення, сприяють духовному збагаченню.

Головними завданнями активного туризму є залучення громадян до корисного і раціонального використання вільного часу, забезпечення оптимального використання і збереження туристичних ресурсів, турбота про особисту безпеку туристів, захист їх прав, інтересів, майна [10, 8].

Мета активного туризму полягає у:

– оздоровленні, відновленні сил, поліпшенні медико-фізіологічних даних за допомогою зміни форм діяльності, дозованого руху, раціонального харчування, нервового розвантаження;

– вдосконаленні загальної і спеціальної фізичної підготовки;

– емоційному збагаченні внутрішнього світу людини, вихованні сміливості, впевненості в собі, відповідальності;

– розширенні краєзнавчого кругозору, поповненні знань з географії, біології, історії, етнографії і культури;

– засвоєнні теоретичних основ організації і проведення походів, розробки маршрутів, планування роботи туристичних гуртків;

– набутті спортивного досвіду участі в походах і керівництва походами різної складності, одержанні спортивних розрядів і звань, підвищенні майстерності.

До активного туризму найчастіше відносять такі найпоширеніші види туризму: пішохідний, гірський, лижний, водний (сплав і гребля на плотах і човнах), велосипедний [2, 212].

Слід зазначити, що серед спортивних видів туризму можна виділити спортивно-технічні види – такі, як мотоциклетний і автомобільний. Хоча є всі підстави для віднесення їх також до технічних видів спорту.

До активного туризму можна віднести також такі екзотичні та рідкісні його види, в яких маршрути долаються верхи на конях, верблюдах, віслюках, ламах, слонах, оленях, на собачих упряжках, на повітряних кулях, на вітрильних суднах, за допомогою пірнання з аквалангом тощо. Ці види, в силу своєї унікальності, не мають значного поширення. Окремим видом є спелеотуризм – один із найбільш технічно і психологічно складних видів туризму. Він значною мірою наближений до пошукових, дослідницьких видів діяльності, і масовим назвати його важко.

Отже, основними видами активного відпочинку, які є найбільш масовими, і в яких потрібно прикладати фізичну силу, є пішохідний, велосипедний, лижний та водний (байдарки, різноманітні сплави) туризм. У цих видах активного відпочинку людина розвивається всебічно (фізично, психологічно) та найголовніше те, що людина розумово відпочиває.

Зауважимо, що активність є невід'ємною рисою активного туризму, вона виявляється в реалізації його базових інтегральних функцій – рекреаційної, розвиваючої та розважальної.

Особливістю реалізації рекреаційної функції є те, що з одного боку – це компенсація фізичного недовантаження та гіподинамії, що виникає у процесі сидячої роботи – спортивна складова. З іншого боку, рекреаційна функція реалізується шляхом відновлення фізичних і духовних сил людини у процесі туристичної подорожі – оздоровчий аспект.

Розвиваюча функція активного туризму виявляється на всіх етапах підготовки і здійснення у туристичної подорожі. Це стосується особливостей туристичної підготовки та необхідного мінімуму туристичних знань, вмінь і навичок [9, 158].

Розважальна функція активного туризму визначає те, що активний туризм у всіх своїх складових, і у спортивній, і в оздоровчій, насамперед має приносити людині задоволення.

Слід зазначити, що особливістю реалізації базових функцій спортивно-

оздоровчого туризму є те, що вони мають здійснюватися одночасно.

Спортивна складова передбачає заняття туризмом з метою вдосконалення загальної фізичної підготовки, покращення спеціальної технічної і методичної підготовки, практичне застосування знань і навичок з тактики і техніки туризму. Спортивний туризм, як і інші види спорту, дозволяє в ході виконання спортивних нормативів покращити спортивну підготовку учасників туристичних походів, отримати спортивні розряди і спортивні звання [10, 9].

Заняття туризмом займають особливе місце в системі фізичного виховання, позаяк в порівнянні з іншими видами спорту, дають ширші можливості для оволодіння знаннями, вміннями і навичками, необхідними в повсякденному житті кожної людини.

Стосовно оздоровчої складової активного туризму, то будь-яка рекреаційна діяльність спрямована на відновлення функцій організму – відтак до всіх видів і форм туризму цілком застосоване визначення «оздоровчий». Різниця між ними лише в тому, яким чином відбувається оздоровлення. В даному випадку оздоровлення учасників здійснюється через зміну виду діяльності, шляхом дозованих фізичних навантажень, за допомогою взаємодії з природним середовищем упродовж усієї подорожі, загартування і адаптації до незвичних умов [2, 232].

Специфічність активного туризму позначається і на його програмно-нормативному та організаційно-керівному аспектах.

Здійснення туристичних заходів регламентуються нормативами і правилами, затвердженими керівними туристичними організаціями Держкомтуризму.

У період подорожі відбуваються значні зміни в життєдіяльності людини:

- змінюється місце перебування та оточуюче середовище;
- змінюється форма діяльності та ритм життя;
- збільшується кількість інформації й активізуються пізнавальні процеси;
- змінюються побутові умови та харчування;
- змінюється суспільне оточення і колектив;
- збільшується психологічне навантаження.

Заняття активним туризмом вимагає певних теоретичних і технічних знань і умінь [10, 9].

Необхідно вказати на виховну роль активного туризму, позаяк він є своєрідною школою виховання і гармонійного розвитку особистості. Провідне місце тут належить трудовому вихованню, яке полягає в оволодінні вміннями і навичками самообслуговування і суспільно-корисної праці [5, 201].

Одна з важливих виховних і розвиваючих функцій туризму – формування всебічно розвиненої гармонійної особистості, свідомого громадянина, що поєднує в собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість.

Важливо й те, що в туристичних подорожах народжуються почуття колективізму, любов до природи, розширюється кругозір учасників. Загальна мета в поході зближує людей різного віку, сприяє новим знайомствам, встановленню дружніх стосунків. Такі походи є також джерелом позитивних емоцій.

Кожний подоланий кілометр шляху зміцнює впевненість у своїх силах, приносить велике моральне задоволення. Туризм, як ніякий інший вид спортивної діяльності, сприяє розумінню прекрасного в природі і в людях, наповнює життя духовним змістом, робить його красивим, допомагає краще пізнати навколишній світ. У цьому

виявляється естетична функція туризму.

Потрібно вказати, що за формою проведення туристичних заходів і характером їх організації, туризм поділяють на організований – плановий і самодіяльний (клубно-секційний) – і неорганізований – аматорський («дикий») [7, 105].

Плановий туризм передбачає організацію і проведення походів і подорожей туристичними установами, організаціями і підприємствами різних форм власності (турфірмами, турбазами, туристичними таборами та ін.) переважно за туристичними путівками. Вони здійснюються за розробленими, вивченими, описаними, а іноді й промаркованими маршрутами під керівництвом інструкторів, що мають достатній досвід і добре знайомі з місцевістю [2, 238].

Самодіяльні туристичні походи і подорожі організовують і проводять туристичні товариства, спортивні клуби, туристичні секції підприємств, установ, навчальних закладів, оздоровчі туристично – спортивні табори, школи, окремі групи туристів тощо. Головною метою неорганізованих подорожей є активний відпочинок під час літніх відпусток або канікул.

Усе вищенаведене дозволяє стверджувати, що розглянута проблема є актуальною на сьогоднішній день. Популярність активного туризму у сучасних складних економічних умовах пояснюється перш за все доступністю та різноманітністю засобів, що залучаються для відновлення й розвитку фізичних, духовних сил людини і здатні задовольнити запити людей різного віку, професій в будь-який сезон року. Тривале перебування на свіжому повітрі, активні способи руху, регульовані фізичні навантаження, позитивні емоції – все це благотворно впливає на здоров'я людини, сприяє повноцінному відпочинку.

Література

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. №324/95-ВР.
2. Ганопольський В. И. Туризм и спортивное ориентирование. М.:Физкультура и спорт, 1987. – 240с.
3. Герасимчук З.В., Глядіна М.В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізми формування та реалізації. Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2006. – 161с., с. 54-63.
4. Гетьман В. Курортна галузь на теренах Карпат // Зелені Карпати, 2002. – № 1-2. – с. 23-31.
5. Дехтяр В.Д. Основи спортивно-оздоровчого туризму.- К.:Науковий світ, 2002.- 205с.
6. Зінько Ю., Гетьман В. Розвиток туризму в національних парках Українських Карпат // Гори і люди (у контексті сталого розвитку): Матеріали Міжнар. конф. Т.1. – Рахів, 2002. – с. 41.
7. Нестерук Ю., Дмитрук Р. Деякі аспекти безпеки при проведенні туристських походів у горах // Екол. передумови розв. рекреації на Гуцульщині: Наук. практ. конф. – Яремче, 1996. – с.105-110.
8. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство. – К.: Знання, 2006. – 275 с.
9. Рекреація і туризм // Природ.-заповід. Території та об'єкти Івано-Франківщини. – Івано-Франківськ, 2012. – 158 с.
10. Щур. Ю.В., Дмитрук О.Ю. Спортивно-оздоровчий туризм: навчальний посібник.- К.: «Альтерпрес», 2013. – с.7-20, 114, 144.
11. www.carpathians.org.ua/Synevyr/index.html